

COLECȚIA

V=ACUL

COLECȚIA

Tehnoredactor ADRIAN BUCUR
Grafica VALERIU PANTILIMON
Redactor IONUȚ GURGU
Director MUGUR VASILIU

Coperta I – Arsanaua mănăstirii Zografu (detaliu) © Ionuț Gurgu

EDITURA SCARA
Asociația Română pentru Cultură și Ortodoxie
C.P. 1 – 46, București

telefon 01/212.76.80; 0723.046.982
internet www.scara.ro

© Asociația Română pentru Cultură și Ortodoxie
I.S.B.N. 973-85641-4-x

DESTINUL UNEI GENERATII

CONSTANTIN PAPANACE

Mihai Eminescu un mare precursor al legionarismului românesc

CONSTANTIN PAPANACE

Destinul unei generații

NAE IONESCU

Fenomenul legionar

SSARA

BUCURESTI

2002

Introducere

Volumul pe care îl aveți în mână adună laolaltă – pentru prima oară – trei lucrări deosebit de valoroase pentru biblioteca oricărui român: *Destinul unei generații*, Mihai Eminescu un mare precursor al legionarismului românesc de Constantin Papanace și *Fenomenul legionar* de Nae Ionescu. Sunt trei lucrări care dau într-un fel soluția pentru problema năucitoare cu care se confruntă astăzi românii: raportul între generație și misiunea pe care ea trebuie să o îndeplinească în fața lui Dumnezeu și a istoriei. *Într-un fel*, pentru că nouă ne este astăzi greu și să citim – darmită să înțelegem – rândurile mărturisitoare ale premergătorilor noștri – iar de curând ne sunt prin lege interzise lecturile care ne apropie chiar și cu un pas de conștiința apartenenței la un neam, la o generație, de conștiința misiunii noastre ca generație în interiorul neamului.

Onestitatea textelor ca și a autorilor nu pot fi puse la îndoială nici un moment. Se cunosc puține despre lucrurile pe care le veți întâlni în acest volum și aceasta tocmai pentru că s-a urmărit și se urmărește sistematic înlăturarea lor – spunem din nou: astăzi aceste lecturi au fost interzise prin lege, fapt care arată nimic altceva decât imposibilitatea de a contracara, de a opri interesul românilor pentru problema mântuirii ca generație – ca neam – și valabilitatea lor în ultimă instanță.

Destinul unei generații este o lucrare care vine să definească noțiunea de „generație”, folosind ca model generația interbelică. Prin aceasta rândurile lui Constantin Papanace au astăzi valabilitate pentru noi. Nu este un manifest ci este o „poveste” care are ca personaj principal generația din care a făcut parte și autorul: o generație care și-a înțeles menirea și care poate fi numită ultima generație românească, ea însăși apărută într-un mod surprinzător într-o lume care se definea, ca și lumea contemporană nouă, prin lipsa de interes pentru Împărăția Cerului. Spre deosebire de noi însă, generația despre care vorbește Constantin Papanace a cunoscut frământările metafizice, ideologice și mistice, a pornit – cu alte cuvinte – în căutarea lui Dumnezeu, pe Care, credem noi, L-a aflat.

Foarte arareori se vorbește despre generație iar atunci când este folosit termenul apare cu înțeles impropriu, altfel spus, noțiunea de „generație” are astăzi un înțeles cu totul confuz.

După cum am mai spus și în alt loc, generația se definește prin asumarea sau raportarea la câteva valori esențiale pentru un anumit popor. Pentru români aceste valori sunt Dumnezeu și neamul românesc. Dumnezeu înseamnă Sfânta Treime iar neamul este alcătuit din totalitatea persoanelor – vii sau trecute în rândul celor drepți – care trăiesc românește, trăiesc având ca repere fundamentale credința și tradiția poporului român.

Cu alte cuvinte nu toți cei care ocupă spațiul unui stat – spațiu delimitat politico-administrativ – înseamnă neamul. Trăitorii în spațiul statului român sunt cetățeni români care nu formează nici poporul – formă de actualizare a neamului – și nici nu fac parte din neam.

Astfel, se poate spune, fără tăgadă, că noi facem parte dintr-o anumită generație doar în măsura în care ne înțelegem rostul și misiunea față de Dumnezeu și față de istoria noastră ca neam; altfel ne putem numi leat sau oricum altfel, nu însă generație.

Destinul unei generații este „povestea” generației interbelice care a înțeles care îi este menirea și misiunea. Se știe foarte puțin despre această generație, deși cu toții am avut, prin bunicii noștri, legături cu ea.

Este vorba despre generația care și-a asumat suferința – trăind mulți ani în pușcăriile comuniste – și moartea pentru neamul în care s-a ivit. Cu atât este mai valoroasă lucrarea de față cu cât astăzi valorile esențiale ale neamului românesc sunt mai ridiculizate, cu cât ceea ce înseamnă valoare pentru neamul românesc astăzi nu mai înseamnă nimic pentru noi.

Mihai Eminescu un mare precursor al legionarismului românesc – aparține tot lui Constantin Papanace.

Multe s-au spus despre Eminescu – de la lucruri comune, la lucruri de o deosebită finețe, observații și studii care practic nu pot fi cuprinse într-o simplă prezentare. Unele adevărate, altele pe cât de elaborate pe atât de fanteziste. Din păcate însă, tot acest demers de a-l arăta „cumva” pe Eminescu a fost făcut cu predilecție doar asupra unei părți a operei – trebuie spus că nici până acum, anul 2002, nu au fost publicate integral caietele (scrierile) semnate Eminescu. Selectarea anumitor părți a fost asumată

rând pe rând pe temeuri estetice, literare, politice, șamd – iar partea operei eminesciene asupra căreia s-a răsfrânt analiza exegeților a fost cea literară. Poezia este cea care astăzi îl ține în conștiința românilor pe cel căruia, într-un fel de bațjocură, i s-au atribuit calitatea sau calificativul de „luceafăr al poeziei românești”, „poet național” șcl. Bațjocură, pentru că nimic nu poate fi mai cinic decât să desconsideri ceea ce el însuși considera ca esențial, să treci cu vederea peste ceea ce el avea mai de preț: credința sa și crezul său de român. Ori acestea nu pot fi nici întrezărite, necum văzute din partea poetică a vieții sale. Un cititor onest se poate întreba, pe bună dreptate, dacă acestea au existat, dacă Eminescu a fost într-adevăr creștin ortodox și român – de altfel aceasta a fost o temă de discuție începând cu epoca contemporană lui – și dacă el și-a apărat cu adevărat neamul.

Fără îndoială cea mai mare nedreptate care i-a fost făcută a fost aceea de a crea o imagine cu totul falsă despre el, imagine ale cărei consecințe el însuși le-a trăit, față de care a luat atitudine – fapt care a fost interpretat de „exegeți” ca dovadă a nebuniei sale.

Care e calea pe care am putea să ne apropiem de Eminescu?

Pur și simplu trebuie alungată imaginea pe care, de la Iacob Negruzzi și Titu Maiorescu, cu mici excepții, o invocă și o evocă toți cei care spun sau au spus lucruri despre el. După cum mărturisește un prieten apropiat lui, Eminescu nu era o prezență plâpândă și bolnăvicioasă, nu era un melancolic neîmpăcat, nu stătea cu degetul la tâmplă admirând apusul sau răsăritul de soare, nu era un taciturn, nu trăia cu capul în nori departe de ceea ce se petrecea în politica a cărei țintă era chiar ființa națională, nu era un sărăntoc, nu era un neînțeles despre care puțină lume știa în țară, nu era „poetul neînțeles...”

Ci era un bărbat „de statură herculeeană”, căruia îi plăcea să discute aprins, care iubea pătimaș și care nu putea fi călcat pe bătători fără ca acest lucru să rămână nepedepsit bărbătește.

Eminescu avea intrare la palat oricând și este cunoscut dialogul dintre el și regina Carmen Sylva „alteță sunteți regină dar nu regina poeziei”, replică dată la o recepție care a avut loc la palat.

Era recunoscut de către contemporani ca rege al poeziei dar și ca cel mai lucid analist, ca cel mai important gânditor al epocii, sub toate aspectele – de la cel literar, pe care îl pune în cea de-a doua parte a vieții

atât de puțin preț, până la cel de cunoscător al limbilor moarte, sau poate mai bine ar fi să spunem, până la acel de contabil, de administrator – calculul pe care l-a făcut pentru bugetul țării, arătând incapacitatea și reaua credință a guvernanților de atunci, este impecabil din punct de vedere al finanțelor.

Eminescu avea o plăcere nemăsurată să joace jocurile noastre populare.

Eminescu a fost administrator al Sfintei Mănăstiri Neamțu, chiar în perioada în care era considerat nebun incurabil – nu ne întrebăm, cine ar pune ca administrator al celei mai importante mănăstiri un nebun, nu ne întrebăm nici de ce Iacob Negruzzi îl consideră nebun pe motiv că propovăduia numele lui Hristos tuturor celor pe care îi întâlnea în cale, cunoscuți și necunoscuți; nu ne întrebăm multe...

Cultura română va fi în imposibilitatea de a-și înțelege proprii-i menire atâta timp cât nu se va face lumină în Eminescu. Atâta timp cât nu va fi publicat de la un capăt la celălalt, fie doar și pentru simplu motiv că el a fost – după cum a spus Petre Țuțea – „Românul absolut”.

Nu e locul, pentru noi, să ne întrebăm în rândurile de față de ce și cine a avut interesul ca să ajungă până la noi această imagine atât de deformată a sa.

Un răspuns implicit îl dă lucrarea *Eminescu un mare precursor al Mișcării Legionare*, cuprinsă în volumul pe care îl aveți în mână. E mai bine să trecem la rândul nostru sub tăcere această monstruoasă care ar sminti și pe cei mai îmbunătățiți dintre noi. Ne ajunge să arătăm prin lucrarea lui Constantin Papanace doar câteva dintre lucrurile care ar putea să ni-l aducă mai aproape în înțelegerea noastră pe Eminescu.

Cu un calm remarcabil, pentru un cunoscător al discursului, Constantin Papanace urmărește, enunță și descrie cu mare bun simț, trăsăturile care definesc gândirea social politică a lui Mihai Eminescu și cea a lui Corneliu Zelea Codreanu.

Ca urmare a deformării imaginii lui, este un punct comun astăzi pentru cea mai mare parte a criticilor și exegeților, că Mihai Eminescu înseamnă doar poezia. După cum am spus deja aceasta este o perspectivă cel puțin rău intenționată.

Luatare punct cu punct etapele care au condus – atât cât cunoaștem – gândirea lui Eminescu pe parcursul vieții sale, relevată în articolele din *Timpul* – atât ni s-a păstrat – sunt ușor de recunoscut în gândirea și fapta lui Corneliu Zelea Codreanu.

Consecința firească a propagandei atee – în varianta ei comunistă – este producerea unor reale mutații în mintea și în sufletul românilor; așa încât *cetățeanul român* de astăzi chiar se indignează când aude citite de guri străine rânduri care contravin într-un fel sau altul ideologiei revoluționare atee – sub formă pașoptistă sau comunistă sau oricare alta – care guvernează lumea de mai bine de două secole; se indignează însă nu de cutezanța detractorilor ci de „greșeala poetului”! Mai mult: încearcă să ascundă aceste „erori ale poetului” (care ca orice poet trăia într-un turn de fildeș, într-o altă lume numai a lui șamd). Încă o dată, nu-i de mirare, mecanismele psiho-sociale funcționează, propaganda atee pașoptistă, comunistă și cea de astăzi – căreia ar trebui să i se dea un nume – își arată roadele, produsul: cetățeanul încadrat în lupta pentru pacea universală care doar întâmplător s-a născut creștin ortodox și român și care are ca principală funcție „progresul omenirii”. Nu insistăm asupra acestui produs al oligofreniei universale, asupra acestui debil mintal și sufletec care își calcă în picioare valorile fundamentale fără să le cunoască măcar, care își neagă credința și scuipă pe mormintele strămoșilor săi – aceasta ar putea să o facă secole la rândul, începând de acum, anatomo-patologia.

Ceea ce ne semnalează studiul lui Constantin Papanace este că mai departe un pas de Eminescu, Corneliu Codreanu a avut puterea și curajul de a arăta românilor că esențială este trăirea și cultivarea valorilor care apropie de Hristos, care sunt în linia neamului, că aceasta este singura cale, *data*, care ne-a fost pusă în „bagaj”, de la începutul lumii, nouă românilor. Calea mântuitoare, pe care Corneliu Codreanu a descris-o, pentru generația interbelică, în termeni realiști.

Produsul înlocuitor, *mutantul român*, după ce și-a mutilat pe unul dintre cei mai importanți gânditori, după ce și-a ucis la propriu unul dintre cei mai importanți conducători din istorie acum se bucură și participa activ la batjocorirea memoriei lor. Acesta este profilul românului actual.

Constantin Papanace se oprește însă la a arăta continuitatea între Eminescu și Codreanu, prin practicarea și gândirea românismului la primul și prin încrederea în misiunea românilor față de Dumnezeu și istorie și trasarea coordonatelor mântuitoare pentru generația interbelică, la cel de-al doilea.

Cea de-a treia parte a volumului pe care îl aveți în față, *Fenomenul legionar* a cunoscut tiparul întâmplător, fiindcă el nu a fost conceput pentru a fi legat între copertile unui volum. Substanța lui este un număr de conferințe ținute de Nae Ionescu în temniță – menirea lui de profesor și îndrumător al generației interbelice a cunoscut în cadrul concentraționar o formă nouă. Sunt cuvinte de îmbărbătare într-o analiză lucidă, pentru tinerii studenți și intelectuali închiși de către Carol al II-lea.

Avea sau nu dreptate Profesorul atunci când spunea că „...”? A înțeles oare bine situația sub presiunea căreia stătea întreaga generație, în fapt întreg poporul român?

Ce anume nu știa el , față de noi, cei de-acum? Cred că în primul rând nu știa, pentru că nu avea cum să știe deznodământul – poate doar intuiția puterea tineretului de a suferi, de a locui pușcăriile celui rău.

Multe sunt lucrurile care se cer știute despre pușcăriile secolului trecut; puține sunt vocile care mai îngaimă ceva despre jertfa tineretului român, despre puterea de a spune nu ateismului în plină ascensiune. Nu ne întrebăm aici de ce istoria este așa. Vom nota însă câteva gânduri despre *casa* tineretului român pentru mai bine de douăzeci de ani, adică despre temniță.

Acasa celor care „n-au avut tinerețe”, *acasa* celor care au plecat din lumea care zâmbea la soarele comunismului și care urma să construiască, schimonosind-o, România comunistă, *acasa* celor care au avut puterea imensă ca până la sfârșit să-și iubească călăii. Poate că dacă ar mai fi trăit mamele tinerilor care au umplut temnițele românești pentru păcatul de a-și fi iubit neamul și credința, văzduhul țării ar fi plin de blesteme. Sau poate doar de rugăciuni.

Pușcăria a însemnat însă și o școală de neprețuit pentru formarea și desăvârșirea tinerilor, prin practicarea suferinței. A fost ultima și cea mai dificilă încercare a generației care în libertate se pregătise pentru jertfă.

Prelegerile lui Nae Ionescu care alcătuiesc lucrarea *Fenomenul legionar*, au fost ținute *acasă, acasa* de la Miercurea Ciucului. Profesorul în fața camarazilor – mulți dintre ei foștii săi studenți la Universitatea din București – folosește un ton neobișnuit pentru o catedră universitară. Nu este doar analistul lucid și precis al realității, ci și luptător angajat care nu se îndoiește nici o clipă de izbândă. Prelegerile au fost ținute după asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, într-un moment în care cei mai mulți dintre tinerii angajați în lupta tineretului român erau căzuți în deznădejde. Nici o clipă nu se simte deznădejdea în tonul Profesorului. Tinerii de altădată, astăzi mult mai puțini și bătrâni, își amintesc cu claritate puterea care le-a fost dată de aceste cuvinte.

Fenomenul legionar trebuie citit cu atenție. Nimic nu trebuie să stea în calea adevărului pe care nici o propagandă nu-l poate modifica – ci doar poate crea o imagine a adevărului, o închipuire, un fals. Oricare ar fi prețul avem obligația să ne cunoaștem istoria, să ajungem la adevărul istoric pentru a putea să accesăm la Adevărul mântuitor – nici o lege nu poate opri acest parcurs, îl poate doar amâna.

Apariția acestor trei lucrări este deosebit de importantă și doar pentru că lupta cetățeanului republicii universale, care se crede născut întâmplător creștin ortodox și român, împotriva lui Hristos și a neamului românesc cunoaște astăzi forme de o violență nemaiîntâlnită. Mai mult ca în revoluția de la 1848 – mișcare cu funcție funcționarmente anticreștină și ca urmare antiromânească – astăzi humanoidul român participă complice la distrugerea a însuși temeiului fundamental al propriei existențe: mântuirea neamului românesc spre slava Sfintei Treimi.

La sfârșitul lecturării acestui volum vă va apărea într-o lumină cu totul nouă chiar noțiunea de legionar, atât de blamată și huiduită de comuniști și astăzi de neocomuniști. Veți afla și care sunt motivele acestei uri atavice, fără precedent în istoria românilor acompaniată de o campanie de presă care nu are ca punct comun comunismul ci... veți vedea ce.

Mugur Vasiliu

CONSTANTIN PAPANACE

MIHAI EMINESCU

un mare precursor al legionarismului românesc

Câteva vorbe

Un text cu asemenea titlu „*Mihai Eminescu – un mare precursor al legionarismului românesc*”, e menit să șocheze pe cei mai mulți dintre noi, lăsându-ne să credem că avem de-a face cu o încercare de a se legitima prin Eminescu Mișcarea Legionară. Ba, mai mult chiar, fiind Eminescu abia un precursor, fie el și mare, dar tot precursor, s-ar înțelege că ideilor acestuia le-a fost dat să se limpezească și să se împlinescă într-un tot coerent și unitar abia prin doctrina legionară!... Hotărât lucru, acest titlu va supăra multă lume, înainte chiar de a deschide cineva această carte și de a citi din ea măcar câteva rânduri.

În realitate, miza, mărturisită, a acestui text este cu totul alta și anume să demonstreze că Mișcarea Legionară nu reprezintă o formă fără fond, cum atâtea s-au succedat, o formă împrumutată de la nemți sau de la italieni, așa cum a fost sistematic catalogat legionarismul de analiștii săi mai mult sau mai puțin conștienți de falsul în care se înscriau astfel. Ci, susține Constantin Papanace, respingând acuzația că legionarii s-ar fi inspirat „*de la focare străine de structura și sufletul neamului nostru*” mișcarea legionară ar fi fiind „*singura mișcare politică din România, în a cărei doctrină converge tot ce a fost mai autentic în simțirea și gândirea românească. Printre precursorii ei se pot număra cele mai reprezentative figuri din istoria noastră națională, în frunte cu marele Eminescu*”. Evident, autorul e de înțeles când făcea asemenea aprecieri: momentul era festiv – se sărbătorea centenarul nașterii poetului, iar textul era rostit în fața unor camarazi... Mai greu le va fi cititorilor de azi să prizeze asemenea superlative. Din fericire însă, nu ele dau tonul cărții. Ci cartea pe care ni s-a oferit cinstea de a o însoți cu aceste vorbe premergătoare ne oferă, înseriate conștiincios, în rezumat, ideile politice ale lui Eminescu și doctrina legionară, atâta cât a apucat să se înfiripe în perioada interbelică cea atât de zbuțuită, toate într-o prezentare sintetică, inspirată, cu vădite virtuți didactice, de a cărei utilitate publică, repet, publică, nu

mai încape vorbă acum, după ce au căzut toate tabu-urile și idiosincraziile care au făcut gloria culturii și ideologiei bolșevice.

Fără a fi un specialist, ci doar un cititor mai insistent al publicisticii eminesciene, mă încumet să afirm că Constantin Papanace oferă cititorilor un rezumat corect (ca să nu spun mai mult) al gândirii politice a marelui poet. Pentru cine dorește să afle care au fost obsesiile politice ale poetului, marile idei directoare ale prestației sale gazetărești – subiect cu grijă evitat în manualele școlare și universitare – cartea de față este un îndreptar ușor de consultat, de parcurs și de însușit.

Textul de față cuprinde și un compendiu aproape oficial – Constantin Papanace fiind printre cei mai îndreptății să-l facă, al ideilor politice în numele cărora legionarii își revendică locul lor în istoria țării. Cercetarea științifică a fenomenului legionar, blocată până azi, e pe cale să demareze. Adică acea cercetare care va fi preocupată de un singur comandament: al adevărului. În lipsa rezultatelor cu care se va încheia cercetarea așadar științifică a legionarismului, ne este greu să apreciem acuratețea imaginii pe care ne-o impune Constantin Papanace asupra doctrinei legionare. Plătește ea oare, în formularea dată de Constantin Papanace în 1950, un tribut inevitabil democrației occidentale, ajustându-se după aceasta cât de cât? Și cât sunt de forțate – sau nu! – similitudinile cu textele eminesciene?

La aceste întrebări și încă la multe altele este prea devreme să dăm un răspuns. Este prea devreme căci avem de recuperat atâta amar de ani, mai mult de o jumătate de veac, ani de min-ciună bine, impecabil organizată, care ne-a ținut departe de cunoașterea, înțelegerea și justa prețuire a doctrinei legionare. Tentația publicului de azi, după modelul sau principiul românesc al columnei lui Brâncuși, ar fi să acrediteze fără nici un examen critic tot ce se spune de bine despre legionari. Greșeală cu care n-am face decât să încununăm noianul de minciuni, împlinindu-i menirea diabolică. De aceea, nu ne vom grăbi să subscriem afirmației ce se face în această carte, afirmație care conține în ea supremul elogiu pe care și-l poate face o doctrină românească politică: descendența din Eminescu. Mihai Eminescu, precursor al legionarismului... Acest veritabil *nec plus ultra* corespunde oare adevărului ?

Mulți vor citi cărțulia lui Papanace și vor rămâne indeciși, dându-și seama că răspunsul la întrebarea de mai sus ne obligă la un efort de

documentare inaccesibil cititorului de rând. Pentru cititorul specialist, istoric și/sau politolog, această între-bare sună ca o provocare. O provocare la care este obligat să răspundă. În disputa care se naște astfel, să sperăm că vor fi folosite numai procedeele regulamentare: buna credință, onestitatea, pasiunea pentru adevăr, patima și pătimirea întru adevăr! Ca impresie generală, dedusă atât din lectura acestui text, cât și din ce mai cunoaștem despre Constantin Papanace, buna credință, onestitatea și pasiunea pentru adevăr nu îi sunt deloc străine lui Constantin Papanace. Ci dimpotrivă, îl definesc. Să sperăm că între aceste coordonate vor evolua și cei ce se vor apuca să verifice, să cerceteze în amănunt, cu toate documentele pe masă, la vedere, ipoteza tulburătoare, bulversantă, că Eminescu este un precursor al legionarilor!

Paginile care urmează ne obligă să luăm în serios atare ipoteză și să o cercetăm fără nici o idee preconcepută.

Ion Coja

Lămurire

În acest volum se reproduce o conferință ținută la 15 ianuarie 1950, cu ocazia comemorării a unui veac de la nașterea lui Mihai Eminescu. După cum se poate vedea și din întreaga ei structură, această conferință a fost croită pentru un cerc mai restrâns de prieteni, care sunt însuflețiți de aceeași neclintită credință în învierea Neamului Românesc. Dacă totuși astăzi, publicând-o, țin să împărtășesc unui cerc mai larg de cititori gândurile exprimate atunci, aceasta o fac împins de necesitatea de a arăta cât de nedreaptă este acuzația adusă credinței legionare că s-ar fi inspirat „*de la focare străine de structura și sufletul neamului nostru*”. Cum se va vedea din cele expuse, nu numai că Mișcarea Legionară nu s-a inspirat de la „*focare străine*” dar, poate este singura Mișcare politică din România, în a cărei doctrină converge tot ce a fost mai autentic în simțirea și gândirea românească. Printre precursorii ei se pot număra cele mai reprezentative figuri din istoria noastră națională, în frunte cu marele Eminescu.

După ultimul război, atacurile împotriva Mișcării Legionare pe tema inspirației sale străine s-au reluat cu mai multă insistență. Acest fapt ne face să presupunem că unii oameni cred că și-ar putea crea un merit din această atitudine, de pe urma căreia speră să capteze anumite bunăvoinețe aducătoare de avantaje de tot felul. Evident, dacă, în loc de afirmații gratuite și insinuări perfide, s-ar fi căutat în mod obiectiv, cu argumente și probe, să se dovedească această pretinsă influență străină, problema ar fi prezentat un interes atât din punct de vedere istoric, cât și din punct de vedere politic. Oricum, discuția ar fi căpătat un sens pozitiv.

Este un lucru cunoscut că orice manifestare omenească și cu atât mai mult o manifestare politică, oricât de originală și revoluționară ar părea ea, nu se poate sustrage de sub influența unor factori principali, pe care Hippolyte Taine i-a identificat în rasă, mediu și conjunctură istorică. O izolare totală de aceste realități de bază ar însemna însăși ruperea propriilor rădăcini. Un asemenea fapt ar lipsi-o de seva vieții și

i-ar imprima un caracter artificial și utopic. În orice caz, n-ar putea deveni o mișcare politică vie, în adevăratul înțeles al cuvântului.

Evident, privind chestiunea prin prisma absolutului, nici Mișcarea Legionară n-a putut scăpa de unele influențe ale conjuncturii politice în care s-a născut. „Geneza ei în România trebuiește căutată în criza spirituală, politică și socială, care de mult frământa societatea modernă, cu manifestări specifice în țările de structură agrară și pastorală din Sud-Estul European. Ca fenomen însă, ea s-a conturat după primul război mondial, fiind o reacțiune a organismului național față de nihilismul rusesc ce își găsisese expresia cea mai violentă în revoluția bolșevică din toamna anului 1917. A fost deci, în primul rând, un act reflex de conservare, o zvâcnire a instinctului național într-o societate condusă de o elită degenerată, anemiată în credință, roasă de corupție, sceptică, frivolă, deșelată în concepții și cu resorturile sufletești relaxate, fapt care o făcea incapabilă de a trezi și a mobiliza energiile pentru a înfrunta primejdia eurasiatică. Sub acest aspect, corelația cu celelalte mișcări revoluționare cu tendințe de virilizare națională și întărirea puterii statale, cum erau Fascismul italian și Național-socialismul german, este evidentă, fiind expresia uneia și aceleiași necesități a momentului istoric”.*

Dar problema care se pune nu este de natură absolută. Ea se circumscrie într-un cadru relativ, și anume: dacă influențele de conjunctură pe care le-a primit organismul politic au fost de așa proporții încât să-i fi alterat însăși structura sa intimă. Cu alte cuvinte, dacă factorul „moment istoric” înăbușe, prin hipertrofia sa, impulsurile ancestrale ale rasei, care oferă suportul și necesitățile specifice ale mediului, deformând astfel coloana vertebrală a unei normale dezvoltări istorice. Pe acest plan, se poate afirma fără exagerare că Mișcarea Legionară este, în comparație cu celelalte mișcări sau partide politice din România, cea mai autentic românească. Aceasta se datorește faptului că ea a pus accentul pe năzuințele firești ale nației, ținând seamă de tradițiile ei străvechi, îmbibate de spiritualitate creștină. Este poate singurul organism politic din Europa, care nu s-a prins în vârtejul curenților ateiste, materialiste sau păgâne, ce au bântuit și bântuie societatea noastră contemporană.

---

* Pentru mai multe amănunte, vezi Verianus: *Concepția de viață și stilul de luptă Legionar*.

Ar fi greu în cadrul restrâns al acestei prefețe, să arăt pe larg copleșitoarele influențe străine, pe care le-au suferit așa zisele partide istorice, atât în ceea ce privește doctrina, cât și practica lor de guvernare. O vom face cu alt prilej, dacă va fi nevoie. Deocamdată, ne vom mărgini să reamintim unele lucruri, suficiente pentru a arăta cât de imprudent este din partea oamenilor din aceste partide de a zgândări chestiuni în care ei sunt atât de vulnerabili.

Este cunoscută graba și superficialitatea cu care s-au luat de-a valma ideile liberalismului apusean precum și naivitatea și lipsa de discernământ cu care s-a încercat transplantarea lor pe un fond național și într-un mediu social atât de diferit prin tradiție, structură economică și evoluție istorică. De asemenea, se cunosc situațiile grotești ce s-au creat prin nesocotirea realităților naționale. Toată această operațiune de imitare a fost pe cât de tragică din punct de vedere politic, pe atât de comică din punct de vedere estetic. Latura tragică a fost pusă în evidență de Eminescu – cum se va vedea și din citatele reproduse aici – cu o putere de argumentare și vigoare de stil neîntrecute până acum, pe când latura comică a inspirat nesecata vervă a lui Caragiale, ai cărui eroi – din fericire sau nefericire – nu lipsesc în acest amărât și trist exil.

Evident, amintind aceste lucruri nu ne gândim să contestăm părțile bune, pe care le-ar conține doctrina liberală în sine, mai ales când ea se aplică la o fază corespunzătoare din evoluția socială a unui popor. Cu atât mai mult, nu avem intenția de a nega valoarea acelor realizări temeinice, care stau la înșăși temelia României Moderne.

Dar, pentru a ne menține în cadrul obiectivității, trebuie să subliniem că aceste realizări n-au fost fructul unui sistem politic falsificat în esența lui și caricaturizat prin imitație de suprafață. Ele se datorează în mare parte ținutei austere și simțului de măsură și echilibru, de care a dat dovadă Regele Întemeietor.

Trecând peste pleava „*patrioșilor de meserie*” și dincolo de vârtejul gunoaielor răscolite de demagogia iresponsabilă care bântuia într-un stat abia încheiat, el a știut să-și aleagă și să promoveze o pleiadă de oameni politici ca Brătienii, Kogălniceanu, Catargi, Petre Carp, Titu Maiorescu etc., al căror instinct național nu s-a lăsat derutat de fanfaronada „*canaliei de pe uliți*”. Dar aceasta n-a putut împiedica totuși ca răul, pe care îl conținea

sistemul în sine, îmbibat cu atâtea influențe nesănătoase străine, prin intermediul levantinilor noștri, să facă ravagii în viața publică românească. Focarele corupției s-au încuibat pe la toate încheieturile statului. Și a fost suficient ca la tron să vină un rege corupt și dezechilibrat, care să promoveze oameni de aceeași speță, pentru ca tot ce s-a făcut cu atâta trudă să se năruie în scurt timp. Falsitatea și putreziciunea sistemului au apărut în toată goliciunea lor, mai ales în momentele de criză.

Dar influențele străine nu s-au mărginit numai la Partidul Liberal. Nenorocirea a fost că nici Partidul Țărănesc, apărut ca mișcare politică pe la sfârșitul primului război mondial, nu s-a putut sustrage unor copleșitoare influențe străine, venite de data aceasta dinspre răsărit. Acest lucru pare cu atât mai puțin de înțeles cu cât Partidul Țărănesc luase ca principal suport politic *țărănimea*, adică clasa cea mai numeroasă și mai autentic românească, iar unii din fondatorii săi, crescuți în școala naționalismului semănătorist și distinși pe câmpurile de bătaie, păreau cei mai indicați, după consumarea mitului averescan, să promoveze spiritul născut în tranșee, în urma dezastrelor provocate de corupția și inaptitudinea cadrelor Partidului Liberal. Teoretic, cele două mari reforme – împrumutarea țăranilor și sufragiul universal – au fost proclamate; acum, se cerea aplicarea lor sinceră spre a satisface setea de dreptate a țărănimii și a consolida Statul Român abia întregit, pentru a putea face mai bine față primejdiei de moarte bolșevică.

Conducătorii noului partid, însă, n-au sesizat acest lucru, pe care l-a intuit încă din 1919 Corneliu Codreanu. Luați de snobismul modei, după care „*lumina vine de la răsărit*” și „*stânga are viitorul*”, au început să se îndoctrineze, pe nerăsuflăte, cu poporanismul administrat de Constantin Stere*, care în ultima analiză își trăgea seva din diferite curente slavofile rusești din veacul al XIX-lea și, în mod deosebit, de la ideologia lui Herzen și Cernysevschi. Această ideologie, inspirată de un vag socialism agrar, avea mulți aderenți printre tinerii studioși Iugoslavi (Slavi de la Sud) de origine aproape în întregime țărănească. Odată stabilite afinitățile ideologice, n-a fost greu să se ia legături politice cu organizația țărănească internațională, la 1921, de Alexandru

---

* Ironia soartei a făcut ca tocmai C. Stere care, cum se știe, a fost un înver-șunat adversar al panslavismului țarist, să pună premise ce tind să favorizeze același panslavism, sub altă formă.

Stamboliski (Bulgaria), Antonin Svehla (Cehoslovacia) și Vicenty Witos (Polonia). Poate ideologia politică a făcut pe Țărăniștii noștri să nu vadă că, dincolo de preocupările de ordin social, se dospeau și anumite planuri de uniune a popoarelor slave preconizată pe criterii de rasă de către așa zisa „*Internațională Verde*”. Această orientare a fost denunțată de celelalte partide în frunte cu Partidul Liberal ca foarte dăunătoare intereselor permanente românești.

Așadar, într-un moment de criză, ca cel provocat de revoluția bolșevică imediat după Primul Război Mondial, noul Partid Țărănesc nu numai că n-a reacționat contra primejdiei de la răsărit, așa cum a făcut tineretul la 1922, dar a adoptat poziții care, în ultima analiză, favorizau întinderea acestei primejdii. Mai târziu, după fuziune, a fost meritul Partidului Național din Ardeal, format în școala lui Simion Bărnuțiu și Andrei Șaguna, dacă aceste dăunătoare alunecări au mai fost înfrânate. Pare însă că, deficiența congenitală imprimată de inspirația „*de la focare străine de structura și sufletul neamu-lui nostru*” a rămas chiar atunci când protagoniștii principali ai acestei orientări – Constantin Stere, Nicolae Lupu, Ralea etc. – aflați în contrast cu „*Domnul Președinte*”, cum obișnuiau să-i spună ei lui Iuliu Maniu, s-au desprins din Partidul Național Țărănesc. Poate așa se explică de ce s-a reluat, cu atâta ușurință, vechiul drum abandonat, care, cum am văzut, a fost deter-minat tot dintr-un spirit de imitație străină.

După ultimul război, partidele noastre așa zise „*istorice*”, s-au încadrat în internaționalele, cu care au afinități ideologice. Astfel, la 4 Iulie 1947 s-a reconstituit la Washington „*L'Union Internaționale Paysanne*”, la care a aderat Partidul Național Țărănesc; iar în iulie 1949 Partidul Liberal român a participat la Congresul „*Internaționalei Liberale*”, care s-a ținut la Londra. Poate asemenea tendințe de colaborare să se dovedească necesare, în conjunctura politică actuală, când se discută atât de mult despre înfăptuirea „*Uniunii Europene*”. Ar fi, deci, un lucru de înțeles. Dar tocmai pentru aceasta par mai stranii acuzațiile aduse Mișcării Legionare, care, nu numai că n-a suferit influențe străine în ideologia sa, dar nici n-a aderat până acum, la vreo organizație internațională. Desigur, la baza tuturor acestor acuzații și insinuări trebuie căutat acel complex de inferioritate, pe care înțelepciunea populară l-a redat în zicala „*zi-i mamă...și gheboasă!*”

Ar fi o operație destul de penibilă să reproducem aici toate acuzațiile sau insinuările de această natură, care s-au făcut împotriva Mișcării Legionare. În aceste momente grele, când se simte mai mult ca oricând nevoia de a se cultiva un spirit de concordie printre Români, le-am fi trecut cu vederea – așa cum am făcut și până acum – dacă nu s-ar fi observat o persistență diabolică de a mânji onoarea unei întregi generații de luptători, poate cea mai curată și mai idealistă din istoria României Moderne.

Pentru a ilustra cu câtă ușurință – ca să nu spunem lipsă de sentiment de răspundere – scriu și vorbesc oameni care au jucat, s-au vor să joace, roluri de vază în viața noastră publică; vom da câteva exemple. Scrie, de pildă, Dl. N. Petrescu-Comnen, diplomat de carieră și fost ministru de externe în guvernul lui Carol al II-lea, care poartă răspunderea asasinării lui Corneliu Codreanu și a celorlalți martiri legionari, următoarele:

„*Garda de Fier, fruct hibrid al Național-socialismului și al Bolșevismului, primea din afară inspirații și subsidii*” (N. Petrescu-Comnene: *Suggerimenti per la pace*, pag. 132, Editura Mondadori); iar în altă parte își exprimă regretul că, nici măcar guvernele de salvare publică (n.n. cu acest eufemism distinsul diplomat vrea să camufleze clicile tiranice ale fostului rege Carol al II-lea) constituite în 1938 și 1939 n-au reușit să extirpeze mișcarea subversivă (*I Responsabili*, pag. 66, Editura Mondadori). Și după ce face asemenea afirmații grave, Dl. Comnen nu crede că este necesar de a produce și probele cuvenite pentru a le dovedi. Acest procedeu este cu atât mai surprinzător, cu cât autorul provine din diplomație, unde, cum se știe, se face școala cântării și a nuanțării cuvintelor și se cultivă un înalt sentiment de răspundere. Poate că marea lui pornire sau, cum ar spune Eminescu, „*aprinș de o instinctivă ură contra tuturor elementelor istorice și autochtone ale acestei țări*” (M. Eminescu: *Scrieri politice*, pag. 291, Vol. II, ediția N. Crețu), l-a făcut să-și piardă cumpătul și să aibă asemenea ieșiri necontrolate.

Un alt exemplu mai recent: comentând la Radio Londra, în seara zilei de 9 Mai a.c., trei decenii de la înființarea Partidului Comunist în România, Dl. Ghiță Ionescu, probabil sub presiunea aceleiași porniri, a făcut o digresiune de la subiect numai pentru a putea aminti ceva și de

„*primejdia legionară din 1937*”. Faptul în sine este destul de simptomatic, căci, dacă ne-am putea explica de ce onorabilul comentator a ținut să treacă sub tăcere titanică lupta dusă de Corneliu Codreanu și generația sa din 1922 împotriva comunismului, datorită căreia această buruiănă otrăvită n-a putut prinde rădăcini în sufletul tineretului și al muncitorimii române, în schimb, nu vedem nici un fel de rațiune pentru această răutăcioasă digresiune. Aceasta cu atât mai mult, cu cât comentariul se făcea pentru ascultătorii din Țară, care, cum se știe, încleștați pe viață și moarte cu cotropitorii, au uitat de diferențele ce-i despărteau altădată. Ar exista totuși o rațiune numai dacă Dl. Ghiță Ionescu sau cei care îl inspiră cred că nu este de ajuns discordia care destramă energiile celor din exil și si-au propus să o difuzeze și în Țară.

În sfârșit, tot cam în acest sens a arătat în ultimul timp că se mișcă și tineretul Partidului Național-Țărănesc din Exil. În oficiosul „*România Viitoare*” s-a căutat să se reactualizeze o veche declarație a D-lui Ion Mihalache, în legătură cu pretinsa influență străină suferită de Mișcarea Legionară, fără ca cei care au reprodus-o să se întrebe dacă, după tragica experiență de astăzi, nu este – așa cum suntem informați – însuși autorul care să regrete primul această învinuire nedreaptă.

Atacul pare concentric și ar fi un prilej de mâhnire să vezi atâta lipsă de onestitate în desfigurarea adevărului și denigra-rea unei întregi generații de luptători. *Pehlivănia* politică, pe care Eminescu o combătea cu atâta înverșunare, continuă și în zilele noastre. Acest lucru ar fi fost foarte descurajator dacă în viața publică românească n-ar fi fost și oameni, care, prin ți-nuta lor impecabilă și tărie de caracter, să compenseze asemenea deficiențe morale. Întrebat ca martor la procesul lui Corneliu Codreanu, în legătură cu pactul electoral încheiat cu acesta, în preajma alegerilor parlamentare din toamna anului 1937 (adică în timpul „*primejdiei legionare*” a D-lui Ghiță Ionescu), Iuliu Maniu a declarat în ședința din 25 Mai 1938, următoarele: „*Am făcut pactul de neagresiune în alegeri, pentru că m-am convins de sinceritatea și loialitatea acuzatului Codreanu. Acuzatul este și el pentru demnitatea națională ca și mine și ține la menținerea acestei demnități de stat*”. Este demn de remarcat că Iuliu Maniu și-a menținut această declarație și la procesul său, în fața Tribunalului Comunist, cu toate că știa bine că ea va fi folosită

cu rea credință de către incorecții săi adversari. Cât privește orientarea în politica externă a Mișcării Legionare, Iuliu Maniu, într-o scrisoare adresată lui Horațiu Comaniciu, pentru Comandamentul Legionar, și publicată în ziarul „Alba Iulia” din Septembrie 1944, a precizat printre altele, „*că orientarea în politica externă a Mișcării s-a făcut de către Corneliu Codreanu din necesitatea de a construi o rezervă pentru Țară în eventualitatea că puterile Axei ar ieși biruitoare*”. Și fără îndoială, în mare parte, datorită acestei prevederi, România n-a avut soarta tragică a Poloniei împărțită între naziști și bolșevici, în faza de tranziție care a urmat după 1939. „*Le pacte Ribbentrop-Molotov – scrie șeful Țărăniștilor polonezi Dr. Stanislaw Mikolajezyk – a atribue a la Russie une part du butin; ce qui a amene la deportation en Russie d'environ un million et demi de citoyens polonais, 15.000 prisonniers de guerre polonais y etant massacres de sang-froid*” (*Bulletin de L'Union Internațională Paysanne*, vol. I, nr.3, pag.8, 1950).

În esența lor, declarațiile lui Iuliu Maniu au fost confirmate și de Sir Reginald Hoare, fost ministru al Marii Britanii la București timp de aproape 10 ani. Într-o scrisoare adresată d-lui Solley, deputat în Camera Comunelor, Sir Reginald Hoare a precizat, cu loialitate de adevărat gentleman, care contrastează atât de mult cu mentalitatea levantinilor noștri, printre altele și următoarele: „*C'est parfaitement vrai, comme dit M. Solley, que Maniu a conclu un pacte electoral avec la Garde de Fer en 1937. Ce serait trop long a expliquer pourquoi ceci se justifie moralement; je dirais seulement qu'a cette date (non pas en 1939) (n.n. adică la data la care se referă D-I Comnen în scrierile sale, căci Corneliu Codreanu a fost strangulat, cum se știe, la 30 Nov. 1938) la Garde de Fer n'était pas dirigee par l'Allemagne et elle demeurait une formation pré-nazie*” (*La Roumanie Independante*, nr. 40-41 din 25 Dec. 1947). Așa procedează oamenii de caracter, care sunt pătrunși de o înaltă concepție civică și adevărat spirit democratic, chiar când este vorba de adversarii lor politici. De la asemenea pilde de înaltă ținută politică ar trebui să ne inspirăm cu toții, și în mod deosebit cei tineri, care nu sunt roși de boala arivismului și vor cu adevărat să facă din politică „*o nobilă școală de formare civică*”. Numai așa se vor putea pune piloni trainici la temelie României Viitoare. Pentru a putea înfăptui acest lucru atât

Iuliu Maniu cât și Corneliu Codreanu au refuzat orice compromis cu desfrâul și corupția și au mers chiar pe linia martiriului. Peste diferențe mai mari sau mai mici de programe, îi unea profundul lor sentiment moral, a cărui promovare în viața noastră publică o considerau drept o necesitate primordială, pentru renașterea poporului român.

„Țara aceasta – scrie Corneliu Codreanu – piere din lipsă de oameni, nu din lipsă de programe... Acest fel de om, care trăiește astăzi în politica românească l-am mai întâlnit în istorie, sub domnia lui au murit națiuni și s-au dărâmat state... Toată inteligența, toată învățătura, toate talentele, toată educația nu ne vor servi la nimic, dacă vom fi mișei”.

După răvășirile materiale și sufletești aduse de ultimul răz-boi, după epocalele invenții tehnice cu atât de profunde repercusiuni în toate domeniile de activitate, nu se poate prevedea care va fi fizionomia politică și socială a țării noastre, a Europei și chiar a lumii întregi, când actuala tensiune internațională își va fi găsit soluția așteptată. Dar, indiferent de cum va fi așezarea politică viitoare (State Naționale, Federațiuni sau Uniuni de State etc.), concurența și emulația între neamuri va persista, pentru că și ele, ca și individul, sunt *„o entitate care își prelungește viața și dincolo de pământ”* (Codreanu). Numai neamurile sănătoase trupește și sufletește își vor putea valorifica, în concertul cu alte neamuri, talanții cu care le-a înzestrat Dumnezeu. În această acțiune de întremare fizică și morală, toți românii și cu deosebire întreg tineretul și-ar putea da mâna. Oricum, în cadrul unei democrații sănătoase, ca prieteni sinceri sau adversari loiali, s-ar putea contribui efectiv la înălțarea României viitoare. Dar pentru aceasta va trebui să ne lepădăm mai întâi, de toate acele deprinderi urâte imprimare de dominația fanariotă, care, cum scrie Eminescu, formează *„patologia societății românești”*.

De aceea, publicând conferința care urmează, unde se redau atâtea citate din Eminescu, n-am vrut să arăt numai că el este unul din marii precursori ai legionarismului românesc, dar am ținut să indic și unde trebuiesc căutate acele *„focare străine de structura și sufletul neamului nostru”*. Poate va fi de folos în aceste vremuri de răscruce, când atâtea încercări grele mai așteaptă neamul nostru românesc.

Lămurire la a doua ediție

Prima ediție a acestei broșuri a apărut în anul 1951 cu ocazia sărbătoririi centenarului de la nașterea genialului poet și profet național care a fost Mihai Eminescu.

Întru-cât această ediție s-a epuizat în scurt timp, multe cereri n-au putut fi satisfăcute atunci. De aceea, am găsit necesar acum, când comemorăm 125 de ani de la nașterea lui, să reedităm această broșură.

Ținem să precizăm că am redat exact textul din prima ediție fără cea mai mică modificare. Numai la sfârșitul actualei ediții, am reprodus ca anexe, din mulțimea de scrisori de aderare entuziastă la exegeza făcută, câteva texte care ni s-au părut, prin varietatea lor, mai caracteristice.

Ca încheiere, am reprodus în întregime o scrisoare a mult regretatului mitropolit Visarion Puiu, referitoare la „Colecția Bibliotecii Verzi”. După cum se poate vedea, Înaltul Prelat relevă aportul ce se aduce cauzei naționale prin dezbateră și difuzarea unor vitale probleme românești, „neglijate”, cum subliniază I.P.S. Sa „*de politicieni înguști și superficiali*”. El se mișcă pe linia trasată de Eminescu care scrie: „*După ce ne-am consolidat ca țară neatârnată, activitatea noastră se va îndrepta asupra Peninsulei Balcanice, unde trebuie să căutăm împlinirea misiunii poporului român*” (Vol. I, pag. 157). De asemenea el se arată cutremurat de „*suferințele grozave îndurate de Legiunea lui Corneliu Codreanu... Între reflecții – scrie Î.P.S. Sa – mi-a venit și întrebarea: Unde-s azi toți acei criminali? ...*”

Cum era de așteptat, adversarii Mișcării Legionare au co-mentat această broșură (vezi *România Viitoare* din Octombrie 1951, pag. 43, *Gânduri Libere*, nr.4 din Noiembrie 1951, pag 38-41 etc.) cu o subiectivitate și mai accentuată, îmbibată de multă rea credință. Înverșunata lor pornire s-ar putea explica prin faptul că odată documentată temeinic filiația între viziunea politică a lui Eminescu și concepția legionară formulată de Căpitan, se năruia și falsa premisă a acestor adversari pe baza căreia ei denigrău Mișcarea Legionară „*că se inspiră de la focare străine de structura și sufletul românesc...*” Așa se explică de ce, simultan, aceștia

au pornit un atac pentru demonetizarea *doctrinei naționaliste* formulată de Eminescu în scrierile lui politice și sociale. În acest sens, apare plin de semnificație articolul „*Legionarii și rasismul*” publicat în revista „*Gânduri Libere*” menționată mai sus, inspirată și în mare parte chiar redactată de Evrei – Români *stângaci*. Prin acest lung articol se caută a dovedi că Eminescu „*prin explicațiile și remediile propuse la starea de lucruri din vremea sa, el se înrudește cu cele mai reacționare curente...*” (pag. 38). Mai mult, autorul articolului făcând o intenționată confuzie între noțiunea de *rasă*, care conturează un element obiectiv și caracteristic în compoziția oricărui popor, cu noțiunea *rasism*, care înseamnă *tendința* unui popor de a se considera *ales* (adică superior altor popoare pe care le detestă și discriminează), caută să stigmatizeze ca *rașiști* pe Eminescu și pe toți care aderă la ideile lui politice. Cu subsemnatul face același lucru cu toate că dintr-un citat reprodus din această broșură rezultă că noi „*condamnăm acel rasism pe care îl invocă de obicei așa zisele popoare alese*”, „*pentru a justifica stăpânirea asupra altor popoare*” (pag. 39). Contradicția apare evidentă; dar autorul spre a ieși din cleștele ei, recurge la un tertip: ne face proces de intenție în sensul că am vrut să ne adaptăm situației actuale, dat fiind că *rasismul* este astăzi detestat.

Dat fiind că articolul „*Legionarii și rasismul*” nu este semnat, nu putem ști în mod precis cine este autorul. Dar din felul cum manipulează noțiunile, făcând abuz de subtilități și de distincții artificioase, formale spre a măslui adevărul și prezenta Mișcarea Legionară într-o lumină cât mai nefavorabilă, rezultă că ar fi un *sofist levantin* sau poate un *talmudist de prim ordin*. În cel de-al doilea caz, ar fi mult de spus din ce parte stă cel mai *inveterat rasism*. Dar nu e locul să abordăm un subiect atât de vast, în această notă lămuritoare. Poate o vom face cu alt prilej. Acum ne vom mărgini să spunem că citind articolul „*Legionarii și rasismul*” ne-a venit în minte povestea aceea cu : „*Zi-i mama și gheboasa*”.

Salo, 12.10.1975

Constantin Papanace

Dragi camarazi,

Lumea legionară sărbătorește cu adâncă pietate 100 de ani de la nașterea lui Eminescu. Nimeni altul ca dânsul nu este mai apropiat de sufletul legionar. Prin frumusețile nepieritoare ale versurilor sale, Eminescu aparține omenirii. Prin simțirea și gândirea sa sublimă, îmbrăcată în cea mai expresivă limbă românească, el aparține întregului neam românesc. Dar prin tăria lui de caracter, prin temperamentul său de luptător neînfricat, prin viziunea morală, dinamismul gândirii politice, soluțiile preconizate, suferința îndurată și profețiile făcute, el este al nostru, al legionarilor.

În cele ce vom expune și din textele pe care le vom cita, se va putea vedea cu claritate, cât de organic este împletită gândirea politică și socială a lui Eminescu cu credința legionară, cu câtă înfrigurare a așteptat el generația noastră „*curățită prin abnegațiune și durere*” (*Scieri Politice*, Vol. II , pag. 517) și cu câtă precizie a profilat marea figură a Căpitanului, a cărui moarte tragică a prevăzut-o, sfășiat de durere.

Astăzi, când asupritorii străini încearcă să șteargă orice urmă din scrisul lui profetic în legătură cu problemele de viață ale neamului românesc, după ce ieri, politicianismul levantin l-a învăluit în complicitatea tăcerii, vom reproduce în cadrul acestei expuneri, cât mai mult din acest scris, fără a recurge la sistemul parafrazării, care l-ar lipsi de expresivitatea limbii lui profund naționale.

În felul acesta, se va oferi posibilitatea – aici, în întunecatul exil – de adăpare chiar de la sursa elixirului credinței în destinul neamului românesc în lume. Cu acest prilej, se va putea vedea, încă odată, cât de mare este ignoranța sau reaua credință a acelor care au căutat și caută să înfățișeze credința noastră legionară ca o imitație străină și fără aderențe cu sufletul românesc.

Și tot cu această ocazie se va putea aprecia, după șase decenii de la moartea acestui „*al semnelor vremii profet*”, cât de actual este scrisul lui în tratarea problemelor de bază naționale și sociale, ale căror ecuații le-a formulat cu un realism și o luciditate uimitoare. „*Ca și în poezie* –

cum scrie Aurel Popovici – *și în politică Eminescu nu-i nici idealist abstract, nici naturalist prozaic. El este idealist pe culmile realității.*”

Prin prospețimea gândirii sale, prin robustețea morală și optimismul care îl degajează, scrisul lui Eminescu redă adevăratele valențe și dimensiuni ale sufletului românesc. De aceea nu numai că nu are nimica retrograd în el dar conține idei care, dezvoltate, ar putea deschide drum pentru o sănătoasă, realistă și armonioasă încadrare în comunitatea creștină a popoarelor, care va să vie.

Elemente dominante în gândirea politică a lui Eminescu

Dintr-un început, s-ar putea pune întrebarea dacă exegeza scrierilor politice și sociale ale lui Eminescu n-ar fi o operație de prisos. Aceste scrieri, izvorâte din adâncurile sensibilității românești și alambicate la mare tensiune de gândire, sunt prin simplitatea, claritatea și expresivitatea limbii, aproape desăvârșite.

Ca și la Evanghelie, orice exegeză sau comentare nu numai că n-ar adăuga ceva în plus, dar ar putea chiar, să întunece profundul lor sens, exprimat într-o formă atât de naturală.

Dacă totuși, s-ar încerca o exegeză a lor, aceasta ar putea să aibă ca justificare faptul că Eminescu nu și-a exprimat gândirea sa politică în lucrări organice și unitare, ci mai mult în mod sporadic, ca gazetar, în toiul luptei cotidiene. Cu toate acestea, unitatea interioară de gândire ca și dinamica ei a rămas intactă. Acest fapt se datorează atât bogatei sale trăiri interioare, cât și intransigenței cu care și-a apărat convingerile.

Totuși, aceste revărsări în scrisul cotidian, cu atât înălțimea pe care o ating sub presiunea unei puternice inspirații, amintesc ca formă de stilul gazetăresc, fiind în mod inerent împletite cu fapte efemere sau de conjunctură, care au provocat însăși manifestarea lor. Caracterul spontan și eruptiv al gândirii eminesciene le mărește, însă sinceritatea și puterea de convingere le dă, prin adevărurile condensate pe care le conține, un caracter apodictic și o rezonanță profetică. Și, desigur, tocmai prin această rezonanță profetică ar trebui în primul rând, explicat ecoul pe care l-au avut și au scrierile politice

ale lui Eminescu la generațiile care au urmat, precum și excepționala lor putere de fecundare.

Sub acest aspect, exegeza gândirii politice eminesciene s-ar impune ca o necesitate imperioasă. Aceasta cu atât mai mult cu cât pătura conducătoare contemporană cu el, ca și aceea care a urmat, fiind în general de origine dubioasă și ca atare vizată de aceste scrieri, nu a avut interes să le popularizeze. Așa se explică, de altfel de ce s-a propagat cu atâta insistență, de o anumită presă, recunoașterea lui Eminescu ca poet, minimalizându-se prodigioasa lui activitate publicistică. Și, desigur, tot aici trebuie căutat motivul de ce scrierile politice ale marelui poet au putut avea o ediție completă (Ediția Crețu, în două volume) de popularizare abia după jumătate de veac de la moartea lui, adică, tocmai în momentul când generația nouă a sfâșiat deasa pânză a complicității tăcerii țesută de criptostrăini, cerând cu insistență să se adape la izvoarele celui mai curat românism.

Este demn de subliniat de la început, râvna lui Eminescu spre a cunoaște realitățile românești direct, de la sursă. Pentru cunoașterea trecutului istoric el merge la izvoarele documentelor, pe care le cerceta cu pietate și le trăia cu intensitate. Evita cât mai mult rumegătura altora.

Pentru cunoașterea realităților contemporane, însă, el mergea pe teren, în mijlocul poporului, în toiul vieții românești din toate provinciile, de la munte, deal sau câmpie. „*Întâmplarea m-a făcut – scrie el – ca din copilărie încă, să cunosc poporul românesc din apele Nistrului începând, în cruciș și în curmeziș până la Tisa și Dunăre și am observat că modul de a fi, caracterul poporului este cu totul altul, absolut altul decât al populațiilor din orașe, din care se recrutează guvernele, gazetarii, deputații ș.a.m.d.*”* (Vol.II, pag.443)

Pe românii din Balcani (Macedonia, Pind, Epir, Tessalia) n-a avut prilejul să-i cunoască direct, așa cum au făcut Bolintineanu, I. Ghica, Cristian Tell, Ionescu de la Brad.... S-a ocupat, însă, cu mult interes de problemele lor, așa cum nu se obișnuiește astăzi să se facă. În năzuința lui de a făuri o limbă bogată și unitară pentru întreg neamul românesc, a studiat cu temeinicie dialectul cu „*Gramatica Macedo-română*” a lui Mihail Boiagi, apărută la Viena în 1813, pe care Patriarhia grecească

---

* Toate citatele privitoare la *Pentru Legionari* sunt luate din ediția a III-a, Editura Mișcării Legionare, București 1940.

din Constantinopol a pus-o la index afurisind pe autor. De asemenea, a cunoscut trecutul lor istoric.

Articolele scrise despre spița cea mai îndepărtată a neamului, într-un moment când problema lor abia se punea, sunt atât de însuflețite și documentate, încât constituie dovada cea mai vie că Eminescu a fost inima mare și mintea atotcuprinzătoare, în care au încăput toate durerile și năzuințele Românilor de pretutindeni.

Și pentru ca privirile să poată scruta cât mai profund realitățile naționale, el a cercetat și mediul înconjurător. „*Ni se pare ciudat – scrie Eminescu – cum noi românii, care trăim pe lângă Dunăre, suntem cu totul cufundați în ideile occidentului, pe când din toate părțile împrejurune pulsează o viață istorică, care în dispoziția ei generală se deosebește atât de mult de istoria occidentală*” (Vol. II, pag. 76).

Toate aceste învățăminte, culese din trecutul istoric sau sorbite din realitățile vieții, Eminescu le-a supus unui riguros proces de gândire proprie, din care vor ieși idei noi, originale și pline de prospețime. Acest fapt va contrasta, în general, cu lipsa de gândire proprie a contemporanilor săi.

„*În sferele noastre așa zise culte s-a lățit obiceiul de a nu gândi nimic din proprie inițiativă*” (Vol. I, pag. 516).

Așadar, prin geniul său universal, prin sensibilitatea sa ascuțită, prin intuiția excepțională, prin studiul temeinic al realităților și nețârmurita sa dragoste de neam, Eminescu a fost menit să fie exponentul cel mai de seamă al gândirii românești și adevăratul profet național.

Ar fi greu ca în cadrul restrâns al acestei conferințe să se releve toate ideile, pe care, în toiul luptei, le-a scăpărat geniul politic al lui Eminescu. De aceea, ne vom mărgini să arătăm în mod succint numai unele note dominante ale gândirii sale politice, în jurul cărora s-ar axa organic toate celelalte idei, formând astfel adevărate puncte cardinale de orientare nu numai pentru epoca lui, dar și pentru întunecatele zile pe care le străbatem la această răspântie istorică.

I. Autohtonismul românesc

1) *Sensul misiunii românești*

Ideea de bază de la care pornește Eminescu este că „*Românii nu sunt nicăieri coloniști, venitori, oamenii nimănui, ci pretutindenea unde locuiesc sunt autohtoni, populație nepomenit de veche, mai veche de cât toți conlocuitorii lor*” (Vol. I, pag. 80). Ca descendenți direcți ai Traco-Ilirilor, în care s-au contopit și legionarii Romei, Românii se găsesc la ei acasă pe întreaga arie, pe care altădată o ocupa acest mare popor al antichității, cum spune Herodot, „*cel mai mare după cel al Indiilor*”. Oriunde ne-am mișcat și ne mișcăm pe această arie, de la Nord spre Sud și viceversa sau de la Est spre Vest și invers, ne-am mișcat și ne mișcăm pe pământul multimilenar al strămoșilor noștri. Acest adevăr bazilar pune definitiv capăt discuțiilor devenite oțioase și agasante în legătură cu așa zisul „*loc de naștere al poporului român*”. La Nord sau la Sud de Dunăre, sau cum spune Eminescu „*Daci sau Romani, Romani sau Daci: e indiferent, suntem Români și pământeni*” (Vol. I, pag. 80).

Dintr-o asemenea realitate istorică poate alt popor, care n-ar avea simțul măsurii, ce caracterizează poporul nostru, ar fi căutat legitimări pentru cine știe ce expansiuni teritoriale. Poporul românesc însă, este așa cum dovedește întreaga sa istorie, refractar unor asemenea tendințe. Totuși, el simte instinctiv că dezvoltarea lui spirituală nu va căpăta amploarea pe care o îndreptățesc calitățile sale sufletești, dacă nu se va face în cadrul vechiului spațiu tracic. Se știe că unitatea civilizației neolitice în tot Sud-Estul european, pe o arie care, cuprinzând în întregime pământul românesc, se întinde din pusta Ungară până în Ucraina, în regiunea Kievului și Carpații Nordici până la Marea Egee, este civilizația Tracilor. Suportul acestei civilizații, deci, l-a oferit teritoriul, pe care unii geografi îl denumesc *Carpația* iar alții *Balkanica*.

Toate impulsurile profunde, care au frământat excepțional dotatul popor Trac, la ai cărui preoți, adesea, mergeau să se inspire filozofi Ellini, nerealizate încă în istorie, le poartă ca moștenire în sânge poporul român,

urmașul direct al Tracilor. Fără îndoială, ca și celelalte popoare balcanice, venite mai târziu, prin asimilarea făcută maselor de români autohtoni, care altădată populau întreaga suprafață a Peninsulei Balcanice, s-au împărțit și ele din această moștenire spirituală. Acest fapt, pe lângă că creează multe afinități sufletești, care să contribuie la apropierea acestor popoare, dar indică și linia unui destin comun în dezvoltarea spirituală, dacă se înlătură nesănătoasele influențe lăsate de stăpânirile străine. În acest sens, poporul român poate avea o mare misiune în Peninsula Balcanică. Acesta cred, este tâlcul profund al cuvintelor lui Eminescu: „*După ce ne-am organizat pe temelii statornice și ne-am consolidat ca țară neatârnată, activitatea noastră se va îndrepta asupra Peninsulei Balcanice, unde trebuie să căutăm împlinirea misiunii poporului român*” (Vol. I, pag. 157).¹

Așadar, poporul român este cel mai indicat să valorifice neprețuitul tezaur spiritual moștenit de la strămoșii săi Traci. Și cu cât această valorificare se va face mai integral, cu atât și aderențele sufletului trac, care acum zac înăbușite în intimitatea acestor popoare balcanice, va fi mai totală. Prin această polarizare, care va limpezi toate tendințele contradictorii, se va crea *euforia regăsirii*, care, fără îndoială, va da naștere unei culturi originale autohtone, creând un nou stil de viață cu adânci repercusiuni în toate domeniile de activitate, inclusiv cel politic. În felul acesta se va realiza echilibrul sufletesc și axa de dezvoltare normală a tuturor popoarelor chinuite din acest ținut atât de zbuciumat. Evident, în această acțiune de concordie, un rol destul de important ar putea avea Aromânii, răspândiți în enclave pe întreg cuprinsul Peninsulei Balcanice. Cu acest prilej este bine să amintim că *balcanismul*, pe care Eminescu cu atâta vehemență îl combate în articolele sale, nu se referă la substanța intrinsecă a acestor popoare, care – cum am spus – prin substratul Trac și elementul românesc asimilat, au atâtea afinități fizice și morale cu poporul român, ci se referă la pătura superpusă de proveniență levantină crescută ca un vâsc încă de pe timpul stăpânirii bizantine și a aceleia neobizantine, care a fost de fapt îndelungata stăpânire turcească.

Dar pentru atingerea unui asemenea țel măreț este nevoie, cum scrie Eminescu, ca în prealabil sectorul românesc să fie „organizat pe

temelii statornice”. Și în acest sens el va fi promotorul cel mai convins al autohtonismului în România, apărându-i substanța cu ardoare deosebită.

2) *Predispozițiile organice ale rasei*

Toată dezvoltarea neamului românesc, implicit viața de stat, va trebui – după concepția eminesciană – axată pe predispozițiile organice ale rasei autohtone. „*Dacă țara ar fi locuită de către altă rasă decât cea traco-latină, răul n-ar fi mare. Dar noi trebuie să ținem neapărat seamă de calitățile și defectele rasei noastre, de predispozițiile ei psihologice, de câte ori croim legi generale*” (Vol. I, pag. 509).

În permanență, deci, va trebui să se țină seamă de aceste predispoziții organice și chiar de multe defecte, pe care le-a imprimat evoluția istorică. Credința strămoșească în „*nemurirea sufletului*”, procesul de romanizare și creștinare al vechilor populații Traco-Illyrie, așa zisul „*hiatus istoric*”, cu inevitabilul complex de inferioritate pe care îl degajă, cadrul geopolitic în „*calea tuturor răutăților*”, încrucișarea diferitelor imperialism pe teritoriul românesc, influențele străine etc., vor fi elemente, care mereu vor trebui avute în vedere de cei care conduc. Inerentul proces de adaptare nu va trebui să anuleze însă substanța ființei noastre etnice. O asemenea adaptare ar însemna moarte. Adevărata adaptare se face numai atunci când, prin anumite concesii mai mult de natură exterioară, se promovează, în noile condiții, aceeași esență primară. De aceea Eminescu reacționează cu neobișnuită vehemență ori de câte ori cosmopolitismul adus de revoluția franceză tinde să nimicească această esență prin deznădăcinarea din pământul strămoșesc și cerul românesc. Promotorii acestui cosmopolitism vor „*să nu rămâie nici sâmbure, nici rădăcină din ideile trecutului, pentru ca brazda să fie îndestul de înfoiată și de moale să primească în ea sămânța nouilor idei ale republicei*” (Vol II, pag. 428). În aceasta speră ei să facă „*Patria un otel, poporul o amestecătură, biserica un teatru pentru politicieni, țara teren de exploatare pentru străini, viața noastră publică o ocazie pentru ilustrarea și ridicarea în sus a imigrațiunii din câteși patru unghiurile lumii*” (Vol. II, pag 429).

Principalul punct de sprijin în această înverșunată luptă de apărare etnică, Eminescu îl va căuta în țăran și mai ales în păstorul de la munte, pe

care îl considera marele depozitar al tuturor virtuților rasei românești conservate nealterate. Pe el îl va exalta ca pe o nesecată sursă de regenerare fizică și morală a vieții publice românești, infectată de nesănătoase influențe străine. „*Popor tânăr de ciobani, devenit plugar din 1830*” (Vol. I, pag. 328), el a fost izvorul principal, care a alimentat și întremat elementul românesc de la câmpie, expus tuturor vicisitudinilor determinate de năvălirile barbare sau de ocupațiile și influențele străine de mai târziu.

„*Nu cultura îl face pe om cinstit, și se află în acel din urmă țăran de munte mai multă noblețe de inimă, mai mult caracter, mai mult simț de dreptate, decât în Flevii și în Caradalele lustruite și aristocratizate*” (Vol. II, pag. 270).

„*Când vorbim de poporul român, știm foarte bine de cine vorbim. Nu de amestecături, nu de oameni veniți de eri, de alaltăieri în una din provinciile Daciei lui Traian, ci de acel element etnic ieșit din încrucișarea Romanilor cu Dacii, de rasa romană. Aceasta a fost în trecutul țărilor noastre rasa plastică, rasa formatoare de stat, cea orânduitoare, cea istorică, aceasta trebuie să-i rămâe de acum înainte. Cum că deosebirea între adâncimea rasei istorice și superficialitatea celor superpuse e mare, o știe oricine. În inima unui popă din Ardeal e mai mult sentiment național românesc decât într-o sută de mii de Caradale și craniul unui singur Român încape de cinci ori pe atâția creeri pe cât s-ar constata cu cumpăna în titvele mutrelor de paiată ale patrioșilor*” (Vol. II, pag. 312).

Nedreptatea făcută țăranimii de cetele de ciocoi va face marea inimă a lui Eminescu să tresară de grijă pentru ea și să o apere cu toată pasiunea.

„*Poate e singura cestiune, în care am scris cu toată patima de care e capabilă inima noastră, cu toată durerea și cu toată mila pe care ne-o inspiră tocmai țăranul, acest unic și adevărat popor românesc. El căruia nu-i dăm nimic în schimb, păstrează prin limbă și datini unitatea noastră națională; el e păstrul caracterului nostru în lumea aceasta franțuzită și nemțită, el e singurul care de zece veacuri n-a disperat de soarta noastră în orient. Așa chilos și greoiu cum este, e o parte din rezistență în el, pe care nimeni n-o poate sfărâma, nimeni îndupleca... pretutindenii acelaș, pretutindenii întruparea tinereței etnice, pretutindenii*

MIHAI EMINESCU – *un mare precursor al legionarismului românesc* 37
simțindu-se și fiind superior celor ce-l înconjoară” (Vol. II, pag. 422-423).

Și concluzia la care va ajunge va fi pe cât de firească, pe atât de neînduplecată și valabilă pentru toate vremurile și cu deosebire pentru zilele de răspântie.

„Prin urmare elementul istoric din România ar fi trebuit să predominescă în aceste momente, în care istoria întreagă a României e primejduită. Și crează-se, că cel din urmă răzaș din vremea lui Ștefan Vodă sau a mărișilor Basarabi are mai mult simț istoric și mai multă iubire de Țară decât veniturile, care decid astăzi asupra țării românești” (Vol. I, pag. 170).

II. Contra xenocrației

Eminescu a combătut stăpânirea străinilor, sub toate aspectele ei, cu o înverșunare fără seamăn. El considera xenocrația ca un simptom „*patologic*” al vieții publice românești de o gravitate excepțională. Această atitudine nu pornea din vreun sentiment de ură de rasă față de alte popoare sau din vreo pretenție de dominație asupra altora. Ea era legitima aspirație de autoguvernare a poporului român, izvorâtă din elementarul drept de libertate națională. Faptul că clasa dominantă provenea din elemente străine, profund deosebite ca structură fizică și intelectuală, din cauza tarelor „*bătrâneții lor naționale*”, cu predispoziții parazitare, mărea această pornire a lui până la xenofobie. Dar chiar dacă n-ar fi fost așa, adică chiar dacă respectiva clasă dominantă s-ar fi recrutat din elemente străine provenite din popoare zise „*tinere*”, problema tot rămânea în esența ei. Pentru Eminescu este o necesitate de *economie de forță* ca, clasa guvernantă să fie expresia fidelă a maselor guvernate. Numai așa se poate păstra o simbioză organică, care să permită același stil de viață. Numai așa se capătă plinătatea sentimentului de libertate, pe care îl aduce eliminarea tuturor fricțiunilor provenite din neaderență. Procedând astfel, se creează disonanțe sufletești adânci, generatoare de conflicte, mai mult sau mai puțin surde, care determină o stare de criză endemică și paralizatoare pentru orice elan creator. Poate și pentru acest motiv Eminescu, care era atât de democratic atașat de talpa țării, formată din simpli țărani și ciobani, exalta uneori, chiar cu accente romantice, clasa conducătoare a vechilor boieri *pământeni*.

Așadar, ideile rasiale ale lui Eminescu nu se inspiră din vreo intenție de dominare, ci sunt numai pentru apărare. Prin ele se urmărește crearea unei concordii sociale și politice, care să asigure între guvernanți și guvernați același stil de viață. Ele n-au nimic agresiv și vexatoriu ca acel rasism, pe care îl invocă de obicei așa zisele „*popoare alese*” pentru a-și justifica stăpânirea asupra altor popoare. Rasismul eminescian îl aplică toate statele, implicit democrația americană, care, tocmai pentru a nu crea sau agrava acea stare de criză, de care am amintit, determinată

de eterogenitatea elementelor componente ale unei națiuni, impune restricții prin așa zisele „cote” de imigrare pentru popoarele care nu sunt de rasă Anglo-saxonă. Sub raportul profilactic, deci, antagonismul de rasă există. Ni-meni altul n-a formulat mai lapidar acest adevăr ca un contemporan al lui Eminescu și anume fostul Prim Ministru al Angliei, evreul Disraeli, devenit mai târziu lord Beaconsfield. „*Rasa – scrie acesta – este totul. Nu există alt adevăr. Și orice rasă care își lasă fără grijă să i se amestece sângele este menită să piară*”.

Este cunoscut că popoarele formate de rase omogene sau cu afinități pronunțate au unitate de direcție, fiindcă stilul lor se manifestă unitar, mai ales în momentele de criză. Din cauza aceasta de multe ori colectivitățile naționale își apără instinctiv puritatea rasială, care le asigură unitatea de gândire și simțire. Acest fenomen îl remarcă Eminescu și la poporul român, aflat în permanent antagonism cu pătura superpusă de proveniență levantină.

„*Fără îndoială lupta aceasta e purtată în mod instinctiv, fără claritate de vederi, cu tendințe elementare și de atracțiune și repulsiune... Poporul românesc simte instinctiv că e dominat de oameni cari se pretind numai români, fără a fi, și cari n-au nici milă de el, nici pricepere pentru geniul lui. Geniul neamului românesc e o carte cu șapte peceți pentru generația dominantă*” (Vol. II, pag. 295).

„*Domnii pământeni erau domnii rassei române, erau Duci ai neamului românesc. Ca atari, ei erau solidari cu rassa română și pururea gata a-și pune capul la mijloc pentru drepturile acestei individualități etnice*” (Vol. II, pag. 406).

Prin activitatea lui ziaristică, Eminescu va căuta să deslușească acest conflict instinctiv, punându-l în ecuații, într-o formă lapidară și dezbătând problema xenocrației sub toate aspectele ei: fanariotă, evreiască și politicianistă.

1) Aspectul fanariont și nefanariot

Originea tuturor relelor din viața publică românească, Eminescu o va identifica în influența nefastă exercitată de elementul fanariot. „*Desvoltarea istorică a țărilor românești suferise o grea și nevindecată întrerupere prin epoca de o sută de ani a Domniilor străine*” (Vol. II,

pag. 132). Această „*adevărată otravă a Orientului*”, care începuse cu mult înaintea domniei fanariote să altereze statul voievodal, a răvășit în timpul acestei domnii toate elementele componente ale națiunii române.

„*În Domnia Fanarioșilor au putrezit clasele noastre sociale; aristocrația noastră, din răsboinică și mândră ce era, a devenit în cea mai mare parte servilă, încrucișându-se cu stârpitura Grecului modern, care e tot atât de șiret, dar mai corupt decât Evreul de rând*” (Vol. I, pag. 105). „*Putreziciunea bizantină a îmbătrânit înainte de vreme poporul român*” (Vol. II, pag. 133), după ce mai înainte prin asuprire, spoliere sângeroasă și mizerie, îl decimase ca populație. „*De la 2.000.000 (două milioane) populația scade sub fanarioși la 175.000 suflete*” (Vol. II, pag. 197).

Toată această împilare a provocat mișcarea revoluționară a lui Tudor Vladimirescu, dar această revoluție, decapitată prematur, prin uciderea conducătorului său, nu a putut da toate roadele. Astfel că nu va trece mult timp, și mentalitatea fanariotă mimetizată în diferite forme politice, sau mai bine zis politicianiste, va începe să infecteze din nou viața publică.

În acest sens va scrie Eminescu: „*Bietul Tudor și cinstitele Domnii de boieri mari cari au urmat după el, recțiunea în contra fanarioșilor n-a durat decât 30-40 de ani, timp prea scurt, pentru ca, prin părinteasca oblăduire, cum se zicea, și prin bugetele în baierele pungii legate cu șapte noduri, să poată îndrepta o țară, a cărei inimă era stricată. Fanarul de la noi a trebuit să renască mai puternic în vlăstarele rămase în pământul Țării, în fiii și nepoșii de Caradale până într'al șaptelea neam. Strămoșii au mâncat aguridă și nouă ni se strepezesc dinții*” (Vol. II, pag. 204).

Această capacitate de strecurare și de simulare n-ar trebui să surprindă dacă s-ar avea în vedere versatilitatea lor exercitată veacuri de-a rândul. Specia aceasta de oameni a provocat decadența Imperiului Roman din Apus și Răsărit și a făcut din virilul Imperiu al Otomanilor muribundul „*bolnav de pe Bosfor*”. Sub domnia acestei spețe de om, cum scrie Căpitanul, „*au murit națiuni și s-au dărâmat state*”. Cu asemenea aptitudini de insinuare, moștenite din tată în fiu, le va fi ușor să pătrundă în organismul noului stat român, cu atât mai mult cu cât

vechea clasă conducătoare o anemiaseră, în marea ei parte, prin inocularea – cum am văzut-o – aceleiași mentalități viciate. „*Fanarioții* – scrie Eminescu – *sburătăciți prin mișcarea de la 1821, s-au constituit într-o societate secretă mai întâiu ca ramură a „Internaționalei” revoluționare europene, mai târziu și mai cu seamă sub Carol Îngăduitorul, ca societate anonimă de exploatare a țării românești, deci înainte de toate a bugetului... o societate secretă, dușmană statului, analoagă cu Maffia și Camorra...*” (Vol. II, pag. 321). Și rolul acestor fanarioți sau mai bine zis *criptostrăini* va deveni din ce în ce mai nefast pentru poporul român. „*Da! această plebe romanizată dela Tudor încoace joacă în Țara Românească același rol pe care Evreii îl joacă în Moldova. Deosebirea este numai că Evreii sunt de zece ori mai onești, mai morali, mai umani decât oamenii aceștia*” (Vol. II, pag. 302).

2) Aspectul Evreesc²

Relevarea primejdiei așezărilor masive de Evrei în România, Eminescu n-a făcut-o din ură de rasă sau fanatism confesional. Prin firea lui blândă, prin o adâncă concepție de viață, poporul român nu poate urî.

Mulți au văzut în acest spirit larg și tolerant, dus uneori până la uitare de sine, un mare și foarte primejdios defect pentru însăși existența lui ca neam. Atitudinea lui Eminescu în această problemă va fi pur și simplu o atitudine de legitimă apărare. Sunt cunoscute împrejurările istorice care au provocat valurile succesive de Evrei Galițieni care, de la începutul secolului trecut, au început să invadeze teritoriul românesc. Dacă un asemenea fenomen s-ar fi întâmplat în alte țări, fie și în cele mai pătrunse de spiritul umanitarist și democratic, fără îndoială, reacțiunea ar fi fost cu mult mai vie. Dealtfel, cum am spus, grija de profilaxie rasială pe care au manifestat-o și o manifestă democrațiile occidentale, nu numai pentru țările metropole dar și pentru domeniile lor coloniale, învederează acest lucru. Și asemenea preocupări le-a adoptat dintr-un început și tânărul stat al lui Israel care revendică pământul strămoșilor săi, invocând principiul imprescriptibilității și pe acela al inalienabilității, chiar dacă continuitatea juridică a statului lor, a fost întreruptă aproape două milenii.

În România problema Evrească căpătase aspecte dramatice în primul rând pentru țărănul român. „*Dacă este vorba de umanitarism – scrie Eminescu – atunci poporul acela, care într-adevăr are nevoie de o tratare umană, este poporul nostru propriu exploatat, nu neamul exploatator al Evreilor*” (Vol. I, pag. 498). Primejdia de a fi inundați și cotropiți de sute de mii de proletari flămânzi și cu totul inproductivi al căror singur merit e o lăcomie rapace, a căror armă e vicleșugul și coruperea, a căror patrie nu e nicăieri în lume și care nu-și găsesc căpătâiul decât în România unde să se oploșească la umbra teoriei rosetești de „*om și om*” (Vol. I, pag. 476).

Se știe că pentru oprirea invaziei pe care anumite forțe vroiau să o legalizeze pe plan internațional, la Congresul de la Berlin (1878), s-au aruncat în luptă toate elementele de elită care erau expresia adevărată a autohtonismului românesc: Kogălniceanu, Hasdeu, Conta etc. Dacă totuși, acțiunea lor n-a reușit pe deplin și infiltrațiile în țară a elementelor evreiești au continuat, aceasta se datorește pe de o parte, presiunii internaționale exercitată asupra micului stat Român, iar pe de altă parte, tocmai complicității elementelor neofanariote sau politicianiste care instinctiv simțeau ca aliați pe noii invadatori. Scrie Eminescu: „*Un fanariot a vândut Basarabia... Azi puii de fanarioți și tot ce ulița au avut mai corupt și mai înrăutățit se unesc spre a consfinți în mod îndoit vânzarea pământului patriei*” (Vol. I, pag. 352). „*Ce-i pasă fanariotului că se vinde un pământ, pe care cosmopolitul, cetățeanul universului, anticrist, s-a născut din întâmplare numai?*”

În mod deosebit, Eminescu va combate acțiunea dizolvantă a veneticilor, care se bazează pe ațâțarea instinctelor bolnăvicioase. „*Aceste două elemente egal străine, intelectual și material, egal de sterpe, ne-au adus poporul la sapă de lemn... Ei nu îndeplinesc necesități, ci dau naștere patimilor rele și viciilor, le încurajează și le satisfac*” (Vol. II, pag. 362). „*Ei au introdus și exploatat viciul beției la sate, au amestecat băuturile cu materii otrăvitoare, au înveninat astfel fizicește, au corupt moralicește populațiile noastre*” (Vol. II, pag. 367). „*Ca rassă străină, ne-au declarat război de moarte, introducând, în locul cuțitului și pistolului, băuturi falsificate cu otrăvuri. Unde sunt Evrei natalitatea e mică și numai mortalitatea mare*” (Vol. II, pag. 370).

În acești zece ani (1870-1879) orașul Iași prezenta datele de mai la vale:

S-au născut	Români ...10.329	Israelitiți ...17.446
Au murit	Români ...15.952	Israelitiți ...12.294
	-5.623	+5.152
În Târgul Frumos:		
S-au născut	Români ... 798	Israelitiți ... 698
Au murit	Români ... 1219	Israelitiți ... 662
	-421	+36
În județ:		
S-au născut	Români ...31.669	Israelitiți ... 2.359
Au murit	Români ...30.868	Israelitiți ... 1.220
	+801	+1.139

„Aceste puține date sunt strigătoare la ceruri! Vedem că în orașul Iași au murit în zece ani 5.700 de români mai mulți decât s-au născut și s-au născut 5.200 de străini mai mult de cum au murit. În locul oricărui român care se stinge se naște un străin. În județ, căci prin sate sunt mai puțini străini, românii au crescut la o mortalitate de 31.000 abia cu 800 inși; străinii la o mortalitate de douăzeci și șase de ori mai mică, la 1.200 abia, s-au sporit cu 1.139. Ce abis de lipsă și de mizerie trebuie să fi ascunzând aceste cifre își poate imagina numai acela care cunoaște valoarea cifrelor statistice, care știe că o asemenea descreștere a unui popor pe un teritoriu fertil și mare, cată a se atribui degenerării fizice a rasei, și unei mizerii artificiale, produse prin supraîncărcarea poporului cu greutăți pe care nu e'n în stare a le duce...Populația românească pierе văzând cu ochii și e surplantată prin odium generis humani, prin tot ce e mai imund din scursăturile străinătății la noi. Se deșertează Rusia și se curăță, se deșertează Austria și se curăță de elementele ei bolnave, pentru a da pe viitor cetățenii roșii ai Moldovei, pe patrioții de meserie ai D-lui C.A. Rosetti” (Vol. II, pag. 264).

Încercarea lor este de a „preface și România într-un fel de țară internațională în fața tuturor și a nimănui, în mlaștină de scurgere a elementelor economicește și moralicește nesănătoase ale lumii întregi” (Vol. I, pag. 507).

„Alianța Israelită luptă pretutindenea pentru a ridica pe Evrei, nimicind chiar pe conlocuitorii lor creștini: partidul roșu lucrează pentru a nimici orice e român, pentru a substitui pretutindenea românului pe fanariot sau cel puțin oameni tot așa de corupți ca fanarioții, spre a desmembra și a otrăvi poporul românesc” (Vol. II, pag. 321).

„Roșiii au deschis porțile unei epoci cu mult mai triste, mai umilitoare, mai scârboase decât epoca Fanarioților” (Vol. I, pag. 491). În perspectiva acestor constatări, Eminescu vede că toată evoluția României Moderne cu economia ei burgheză se va desfășura numai în favoarea elementelor străine de rasa românească. „Evreii – scrie el – fiind clasa de mijloc și legislațiunea liberală fiind exclusiv în favoarea acestei clase, ei vor deveni aci stăpânii privilegiați și românul slugă la jidan” (Vol. I, pag. 487). În astfel de condiții toată greutatea o va purta tot elementul băstinaș și cu deosebire țăranul.

„Adevăratul popor românesc a devenit însă o turmă exploataată și dată în pradă... celor care au năpăstuit asupra-i” (Vol. II, pag. 261). Și totuși el este singurul producător. „Cei din orașe, târguri și târgușoare, populație amestecată din corcitură asimilate românilor, din străini neasimilați încă și din jidani neasimilați și nesimilabili, fac negustorie, speculă, camătă, ocupă miile de funcțiuni publice, trăiesc din gheșefturi și din politică. Populația rurală în marea ei majoritate, mai ales cea mai depărtată de târguri, n-are drept hrană decât mămăligă cu oțet și cu zarzavaturi, drept băutură spirt amestecat cu apă” (Vol. I, pag. 489). Nici o grijită, deci, pentru țăranul român, care duce totul în spinare, „care ca dorobanț, moare pe câmpul de război, ca muncitor se spetește plătind dări, pentru a ține pe umerii lui o clasă de trântori netrebnici” (Vol. I, pag. 126). „Precum însă, aproape singurul producător în țara noastră țăranul, trei din patru părți ale poporului, susținerea întregii xenocrații se traduce în muncă țărănească, în bir plătit de țăran sub sute de forme. Toate acestea sunt clare, sunt matematic exacte. Suma de putere, de care dispune țăranul, nu poate suporta greutatea ce i se impune fără nici o compensație; el cheltuiește din puterea lui vitală mai mult decât poate restitui; de acolo falimentul puterilor lui vitale: morbiditatea, mortalitatea” (Vol. II, pag. 309). „Greutatea ce apasă pe țăranul nostru în momentul de față din cauza costisitoareii organizațiunii liberale îl face

accesibil la cea mai neumană exploatare din partea capitalului. Terenul e pregătit pentru exproprierea nației românești din chiar țara, din chiar pământul strămoșesc” (Vol. I, pag. 503).

Toate aceste triste realități – cum am mai arătat – vor determina micșorarea forței biologice românești, pe care Eminescu o va denunța neîncetat. „*Se observă – scrie el – o scădere generală a populației rurale, care se urcă în raport direct cu creșterea demoralizării, a ireligiozității și cu întinderea viciilor. Dar această descreștere, pentru a avea loc, e natural legată de degenerarea fizică a rasei române*” (Vol. II, pag. 209). Această situație va aduce în mod inevitabil, la înstrăinarea de fapt, a statului. „*Într-o țară de oameni declasați și moralicește căzuți, statul nu poate fi decât icoana lor, el nu va fi un sanctuar, ci un lenociniu*” (Vol. II, pag. 496). „*Fără îndoială că regatul bizantino-judaic C.A.Rosetti-Herșcu Goldner poate să aibă un mare viitor la Gurile Dunării, dar acel viitor nu este al poporului românesc*” (Vol. II, pag. 262). Situația Moldovei devine din ce în ce mai disperată. „*Acea jumătate a țării se zbate sub egemonia uliții Bucureștilor aliată cu jidanii, prezentând aproape ultimele convulsii ale unui corp care moare*” (Vol. II, pag. 263). Pentru Eminescu este clar că se urmărește nimicirea poporului român. „*Și care-i scopul cu care se nimicește moralmente și fizic poporul nostru, căci statistica ne dă dreptate: în toate privirile se nimicește. Dacă în fruntea guvernului ar fi o comisie străină, am ști scopul: substituirea. Există străini cari nu fac nici un mister din aceasta: alt popor pe aceeași expresie geografică e parola multora din ei... Politica străină, împreună cu străinii ce ne guvernează, tind la substituirea elementului român prin scursături din toate unghiurile lumii*” (Vol. II, pag. 510). „*Românul e deja străin în țara lui proprie, nimic n-a mai rămas decât numirea geografică. La ce să mai fie Românul? La constituția cosmopolită iscodită de 2,3 greci? La limba batjocorită de gura acestor venetici în momentul în care o rostesc. La știința pe care o predau bulgarii ignoranți? La biserica surpată de suflarea veninoasă a ireligiozității lupanarelor apusului? Regatul greco-bulgarilor și al jidanilor, iată ceea ce trebuie scris în fruntea decretelor... Stârpitura de Grec se ține de stârpitura de bulgar până la capătul lanțului înfinit de patrioți de meserie. Scârbos spectacol! Adânc scârbos, nedemn de un popor ce pretinde a avea onoare și viață în el*” (Vol. II, pag. 356).

În acest cadru sumbru intern își găsește explicație și vitregia manifestată de guvernării străini și înstrăinați față de problemele românilor de peste hotare. Dezinteresul Fanarioților pentru școala acestor români o relevă Eminescu cu multă vigoare, făcând cunoscute problemele lor cu o documentare cum nu s-a făcut de atunci în publicistica românească (a se vedea volumul I, pag. 94, 353, 358 etc.). Același lucru îl relevă în legătură cu colonizarea Dobrogei după 1877, care are atâtea asemănări cu moravurile politicianiste, care s-au manifestat în colonizarea Cadrilaterului după 1925, precum și cu vitregia față de românii de peste hotare refugiați în Țară, șicanați de o birocrație înstrăinată. „*Iată în adevăr unde am ajuns. De la românii Ardeleni ori Macedoneni cerem împământenire. De la Fleva, Giani, Carada n-o cere nimeni*” (Vol. II, pag. 327). Și Eminescu, ca un Catone al neamului românesc, pentru a pune capăt acestei situații intolerabile, va repeta mereu: „*Elementul românesc să rămână determinant. Geniul lui să rămână pe viitor norma de dezvoltare. Voim statul național nu statul cosmopolit.*”

3) Aspectul politicianist

Sub acțiunea concentrică și dizolvantă a celor două elemente menționate mai sus s-a născut o mentalitate politică morbidă, denumită în general cu expresia „*plaga politicianistă*”. Morbul acestei mentalități putea să contamineze și elementele autohtone, alterându-le printr-un proces de desfigurare sufletească. În general, însă, a fost purtată în sânge de elementele de proveniență fanariotă (levantine), care s-au asimilat superficial numai, prin adoptarea limbii românești, păstrându-și toate deprinderile vechi. Zicala românească „*lupul își schimbă părul, dar năravul ba*” își găsește aici întreaga ei aplicare. Cu această mentalitate noțiunea de politică se va impregna de concepția levantină, care va reduce totul la intrigi și cancanuri, pe care Eminescu le va caracteriza „*un nedemn joc de cărți măsluite pentru a amăgi opinia publică*” (Vol. II, pag. 382).

„*Politică proprie nu numai că nu s-a făcut vr'odată, dar cei mai mulți oameni par a avea o innăscută incapacitate de a înțelege importanța cuvântului. Nu este și n-a fost nici când politică frământarea bizantină de a parveni, întregile personale de harem și seraiu și goana după aur a o mâna de străini deghizați constituiți în societate de exploatare... Oare politică să fie a se servi de oameni corupți, a căror*

viață și privată și publică e un adevărat scandal și a face din ei sâmburul partidului său?” (Vol. II, pag. 509).

Priveliștea pe care o oferă viața publică este deprimantă. „*Față de o asemenea priveliște în care virtutea se consideră de unii ca o nerozie, se taxează de alții ca o crimă, în care inteligența și știința, privite ca lucruri de prisos, sunt expuse invidiei nulităților și batjocurii caracterelor ușoare, în care cumiinție se numește arta de a parveni sau de a trăi fără compensație din munca altora, spiritul cel mai onest ajunge în momentul fatal de cumpănă în care înclină a crede că în asemenea vreme și-n așa generație, însușirile rele ale oamenilor sunt titluri de recomandație” (Vol. II, pag. 178).*

Selecționarea în viața publică făcându-se pe calități negative, cu toată asimilarea, în ceea ce privește limba, a elementelor Levantine, totuși distincția se va putea face după criteriile morale. În virtutea legii afinității, elementele dominante criptostrăine vor polariza oameni de aceeași structură sufletească. Așa s-a sedimentat stratul format de levantini și levantinizați, pe care Eminescu îl denumea *pătura superpusă*. Și cu cât timpul va trece și originea străină a acestor elemente se va șterge în amintire, cu atât noțiunea de politicianism va substitui pe aceea de fanariotism, pe care o folosea Eminescu acum șase decenii și mai bine. În esență, însă, ele vor fi aproape echivalente astfel că dacă mai târziu vom găsi numai denumirea de *politicianism* să ne dăm seama că în ea se include și cea de *fanariot*.

Nimeni altul ca Eminescu n-a indicat contrastul între trăsăturile nobile, fizice și morale ale poporului autohton și cele decrepite ale criptostrăinilor din *pătura superpusă*, formată din „*rămășițele haimanelor de sub steagurile lui Pasvantoglu și Ypsilant și resturile numeroase ale cavalerilor de industrie din Fanar... Toată spuma asta de fanarioți novisimi, cari s-au pripășit în țară de 50-60 de ani încoace, formează naturalmente elementul de disoluțiune, demagogia României. Fizic și intelectual stârpituri, neavând nici tradiție nici patrie, nici naționalitate hotărâtă, le vedem punându-se la discreția străinilor și votându-l când pe Stroussberg, când răscumpărarea, ba le vedem aliindu-se în Moldova cu evreii, ca să paralizeze lupta de emancipare națională de acolo. Aprinși de o instinctivă ură contra tuturor elementelor istorice și autochtone ale acestei țări, le-am văzut introducând în toate ramurile legi străine neadaptate nici intereselor, nici naturii ei...*

... Așadar, încă odată, distinguendum est. Avem pe de o parte rassa română, cu trecutul ei, identică în toate țările pe cari le locuiește, popor cinstit, inimos, capabil de adevăr și de patriotism. Avem apoi deasupra acestui popor o pătură superpusă, un fel de sediment de pungași și de cocote, răsărită din amestecul scursăturilor orientale și occidentale, incapabilă de adevăr și de patriotism” (Vol. II, pag. 291 și urm.).

Pentru Eminescu faptul că acești oameni vorbesc limba românească ca limbă maternă nu este suficient pentru ai considera Români. *„Limba singură – scrie el – nu constituie însă naționalitatea. Calitățile morale și intelectuale ale rasei au o însemnătate cu mult mai mare... Dar care-i semnul prin care se disting acești oameni neasimilați? ... Noi zicem prin sterilitate fizică și intelectuală. Sunt intelectuali și fizic sterpi, sunt catări în toată privința... Constatăm apoi la ele simptome permanente de slăbiciune intelectuală. La ei mintea e substituită prin viclenie. Viclenia e un semn de slăbiciune, căci mintea omenească veritabilă stă în raport direct cu capacitatea de a pricepe în mod dezinteresat un adevăr. Ca slăbiciune de caractere e de citat falsitatea. Prietenoși, lipindu-se și măgulind pe oricine, de care au trebuință, ei urăsc în realitate orice putere superioară, fie intelectuală, fie de caracter. Istoria lui Tudor și a lui Cuza ar ilustra această teorie” (Vol. II, pag. 294).³*

„După opinia noastră, ceea ce e ferment roșu în țară, sunt acei străini, colonizați în secolul trecut, care n-au avut timpul necesar, sau n-au fost în stare de a-și adopta caracterul lor moștenit caracterului nostru național. Când zicem „Român”, fantasma psihologică, care trece pe dinaintea ochilor noștri în acel moment, e un om a cărui semn distinctiv e adevărul. Rău sau bun, Românul e adevărat. Inteligent fără viclenie, rău, dacă e rău, fără fățarnicie; bun fără slăbiciune, c’un cuvânt ni se pare că atât calitățile, cât și defectele românului sunt întregi, neînchircite; el se arată cum este.

N-are o cocoșe intelectuală sau fizică, ce caută a-o ascunde, nu are apucăturile omului slab; îi lipsește acel iz de slăbiciune, care precumpănește în fenomenele vieții noastre publice sub forma linsă a bizantinismului și a expedientelor. Toate figurile acele fățarnice și rele, viclene fără inteligență, toate acele câte ascund o duplicitate în expresie, ceva hibrid, nu încap în cadrul noțiunii „române”. Poate deci că acei

oameni n-au avut timp să se asimileze, poate apoi ca să fie rase prea vechi, prea osificate, prea staționare, pentru ca prin încrucișare să poți scoate ceva bun din ele” (Vol. II, pag. 76).

„Declamațiile și asigurările solemne de patriotism nu ajută nimic în chestiune, întrucât e etnologică. În privirea politică punerea tezei poate fi oportună sau inoportună, practică sau nepractică, dar numai din punctul de vedere al celui care o judecă, nu din acela al adevărului în sine” (Vol. II, pag. 305). „Moravurile publice, spiritul public la noi au luat o direcțiune foarte periculoasă și toate condițiunile sociale s-au surpat și s-au amestecat într-un fel de promiscuitate; tradițiunile țării s-au uitat cu totul; o clasă nouă de guvernantă s-au ridicat fără tradițiuni și fără autoritate, încât țara cea mare, temeiul și baza naționalității noastre, nu-și găsește conștiința raporturilor politice cu cei ce o guvernă” (Vol. II, pag. 185).

„Sunteți voi Români? Cărțile ce le scrieți, legile ce le croiți, gândirea și inima voastră, complexiunea voastră fizică și morală, răsărit-au din sâmburii de stejar, ce împodobesc mormântul lui Ștefan cel Sfânt? Dela Seina, din Bizanțiu, din lupanare și din spelunci v-ați cules apucăturile politice și morale, nu din istoria și din natura poporului nostru. De aceea ați fost ca virusul în organismul viu al nației, de aceea corpul material al nației moare și se putrifică, pentru aceea, voi, paraziți, nu vă puteți aclimatiza, pentru că voi, etnic și moralicește, sunteți străini cu totul de substanța din care e compus neamul românesc. Ne e rușine că ați uzurpat numele de Român, rușine că strămoșii sunt condamnați a purta același nume, cu cari vă drapați corupția și mizeria de caracter” (Vol. II, pag. 272).

„Numai în virtutea acestui spirit nutrit sistematicește a putut să se erijeze pehlivănia în teorie de stat și să treacă viclenia și stăruința neînduplecată, fie în bine, fie în rău, de cele mai de căpetenie virtuți ale omului de stat; numai astfel cel ce știe mai bine să lovească pe alții, putea să treacă de cel mai capabil om politic” (Vol. I, pag. 465). „Caracterul obștesc al luptelor politice din viața publică a Românilor e că în mare parte nu sunt lupte de idei, ci de persoane” (Vol. I, pag. 524).

„Libertate, egalitate, fraternitate! Ce e mai frumos în lume decât ca tot ce se scurge în România, ca într-o mlaștină, să fie liber ca noi, egal

ca noi, frate cu noi? Și pe când această plebe se 'nmulțește pe zi ce merge, neamul nobil și drept, care cutremura odinioară pământul la un semn al lui Mircea Basarab, sărăcește, scade și moare” (Vol. II, pag. 164).

Așa-zisul liberalism a adus în România distrugerea caracterelor. „*Deprinde de oameni de a spera totul de la schimbările politice, demoralizându-i sistematic, făcându-i lingușitori și calomniatori, încât liberalismul în România în loc de a avea rezultat oțelirea caracterelor, a avut din contră pe acela de a bizantiniza și a vesteji oameni ce erau încă neatinși de acel rău”* (Vol. I, pag. 549).

„*Polticianismul a prefăcut România în mocirla, în care se scurg murdăriile sociale ale apusului și răsăritului”* (Vol. I, pag. 417).

„*E poate indiferent pentru politicianii noștri ce anume rasă determină soarta acestui popor; ba sunt mulți oameni, cărora le e indiferent ce oameni vor locui pe acest pământ: greci, nemți, bulgari, numai expresia geografico-politică a țării să fie aceeași. Pentru aceștia, de exemplu, e indiferentă încetățenirea Evreilor sau colonizarea țării cu nemți. Dar pentru istorie nu e indiferent. Istoricul va trebui să constate că există o luptă, fără conștiință poate, fără claritate de vederi, dar o luptă de rasă între elementele autohtone ale țării și între cele scurse după vremuri în mlaștina gospodăriei turcești”* (Vol. II, pag. 225).

„*Adevărul este că rasa determinantă a sorții acestei țări nu mai este cea românească, ci sunt străinii româniizați de ieri de alaltăieri...Nici noi nu contestăm că această serie de domni vorbește românește; ceea ce contestăm însă este că s-ar fi asimilat caracterul lor cu caracterul neamului românesc”* (Vol. II, pag. 224).

Am reprodus în abundență crâmpoie din articolele lui Eminescu spre a vedea cât de unitară este gândirea lui. O precizare mai plastică a patologiei vieții publice românești și o disecare mai măiastră a cangrenei politicianiste nu s-a făcut și nici nu cred că se va putea face vreodată. De aceea constatările lui Eminescu vor rămâne actuale atâta timp cât această boală va bântui în viața publică românească.⁴

III. Primejdia rusească

Dumnezeu a așezat neamul românesc „*în calea răutăților*”, cum spune cronicarul, sau „*pe multe de lume la acest vad de popoare*”, cum scrie Eminescu. Acest fapt a imprimat poporului român o anumită viziune largă asupra vieții publice, nuanțată de oarecare scepticism, care se oglindește în vorba cronicarului „*că bietul om e sub vreme*”, care îi permite să se resemneze fără a dispera. Presiunile și influențele străine exercitate din toate părțile vor fi foarte puternice și numai un excepțional simț de măsură va putea menține echilibrul „*pe multe de lume*”, unde l-a plasat Destinul. Tendința permanentă va fi de neutralizare. Acest lucru îl verifică întreaga noastră istorie națională, de când am avut viața de stat organizată.

„*Înghesușiți – scrie Eminescu – între trei mari puteri, contrarii ele ntre ele, Ungaria, Polonia și Turcia, expusă fără apărare veleităților de predominare a câtor trele, veleități nu numai nedrepte, dar excluzându-se una pe alta, am vedea pe Domn ținând cu geloasă temere la o neatârnavare atât de bântuită de toate părțile, l-am vedea urmând un sistem de șovăire, propriu situației precare, și încercând să pară partizan a câtor trei vecini în acelaș timp, pentru a câștiga bunăvoința și încrederea a tustrei. Acest sistem al contrapunerii reciproce și al neutralizării celor trei rivali putea să prezerve până la un grad oarecare țara de absorbirea de către unul din vecini, putea s-o țină deasupra apei oarecum, ca să nu se cufunde, dar asupra Domnului arunca fără îndoială umbra unei politici de fățărnicie și duplicitate și-l expunea la smerire din partea aceuia dintre rivali care se simțea amăgit*” (Vol. II, pag. 200).

Totdeauna ținta politicii externe a fost păstrarea ființei statului sub apăsătoarea psihoză că se pune în discuție însăși existența noastră ca neam, „*ea atârnavând – cum spune Eminescu – ca frunza pe apă*” (Vol. I, pag. 334), mereu preocupați de a alege „*din toate relele pe cel mai mic*” (Vol. I, pag. 111), ținând cumpăna la gurile Dunării. „*Statul Român prin teritoriul său șes (n.n. este vorba de vechiul regat) și deschis din toate părțile, nu pare merit de Providență de a fi militar și cuceritor*” (Vol. I, pag. 77).

Nu este cazul să arătăm aici cum se prezenta cadrul extern acum șase decenii și mai bine, când scria Eminescu. Ne vom mărgini să redăm cum vedea el tendințele celor doi rivali principali: Rusia (expresia Eurasiei) și Austria (avanpostul germanismului și al lumii Occidentale), rămase singure în acest sector după decadența Imperiului Otoman, care își ducea zilele numai proptit de Anglia.

Tendința rusească de cucerire are în primul rând un substrat rasial. Acest adevăr l-a intuit și l-a formulat lapidar Eminescu, când spune: *„Răsărită din rasse mongolice, de natura lor cuceritoare, așezate pe stepe întinse a căror monotonie are înrăurire asupra inteligenței omenеști, lipsind-o de mlădioșie și dându-i instincte fanatice pentru idei de o vagă măreție, Rusia e în mod egal muma mândriei și a lipsei de cultură, a fanatismului și a despoției”* (Vol. I, pag. 223). *„Intelectualitatea lor asmuță contra Europei, pe care o numesc îmbătrânită și enervată, coaptă pentru a cădea întregă sub dominația rusească”* (Vol. I, pag. 224). *„Țarigradul a fost visul neîmbătrânit al Slavilor de Nord”* (Vol. I, pag. 73).

„Împărăția Rusească nu este un stat, nu este un popor, este o lume întregă, care, negăsind în sine nimic de o măreție intensivă, caută mângâierea propriei măririi în dimensiunile mari...Țarul e puternic și nu știe ce să facă cu puterile de care dispune. Chiar înlăuntrul împărăției sale, nici prin muncă pacinică, nici prin lucrare sufletească aceste puteri nu se pot consuma; pentru aceea ele dau mereu năvală în afară, – altfel ar trebui să se mistuiască în lupte interne” (Vol. I, pag. 269).

„Ca orice putere mare, Rușii, acolo unde văd că vor întâmpina rezistență mare, se opresc și lucrează cu o răbdare seculară, spre a surpa încet, încet temeliiile puterilor ce li se pun în potrivă” (Vol. I, pag. 270).

„Ei nu sunt poporul plin de îndărătnică mândrie, ce provoacă pe alte popoare la luptă dreaptă și întăritoare; sunt poporul, ce-și dă mereu silința să desarmeze pe celelalte popoare, pentru ca apoi să și le supună”.

Populațiile slave – acest *„ocean de ghiață”*, cum spune Eminescu – formează cel mai sigur punct de sprijin, iar religia ortodoxă cea mai eficace armă pentru agitații. În astfel de condiții, pericolul rusesc va fi o

adevărată sabie a lui Damocles, care va amenința însăși existența statului și chiar a poporului român. Acest factor paralizant va fi dominant în toate împrejurările.

Tendința de bază a Rusiei este, deci, înaintarea spre Miazăzi. Sunt 200 de ani de când Rusia înaintează în această direcție.

„Luptele ei orientale sunt o întregă istorie. Oricare o cunoaște și nu ține seamă de ea nu este un bărbat politic și nu are dreptul de a lua parte hotărâtoare în viața politică” (Vol. I, pag. 94).⁵

Nu cu mai puțin realism a cercetat Eminescu tendința Austriacă. Ca avangardă a Germanismului, de care ne separau statul ungar și populațiile de slavi Occidentali, această tendință se îndreaptă spre Gurile Dunării și Marea Egee, Orientul apropiat și poate mai departe. Este redată de faimoasa formulă *„Drang nach Osten”*.

Din cauza prolificității populațiilor germane, această tendință găsește suport și în presiunea demografică cu proiecte deschise de colonizare. *„Nu mai e azi îndoială – scrie Eminescu – asupra țintei a o seamă de politicieni germani de a preface Orientul într-un teren de colonizare și a abate spre el superfluența de populațiune. Aceeași politică de colonizare – zice List, cel mai genial dintre economiștii germani – ar trebui să se urmeze în privirea Orientului, a Turciei Europene, a Țărilor Dunării de Jos. Germania are un mare interes nemărginit de a vedea dominând în aceea regiune siguranța și ordinea și emigrația, care se va îndrepta în acea parte e cea mai lesnicioasă pentru indivizi și cea mai folositoare pentru națiunea Germană”*. Iar profesorul Rocher – continuă Eminescu – scrie: *„Emigrații noștri cari se duc în Rusia, America, Australia, Algeria sunt pierduți pentru patria lor, devin clienți și furnizori ai altor popoare, cari sunt adesea rivali și vrăjmași nouă. Astfel s-ar petrece lucrurile dacă emigrații germani s-ar duce să se așeze către alte colonii germane în localități fertile și mai de tot pustii ale Ungariei, în provinciile poloneze, ale Rusiei, în acele regiuni ale Turciei menite de a fi într-o zi moștenirea Germaniei”* (citată Mihai Eminescu, Vol. I, pag. 400-401).

Pentru Eminescu, politica urmărită de acești doi mari vecini ai statului Român modern este clară. Deci *„două mari curente istorice,*

curentul de nord-est, tinzând a schimba fața Europei și curentul de vest, ce tinde a menține statu-quo” (Vol. I, pag. 76).

Pe aceste două coordonate se va desfășura toată acțiunea diplomatică a micilor state din acest sector european, îndeplinind mai mult funcțiunea de pioni, iar Turcia, din cauza fazei de decadență în care intrase, va servi ca bază puterilor occidentale pentru a zăgăzui realizarea tendințelor menționate mai sus. Evident presiunea Rusiei față de România va fi mult mai accentuată dat fiind vecinătatea ei imediată precum și masele de slavi care ne înconjoară și care oferă puncte de sprijin expansiunii rusești.

Permanentul antagonism între Austria și Rusia a determinat o stare de echilibru și prin aceasta s-a salvat de multe ori statul și poporul român. Echilibrul, cum spune Eminescu, era între Schylla și Charibia (*„Incidit in Schyllam qui vult vitare Charrybdim”* – Vol. I, pag. 402).

Ori de câte ori se va rupe acest echilibru se vor naște pentru statul și poporul român primejdii de moarte. Alternativa alegerii în această tragică dilemă o pune Eminescu în termenii următorii: *„Am avea a alege între domnia austriacă (n.n. în zilele noastre, locul Austriei la luat Reichul German) și cea rusească. Sub cea dintâi, Evreii ar intra în sate în număr mai mare decât astăzi, țăranii ar deveni servii lor, moșiile ar fi cumpărate de societăți de capitaliști colonizate cu Nemți, iar Nația redusă la proletariat. În cazul al doilea, un ucaz ar șterge limba din biserică și stat, țăranul ar trăi mai bine, însă cu condiția ca să se rusifice; care din noi cum ar scrie, acolo i-ar îngheța mucu’ condeiiului; iară cei mai curajoși ar mări pohodul na Sibir, fără judecată, prin ordin administrativ”* (Vol. I, pag. 61). Dar această acțiune rusească va găsi complici interni. *„Secta celor fără patrie și fără simț istoric este reprezentată la noi prin urmașii fanarioților. Pe când Rusia pregătea prin agenții săi seceți această criză, în România nu era decât un mic număr de oameni îndeobște străini ori cel puțin de origine străină și anume bulgari, sârbi și greci, care luau parte la lucrarea de surpare a Slavilor”* (Vol. I, pag. 29).

„În acest conflict, pe care viitorul îl indică cu claritate, ce se va alege de cei mici? Poporul nostru mic este pus tocmai ca o muche de despărțire între furtuna ce vine din apus pentru a întâmpina pe cea din

răsărit. Oricare ar fi soarta armelor, oricare norocul războiului, oricât de înțeleaptă va fi politica micului popor, rezultatul evenimentelor va fi totuși stabilirea unei preponderanțe politice, pururea fatală nouă, chiar dacă nu ne-ar amenința cu nimicirea totală” (Vol. II, pag. 515).

Rămâi încremenit de atâta putere de previziune politică atât pe plan intern cât și pe plan extern. Poate unii termeni s-au schimbat în forma lor, dar substanța le-a rămas aceeași. Astfel că, dacă n-am ști că Eminescu a scris toate aceste lucruri acum 6-7 decenii, și n-am cunoaște motivele conjuncturii de atunci, care au determinat scrierea acestor articole, am crede că au fost scrise pentru zilele noastre.

Ucazul rusesc încearcă să destrame sufletul românesc, străinii sau cei de origine străină ajută lucrarea de surpare a slavilor, iar românii curajoși, care rezistă, iau drumul „*pohodului na Sibir, fără judecată, prin ordin administrativ*”. Fără a nesocoti celelalte primejdii, pentru Eminescu permanenta amenințare rusească constituia primejdia principală.

IV. Necesitatea unei noi elite conducătoare

Restabilirea „sănătății morale a poporului Român, adânc atinsă de corupția păturilor de populație străină și semistrăină, așezată deasupra” (Vol. I, pag. 257), Eminescu o vede numai prin crearea unei elite conducătoare. „Mizeria morală care bântuie țara – scrie Eminescu – e o mizerie mai adâncă, dacă se poate, decât cea materială...Deci, există două națiuni deosebite în această țară: una stoarsă și sărăcită de producători, alta îmbuibată de mijlocitori: poporul și plebea” (Vol. I, pag. 465). Totul e infectat de corupția „ce roade în mod egal cercurile cele mai înalte guvernamentale până la cel mai din urmă postulant din sat” (Vol. I, pag. 342).

„Față cu faptul înfiorător, că mita este în stare să pătrună ori și unde în țara aceasta, că pentru mită capetele cele mai de sus ale administrației vând sângele și averea unei generații, față cu acest fapt înfiorător nu mai există retorică, nici stil, nici joc de spirit – spiritul stă uimit și nu află cuvinte, pana devine o armă slabă – aci începe funcția temnickerului și în țări mai primitive, unde însă monstruoza se și pedepsește monstruos, începe funcția călăului” (Vol. I, pag. 425).

Această stare de corupție primejduiește însă existența poporului Român. „Dacă am trăi încă izolați în peninsula Iberică, sau în grupul insulelor britanice, discompunerea ar fi foarte păgubitoare progresului, dar nu ar nimici statul. Dar încleștați între mari și puternice monarhii, mișcărilor nesănătoase din lăuntru s-ar preface oricând într-un pericol pentru chiar existența statului și haosul stingerii ar amenința însăși individualitatea etnică și istorică a poporului românesc” (Vol. II, pag. 463). Va fi deci o necesitate imperioasă ca societatea românească să-și creeze o nouă elită conducătoare. Acest lucru va fi anevoios fiindcă se intrase deja în cercul vicios al corupției. Cum am văzut, criteriile de selecție au devenit prin excelență negative. În trecutul istoric românesc selecția se făcea pe calități pozitive. „Oricare Român – scrie Eminescu –, fie născut din părinți cu vază, fie din părinți săraci, se putea ridica, fie prin puterea brațului, fie prin aceea a minții la demnitățile cele mai

înalte ale statului și era indiferent, sub domniile pământene, dacă meritul era al unui om din popor sau al unui boer. Singura răsplătire era un rang, netransmisibil asupra fiilor” (Vol. I, pag. 568). Este evident, că această formă de selecțiune, care are la bază lupta sub toate formele, contrastează profund cu nepotismul zilelor noastre. Ea avea un caracter sănătos și cu adevărat democratic. Dar tocmai pentru aceasta n-a putut continua, când peste țările românești s-au întins satrapia turcească și epoca de corupție fanarioasă.

„Dacă a existat de facto o aristocrație română întemeiată pe un drept public cert, ea a încetat de-a exista deodată cu anul 1700, deodată cu căderea Domniei naționale. Aristocrația, cu independența ei de caracter, cu curajul ei, ale cărei privilegii consistau în datorii către țară mai grele de cum alții aveau a le purta” (Vol. II, pag. 511). *„Nu putem recunoaște epocii fanarioșilor dreptul suveran de a conferi titluri și demnități”* (Vol. II, pag. 201).

Așa dar, după Eminescu, toată puzderia de așa ziși „*prinți valahi*” de proveniență levantină, cu stigmatul degenerescenței izbitoare (stârpituri sau deșirați), versatili și oportuniști, care, fără decență, se înghesuie în toate părțile, n-au de a face nimic cu adevărata aristocrație istorică, vitează, demnă, morală. Primii erau adevărații *boieri*, secunzii adevărații *ciocoi*. Crearea unei elite conducătoare, Eminescu o vede posibilă numai prin ieșirea din marasmul sufletesc, care copleșește societatea românească. *„Dacă România ar avea o epocă mare, atunci – scrie el – ar avea și o aristocrație nouă”* (Vol. I, pag. 395). Ieșirea din acest cerc vicios, însă, nu s-ar putea face decât prin *formarea caracterului și educația muncii*. *„Nu în cultura excesivă a minții consistă misiunea școlilor – excepție făcând de cele înalte –, ci în creșterea caracterului”* (Vol. II, pag. 228).

„Munca și numai munca – scrie Eminescu – este isvorul libertății și a fericirii și cum că cei ce pretextează că bunurile morale și materiale se câștigă prin adunări electorale, prin discursuri de cafea și prin articole de gazetă, sunt niște șarlatani, care amăgesc poporul în interesul lor și spre risipa bunei stări” (Vol. I, pag. 122).

„Organizația de astăzi a favorizat fuga de muncă, ea a ridicat elemente, cari n-au nimic, în fruntea statului, ca să trăiască sau să se

îmbogățească din averea lui și tot organizația aceasta a făcut și pe alte clase să creadă, că numai prin politică poți ajunge la ceva... Pieirea noastră prin pieirea muncii” (Vol. I, pag. 386-387).

În muncă e salvarea, „în apărarea muncii reale, nu în fraze și principii generale, a căror bunătate sau răutate practică atârnă de la aplicare, deci de la progresul real pe care un popor l-a făcut pe calea muncii fizice și intelectuale...La noi liberalismul pretextat al naturelor catilinare, în loc de a democratiza clasa de sus, a avut din contră rezultatul de a aristocratiza o clasă nenumărată de indivizi, cari, nevoind a munci, având chiar rușine de muncă, aspiră de a ajunge la vază, și de a face avere pe calea demnităților statului, începând dela miile de funcțiuni mici și sfârșind cu însuși fotoliile ministeriale. Înmulțirea dar a claselor consumatoare și scăderea claselor productive, iată răul organic, în contra căruia o organizare bună trebuie să găsească remedii” (Vol. I, pag. 541).

Singura posibilitate de îndreptare, este deci munca. „O singură buruiiană de leac există pentru acest scop: munca. Muncă, nu comunalism; muncă, nu bancheturi cu gunoaiile civilizației franceze; muncă, nu pornoscopie pe bulevarde; muncă, nu pomadă, iată mijlocul care va ridica poporul nostru” (Vol. II, pag. 52).

Prin muncă se poate soluționa criza economico-socială. „Numai o organizare strictă, care ar sili pe poporul de mijlocitori la muncă și la producțiune, o organizare care ar îngreuna parvenirea la funcții publice, dar care le-ar deschide, prin alt regim economic, o piață, în care să-și deprindă să-și ofere brațele la muncă reală, ar putea să vindece relele de care suferim” (Vol. II, pag. 466). „Căpățuirea numărului nesfârșit de nulități, de oameni absolut improductivi, din cari se compune partidul...Un singur remediu există în adevăr în contra acestor rele, dar trebuie aplicat cu toată rigoarea, cu tot exclusivismul: munca, acest corelat mecanic al adevărului; adevărul, acest corelat intelectual al muncii. Dar muncă, nu nimicuri, nu mâncare de muști pe apă! și adevăr, nu fraze lustruite și negustorie de vorbe” (Vol. II, pag. 475 și urm.).

Tot pe calea muncii vede Eminescu rezolvarea problemei veniturilor și cu deosebire a problemei evreiești în România. „Noi suntem siguri – scrie el – că cu o organizare mai strictă, mai protectoare pentru munca materială și cea intelectuală, le-ar pieri Evreilor pământul de sub

picioare și ar emigra de la noi cum emigrează din alte țări într'adevăr civilizate, nerămânând decât numărul strict necesar pentru mijlocirea schimbului în activitatea economică a țării. Dar cu organizarea laxă de astăzi, cu corupțiunea erijată în principiu de administrare, cea mai bună și mai națională soluțiune a cestiunii israelite nu va fi decât un paliativ bun contra unui simptom acut, nu însă medicamentul special contra boalei organice de care suferim” (Vol. I, pag. 511).

Uneori, însă, Eminescu, disperat că răul copleșește orice încercare de a găsi o ieșire normală din mlaștina corupției, preconizează chiar „*mișcări violente*”, dar, după deșertarea revoltei, revine resemnat, dat fiind poziția critică pe care o ocupă statul Român, prins „*ca în clește de marile împărății, care îl înconjoară*”. În special primejdia rusească, cum am văzut, îl preocupa mereu.

„*Ar trebui numai niște mâni vârtoase mocănești cari să știe s-o întrebuințeze* (n.n. este vorba de „ordinul Sfintei Cânepe”, coarda spânzurătorii). *Apară ele în Moldova, apară peste Olt c'în vremea lui Tudor, nația le-ar primi așternându-le flori și covoare pe drumuri, precum i le așternea lui Mateiu Basarab la intrarea la Târgoviște. Și Mateiu Basarab, adormitul întru fericire, făcea un uz îmbelșugat de această plantă, distribuind cordoane la Caradalele din zilele lui*” (Vol. II, pag. 293). Deci „*ar mai rămânea o cale pentru ca țara să svârle cât colo pe patrioții cari o guvernează: o mișcare violentă. Dar aceasta ar constitui totdeauna un pericol internațional*” (Vol. II, pag. 206).

„*Nu cerem și nu voim, precum insinua “Românul”, exterminarea cu sabia a elementelor hibride. Dar ceea ce pretindem pozitiv e ca asemenea elemente să nu fie determinante, domnitoare în Statul Român*” (Vol. II, pag. 311).

„*De aceea tăiem în putrejunea bubei noastre naționale și voim ca protoplasma națională să reîntregească golurile, create prin tăieturi. Din sâmburul și esența poporului trebuie să iasă puterea medicatrice a naturii, care să însănătoșeze corpul statului*” (Vol. II, pag. 332).

„*Cine știe dacă spiritele vor putea suporta darea în întreprindere a unei țări întregi pe mâna unei companii de exploatație? Cine garantează că meritul nedreptății, că știința înlăturată, că caracterul energic înlăturat, nu vor devia pe căi periculoase, cu atât mai periculos*

cu cât vor fi sfințite prin spirit de sacrificiu, sfințite cu fanatismul național? Dacă pentru omul ce voiește îndreptarea stărilor de lucruri din patria sa pe cale legală, liniștită, nu va mai rămânea mijloc de-a face, nu va pune oare binele, fie chiar rău înțeles, al țării mai presus de legi, de instituții, de tot?” (Vol. II, pag. 360). „O crimă politică, comisă de un om privat, încetează de a fi o crimă, când e purtată de vederi mai înalte și dictată de cugetul curat, fie chiar greșit, de a mântui statul” (Vol. II, pag. 456).

„Și 'n acest popor nenorocit nu se mai află destulă energie morală pentru a ridica securea și a se scăpa de asupritori. În toate provinciile Daciei lui Traian, poporul autohton e o vită menită a ține în spate populații străine. În Ardeal muncește pentru Ungur, în România pentru Greco-Bulgar și pentru Jidan” (Vol. II, pag. 478). „Nu alegem vorbele după cum îndulcesc sau înăspresc lucrul, ci după cum acopăr, mai exact, ideia noastră. Nu vorbele, ci adevărul ce voim a-l spune e aspru” (Vol. II, pag. 455).

Din toate cele reproduse mai sus, rezultă cât de clar a indicat Eminescu necesitatea creării noii elite conducătoare, care să aibă la bază meritul muncii și cât de dramatice sunt frământările lui, când cuprins de disperare, este nevoit să vadă ieșirea din marasmul, care primejduiește însăși existența statului și poporului român, preconizând calea violenței.

V. Vestirea Căpitanului

Pentru acțiunea de ridicare și sfărâmare a lanțurilor robiei materiale sau morale, nația își așteaptă omul. Și, Eminescu, acest „*al semnelor vremii profet*”, îl vestește cu cuvinte de foc. Se cere o nouă direcție și un stil de viață și de luptă, care să fie însăși chintesența adevăratului suflet românesc. Și Eminescu indică linia, pe care se va mișca omul așteptat. „*Nu acel om politic va fi însemnat, care va inventa și va combina sisteme nouă, ci acel care va rezuma și va pune în serviciul unei mari idei organice, înclinările, trebuințele și aspirațiunile preexistente ale poporului său*” (Vol. II, pag. 438).

Credința lui Eminescu în viitorul neamului românesc rămâne întreagă, cu toate relele pe care le vede bântuind Țara. „*Nu ne îndoim că poporul român va ști, într-un secol poate, să șteargă până și urmele rușinei sociale de-a fi fost stăpânit de Greci și de Jidani. Mulți ochi ce strălucesc încă, nu se vor închide, până nu vor fi văzut rassa română, care se distinge din promiscuitatea radicală, învingând în această țară și impunându-și, îndărătnică și mare cum a fost odinioară, modul ei de a fi, dreptul ei, seriozitatea ei morală, regimului de sustractori și de hetere, care ne stăpânește acum*” (Vol. II, pag. 453).

Generației sale flegmatice și lipsite de orice credință pentru realizarea Daciei viitoare, Eminescu îi opune generația curățită prin abnegație și durere pe care o vestește că va veni. „*Ceea ce ne uimește mai cu seamă și ne întristează, când trecem peste stâlpii acestei reviste, este lipsa de convingere, lipsa de energie sfântă, caracteristică pentru tinerimea tuturor popoarelor, este aerul flegmatic, cu care sunt scrise monstruozițiile acestea. Pe când cei mai mulți dintre noi se cred nevrednici, în adâncul sufletului lor nevrednici de a ridica vălul de pe acest ideal, cunoscând că numai o altă generație, curățită prin abnegațiune și durere, poate îndrăzni să gândească la ea, acești domni, pentru cari istoria suferințelor noastre e un basmu, pentru cari mormintele eroilor noștri sunt bune de prefăcut în pușcărie, pentru cari nimic din ce au trecut nu e vrednic de venerațiune, își dau aerul a ne*

zice: putem scoate Dacia din buzunar, dar nu voim decât atunci când veți fi socialiști” (Vol. II, pag. 517).

Dar acestei generații, „*curățită prin abnegație și durere*”, pe care o anunță Eminescu, îi prevede din principii, pe care să i se ridice conducerea: „*Nu e indiferent pentru un popor – scrie el – cărui principiu se datorează ridicarea unui om în mijlocul lui, dacă ea se datorește tăriei, curajului, energiei – tot atâtea numiri diverse pentru principii puterii de muncă și pentru bărbăție, sau dacă ea se datorează speculei, apucăturilor, instinctelor, instinctelor feline și oarecum femești ale omenirii. Nu e indiferent pentru viața unui popor ca, în loc de stejar, să răsară slăbul și pururea de vânt legănatul mesteacăn. Nu e indiferent dacă cei ce se ridică au sau nu rădăcini adânci în pământul țării. Nu e, într-un cuvânt, indiferent dacă soarta unei țări e condusă de oamenii ei proprii sau de aristocrația diferențelor de preț și diferențelor de opinii, de aristocrația cursului de bursă și a limbușiei*” (Vol. II, pag. 531).

Pentru Eminescu, apariția unei mâini energice era o necesitate istorică. „*Un remediu radical – scrie el – ar fi numai o mână de fier, dreaptă și conștientă de țelurile ei bine hotărâte, care să inspire tuturor partidelor convingerea, că statul român moștenit de la zeci de generații, care au luptat și suferit pentru existența lui, formează moștenirea altor zeci de generații viitoare, și că nu e jucăria și proprietatea exclusivă a generației actuale. Acest sentiment istoric al naturei intrinsece a statului și trebuința mână de fier lipsesc însă din nefericire, încât departe de-a vedea existența statului asigurată prin cârmă puternică și prevăzătoare a tot ce poate produce nația mai viguros, mai onest și mai inteligent, suntem din contra avizați de-a aștepta siguranța acestei existențe dela mila sorții, dela pomana împrejurărilor externe, cari să postuleze ființa statului român ca pe un fel de necesitate internațională*” (Vol. I, pag. 343).

Și Eminescu, profetic și în același timp sfâșiat de durere pentru soarta ce-l așteaptă pe cel trimis de destinul românesc: „*Doamne al veacurilor, unde e acel singur om, care să pue pe străini la locul lor, să curețe România de tot ce-a fost mai decrepit, mai ocolitor de muncă, mai stricat dincolo de Dunăre, de ciurma asta orientală? Unde e acel singur om...ca să nu ni se mai pară țara aceasta o colonie greco-bulgară, o societate străină de exploatare, condusă de cel mai străin dintre ei, de d.*

C.A. Rosetti? Dar să i-o spunem, spre mângâierea d-sale și a partizanilor, nu mai sperăm în venirea unui asemenea om. Acest popor românesc e atât de sărăcit, atât de amețit prin fraze, atât de căzut, încât un asemenea om ar muri sub garduri, ca Șincai ori ca Avram Iancu, sau s-ar găsi cineva să-l vînză, precum pe Tudor l-a vîndut sârbul Macedonski și în acelaș timp în care acel singur om ar zăcea la pușcărie sau la ocnă, tot unui C.A. Rosetti sau unei Caradale i s-ar vota pensie reversibilă, pentru c-ar fi scăpat țara de un asemenea om” (Vol. II, pag. 481).

Orice comentariu devine de prisos. Este greu de a găsi în analele istoriei o previziune atât de clară și precisă în elementele ei. Ea parcă ne amintește de profeția Sfântului Ion Botezătorul când a anunțat venirea Mântuitorului.

VI. Fecundarea gândirii eminesciene

Cu toată încercarea clasei conducătoare de a le înăbuși în complicitatea tăcerii sau de a le minimaliza, ideile politico-sociale ale lui Eminescu au avut o influență considerabilă în gândirea politică românească. Aproape toți scriitorii politici români trăiesc sub vraja gândirii lui viguroase și realiste. Toți s-au inspirat de la el.

„*Eminescu – scrie Aurel Popovici – n-a fost numai un om de convingeri. El a avut și curajul bărbătesc de a-și spune sincer părerile și convingerile sale. Eminescu e mintea limpede a unui țăran român crescut la școale bune. Pare că neamul românesc l-a născut spre a ne da icoana vie a firii românești. Din Eminescu vorbește și frunzașul și mijlocașul și codașul*” (Aurel Popovici: *Naționalism și Democrație*, pag. 90). „*Un adevărat profet al unui neam. De fapt Eminescu a fost întruparea înțelepciunii seculare a poporului român, un fel de arătare a duhului național... Eminescu a văzut mai bine decât oricine liniile hotărâtoare ale desvoltării noastre istorice... Puțini de tot pot înțelege pe Eminescu. Dar toți românii cu inimă curată pot simți învățăturile lui*” (idem, pag. 73). „*El a fost și a rămas el însuși. O puternică individualitate de observator și gânditor politic*” (pag. 74)... adânc înfipt în mijlocul poporului românesc de pretutindeni. O profetică putere de intuiție l-a făcut cu adevărat pe el „*al semnelor vremii profet*”. Căci: „*...oricât l-am admira pe Eminescu ca poet, și mai multă admirație merită ca gânditor politic* (pag. 75). *Articolele lui scânteiază o întregă filosofie politică* (pag. 76). *Citind pe Eminescu, ai impresia că-ți vorbește glasul istoriei naționale din el* (pag. 77). *Eminescu om dintr-o bucată, o personalitate nu numai mare, ci și armonică, ceea ce tocmai la personalitățile mari e foarte rar... Eminescu e cel mai mare suflet românesc ce a trăit vreodată, ochiul cel mai văzător între români... N-a urât libertatea, n-a urât liberalismul, el n-a urât decât minciuna*”.

„*Spiritul reprezentativ care a desăvârșit la noi ideia naționalistă este poetul Eminescu. Membru al Junimei, dar bătând căile sale proprii pe alătura de dogmele magiștrilor, el prezintă naționalismul cu toate*

MIHAI EMINESCU – un mare precursor al legionarismului românesc 65
multiplele sale trăsături: istoric, romantic, pesimist, sentimental, iubitor de neam, religios” (Xenopol).

„*Eminescu – scrie economistul Mihail Manoilescu – este ca gânditor politic și ca economist tot atât de genial ca și în artă. Genial ca observator, ca intuiție, ca anteviziune*” (*Destinul Burgheziei*, pag. 137).

„*De la Eminescu – scrie Dr. Nicolae Roșu – liniile de forțe diverg: Vasile Conta și A.C. Cuza vor lăsa să cadă accentul pe antisemitism, Nicolae Iorga și A. Xenopol pe istoricism, Aurel Popovici pe antidemocraticism, Vasile Pârvan pe autohtonismul rasei, Ion L. Caragiale pe criticismul antiliberal. În gândirea lui Mihai Eminescu, dialectica naționalistă și-a aflat și cea mai masivă închegare*” (*Dialectica Naționalismului*, pag. 16).

Așadar, mai toate curente spirituale autentice românești, care au animat intelectualitatea românească, derivă mai mult din gândirea sintetică a lui Eminescu. De aceea, aceste curente luate *în parte*, cu tot vadul adânc care l-au creat în sensibilitatea românească, nu pot depăși *întregul*, pe care îl reprezintă gândirea eminesciană.

Antisemitismul lui Cuza, oricât de savant ar fi documentat, pare cu totul unilateral dacă nu i se face corelația – așa cum a făcut-o Eminescu – cu elementul fanariot, care i-a oferit suportul inițial, precum și cu cel politicianist, care l-a urmat după așa zisa asimilare a elementelor fanariote. Același lucru se poate spune și de antidemocratismul lui Aurel Popovici sau de curentul semănătorist etc.

Desigur, Eminescu a avut mulți detractori. Încă în viață fiind, elementele străine și înstrăinate dominante l-au persecutat, hulit și denigrat. I s-a spus că este nebun și chiar străin de neam.

La toate aceste atacuri ignobile, Eminescu a răspuns cu seninătate: „*Să presupunem că așa ar fi! Că autorul acestor șiruri e nebun, e bun de legat și dus la Mărcuța. Rămâne mai puțin adevărat ceea ce a zis? Asta-i cestiunea*” (Vol. I, pag. 330).

După moartea lui, când geniul său poetic a găsit recunoașteri unanime, s-a încercat – cum am spus – să se înmormânteze în complicitatea tăcerii opera lui politică. O anumită publicistică a „*veniturilor*” a cerut numai *un Eminescu poet*. Unii dintre aceștia au mers chiar mai departe, cerând eliminarea „*Doinei*” și a ultimei părți din „*Scrisoarea a III-a*” din

edițiile populare pentru motivul că incită la ură și ar fi inestetice. Și insinuările s-au făcut sub toate felurile: ba că „*teoria păturilor superpuse*” ar fi elaborată când Eminescu era bolnav (Gh.Panu); ba că, „*fiind gazetar, nu-și poate exprima convingerile în toată libertatea*” (Ibrăileanu); ba că, „*trebuind să-și agonisească existența, a colaborat la un ziar conservator*” (cum scrie ziarul *Viitorul*), și deci a scris în acest sens etc.

„*O insultă mai mare – răspunde Alexandru Papacostea – nu se poate aduce memoriei aceluia care a fost nu numai cel mai mare poet, dar și cel mai mare caracteristic temperament epic al României contemporane*”.

Poate, în focul polemicilor, Eminescu să fi făcut și unele exagerări. Chiar el însuși a recunoscut de multe ori patriotismul fraților Brătianu cu viața lor morală și austeră. Pentru Dimtrie Brătianu avea o stimă deosebită. Ca diagnostic politic, însă, adevărurile spuse de Eminescu rămân în esența lor întregi. Dar pe lângă atacurile frontale, criptostrăinii au încercat demontarea operei politice a lui Eminescu pe cale indirectă. Este cunoscută încercarea făcută de a prezenta epoca Fanarioților ca o epocă purtătoare de civilizație! Eminescu prevăzuse acest lucru când scria despre „*restabilirea fanarioților de acum pe cale piezișe*” (Vol. II, pag. 477). Împotriva acestei încercări se ridică cu vehemență Aurel Popovici când scrie: „*Se apropie suta de ani de la moartea lui Tudor. Și totuși acea civilizație fanariotă, atât de dezastruoasă pentru noi, fu preamărită chiar acum câțiva ani de la Tribuna Ateneului Român din București*” (*Naționalism sau Democrație*, pag. 43).

În ultimele decenii, încercarea cea mai serioasă pentru reabilitarea fanariotismului, de data aceasta camuflat sub eticheta socială a așa zisei „*burghezii românești*”, s-a făcut de către sociologul Ștefan Zeletin. Folosind dialectica marxistă până la punctul care convenea tezei sale, el a încercat să justifice toate abuzurile, incorectitudinile bănești, și tarele morale ale clasei dominante neofanariote ca un fenomen inerent nașterii unei burghezii. Mai mult: a căutat să prezinte naționalismul „*pături superpuse*” ca mult mai realist și mai eficace decât acel sentimental și reacționar al lui Eminescu. Ca o ironie a soartei, după ce va încerca să compare în naționalism pe C.A. Rosetti cu Eminescu, va taxa pe acesta din urmă ca „*cea mai mare figură a reacțiunii române*” (Ștefan Zeletin:

Neoliberalismul, pag. 37). „*Reacțiunea împotriva burgheziei – scrie el – nu poate primi în conținutul ei, oriunde s-ar produce, decât un anumit număr de însușiri, și la noi Eminescu le-a gândit până la sfârșit pe toate. Celor mai târziu veniți pe căile sale, nu le rămâne decât a pune greutatea autorității lor pentru răspândirea ideii naționale*” (Zeletin, pag. 228).

Este interesant de remarcat în cazul de față cum dialectica cea mai subtilă nu poate substitui instinctul sănătos, pentru a putea pătrunde adevărurile de bază. Spațiul restrâns al acestei expuneri comemorative nu îngăduie să arătăm defectuoșitatea acestei argumentări „realiste”. Ne mărginim să spunem însă că o problemă de tactică și strategie politică elementară face ca să nu se angajeze bătălii pe terenul unde adversarul este cel mai tare. Ori, combaterea forței evreiești – cum preconiza Zeletin – numai pe terenul economic, financiar, având coruptibilitatea aparatului de stat și moravurile stricate ale vieții noastre publice, este, cu tot limbajul ei științific-realist, cea mai inocentă dintre iluzii. Privită deci chestiunea în ansamblul ei, se poate vedea cât de unilaterală este această concepție realistă a așa zisului „neoliberalism românesc” și cât de completă apare gândirea politică eminesciană, care pune problema în toți termenii săi. Dar, poate, în aprecierile lui Zeletin, care, cu toate recunoașterile lui aparent obiective, diminuează pe nedrept adevăratele proporții ale lui Eminescu, să fi contribuit acel sânge „Elenic”, cum scrie el, pe care „*îl simte cu fiori pulsând în vinele sale*” (pag. 274). Poate tocmai, vocea acestui sânge s-a insinuat prin măiastra lui dialectică și sub masca cea mai științifică contra aceluia care a avut cuvinte atât de grele împotriva strămoșilor săi mai degrabă fanarioți, decât “*Elini*”! Toate aceste încercări directe sau piezișe ale elementelor criptostrăine nu numai că n-au reușit să diminueze prestigiul gândirii eminesciene, dar dimpotrivă i-au dat o îndreptățire nouă pentru a o face și mai fecundă în sufletul noilor generații.

VII. Sinteza legionarismului

Toate curentele spirituale naționaliste: autohtonismul tragic al lui Pârvan, antisemitismul lui Cuza, sămănătorismul și istoricismul lui Iorga, antidemocraticismul lui Aurel Popovici, moralismul lui Găvănescul, ortodoxismul lui Nae Ionescu și chiar gândirismul lui Blaga, au purces din gândirea eminesciană. După ce vreme de jumătate de veac, în mod paralel dar disparat, au brăzdat sensibilitatea românească, ele au convers spre noua sinteză pe care a dat-o gândirea politică a Căpitanului. De aici, toate aceste curente captate și organic împletite, în esența lor, părăsesc terenul profetic, protestatar, sentimental sau criticist și se învolbură în *curentul de acțiune și faptă a legionarismului*. Deficiența care adesea ori era relevată de publicistica adversă, în sensul că naționalismul românesc n-are capacitate realizatoare, venea astfel în mod organic împlinită prin crearea aceluia formidabil instrument de acțiune, pe care l-a constituit Căpitanul prin fundarea Mișcării Legionare. Căpitanul a dat tuturor acestor curente axa de acțiune politică, pe care a proiectat-o gândirea eminesciană. El a știut – cum spune Eminescu – „*să rezume și să pună în serviciul unei mari idei organice, înclinările, trebuințele și aspirațiile preexistente ale poporului său*” (Vol. II, pag. 438). Această idee organică a fost reluarea credinței strămoșilor Traci în „*nemurirea sufletului*”, completată cu ideea creștină a păcatului originar și a necesității luptei pentru combaterea răului, în primul rând din noi înșine, în vederea mântuirii sufletului, pentru că țelul final al neamului nu este viața, ci *învierea* în numele Mântuitorului Iisus Hristos. Prin această completare, doctrina naționalistă capătă o respirație largă, care permite o adâncă înrădăcinare în „*pământul strămoșesc*” și în cerul românesc.

Unii, ca Prof. Mihail Manoilescu de pildă, care au cercetat chestiunea fără adâncimea necesară, au văzut în această latură mistică a legionarismului o prevalare a așa zisei „*dimensiuni slave*” a sufletului românesc. Aceștia n-au ținut seamă că credința în „*nemurirea sufletului*” cu toate consecințele, pe care le comportă, este o concepție prin excelență

tracă și că această credință fecundează în legionarism elanuri eroice și active și nu stagnează în atitudini pasive sau fataliste, la care predispune misticismul slav.

Pe plan practic, acțiunea va căpăta o adâncime mai mare. Până la Căpitan, răul de care suferă societatea românească a fost atribuit mai mult unor cauze exterioare (fanariotism, iudaism, politicianism). Menținând acest adevăr, Căpitanul a indicat și răul intern, care este în fiecare din noi, ca urmare fatală a păcatului original, independent de acești factori dizolvănți externi. Problema întremării societății românești va fi, deci, mult mai adâncă de cum o indicase antisemitismul lui Cuza sau antidemocraticismul lui Aurel Popovici. Pentru a se face însă o operă durabilă, trebuie secătuită mlaștina interioară a sufletului nostru, unde patogenii externi, menționați mai sus, își găsesc teren propice pentru prosperarea lor.

Este nevoie, deci, de o adâncă concepție morală, care să permită „*un proces de perfecțiune omenească*”, asigurând astfel echilibrul sufletesc necesar sau corectitudinea interioară, singurele care pot permite o temeinică întremare politică și socială. În felul acesta, plaga politicianistă, în noțiunea căreia Căpitanul include și fanariotismul moștenit, se va închide prin lipsa de alimentare (inaniție); iar primejdia evreiască se va diminua în virulența ei, pe măsură ce cuirasa morală a poporului român se va întări. Acest fundament moral și creștin va permite nașterea unei elite conducătoare sănătoase, la care sentimentul demnității, al onoarei, al abnegației, al muncii, al generozității, ordinii și disciplinei va fi o respirație naturală. În felul acesta, se vor realiza premisele pentru o prosperare atât în domeniul spiritual (cultură), cât și în cel material (civilizație); iar neamul românesc își va putea valorifica talantul, pe care i l-a încredințat Dumnezeu pe acest pământ.

În concepția legionară nu numai că se oglindesc toate ideile politico-sociale ale lui Eminescu, precursorilor și succesorilor săi, dar aceste idei capătă un sens mult mai adânc. Mișcarea Legionară a dat direcție pozitivă gândirii politicii naționale.

Așadar, Eminescu a fost prima mare *sinteză a gândirii și simțirii românești*, de la care au purces toate curentele spirituale și politice ce vreme de șapte decenii și mai bine au animat intelectualitatea noastră.

Căpitanul este *prima mare sinteză a acțiunii românești*, menită să transpună pe planul realizării toate visurile de mărire românească și gândurile sublime ale tuturor înaintașilor și în primul rând ale lui Eminescu: să creeze un erou al vitejiei, al muncii și al dreptății. Această acțiune nu va râvni să facă un partid politic, care n-ar putea „*să dea cel mult un nou guvern și o nouă guvernare*”, ci ea va tinde să creeze o „*școală, care să poată da țării acesteia un mare tip de român. Poate să iasă ceva mare, cum n-a mai fost, care să frângă în două întreaga noastră istorie și să pună temelii începutului unei alte istorii românești, la care acest popor are dreptul, datorită suferințelor și răbdării lui milenare, precum și curățeniei sale sufletești, căci este poate singurul popor din lume care, în toată istoria sa, n-a cunoscut păcatul robirii, încălcării sau nedreptății altor popoare*” (Pentru Legionari, pag. 287).*

Fără Eminescu, credința legionară ar fi lipsită de principala sa rădăcină în sensibilitatea și gândirea românească nealterată. Fără credința legionară dată de Căpitan, care trasează un nou stil de viață caracteristic românesc și monumental, gândirea și îndemnurile lui Eminescu ar fi rămas o voce în deșertul vieții publice românești din ce în ce mai pustiită de străinism și politicianism. Eminescu, genial în gândire, și Căpitanul, genial în acțiune, cei doi poli de sinteză prin care trece axa destinului românesc ce se proiectează spre lumina orbitoare a Cerului. Ei doi reprezintă mai bine linia de viață și onoare a neamului românesc.

---

* Toate citatele privitoare la scrierile politice ale lui Eminescu sunt luate din colecția în două volume făcută de N. Crețu.

VIII. Destin comun de martiri

Dar pe lângă necesitatea istorică de împlinire reciprocă, pe acești doi titani ai gândirii și ai faptei românești îi apropie o serie întregă de lucruri și mai ales un destin comun de martiri. Amândoi sunt „*mândri feciori*” ai Moldovei de Sus, astăzi cotropită de străini, amândoi au fost prizoniți și chinuți pentru credința lor în neamul românesc, amândurora li s-a contestat ce le era mai scump în lume: *originea românească*; amândoi n-au apucat să pășească în al patruzecilea an al vieții, când geniul lor creator ar fi intrat în plină fază de maturitate; amândoi au fost martirizați, primul înnebunit de durere și ucis într-un spital de nebuni, al doilea încărcat de lanțuri și purtat prin toate închisorile României Mari și apoi strangulat.

Scrie Eminescu: „*Iubim țara și nația noastră astfel cum n'o iubește nimeni, cum nimeni n-are puterea de-a o iubi. În noi trăiește restul de energie și de caracter, pe care voi (n.n. politicienii) în viața publică ați știut a-l nimici*” (Vol. I, pag. 415). „*Tot fanatismul de rasă se dezlănțue atunci și ca praful se alege din gheșeftarii și patrioții de meserie care-l servesc*” (Vol. II, pag. 423).

Iar, în altă parte, „*Xenopolos* sfârșește prin a mă face bulgar și a descrie după cum îi place exteriorul și deprinderile mele. El nu mă oprește de a fi dintr-o familie nu numai română, ci și nobilă neam de neamul ei – să nu vă fie cu supărare –, încât vă asigur că între strămoșii din Țara de Sus a Moldovei, de cari nu mi-e rușine să vorbesc s'or fi aflând poate țărani liberi, dar jidani, greci ori păzitori de temniță măcar nici unul*” (Vol. II, pag. 442).

Scrie Căpitanul: „*În miezuri de noapte, în ceasurile grele ale neamului, noi auzim glasul pământului românesc care ne îndeamnă la luptă... Suntem legați de acest pământ prin milioane de morminte și prin milioane de fire nevăzute, pe care numai sufletul nostru le simte și rău de acei ce vor încerca să ne smulgă de pe el*” (Pentru Legionari,

---

* A nu se confunda cu istoricul Xenopol, care, cum se știe, nu era grec de origine.

pag. 90). „*Chinuit fizicește ca un câne, sunt pline hainele de suferință; iată acum 60 de zile și 60 de nopți de când oasele mele sug ca o sugătoare umezeala, care țâșnește din pereți și din pământ. De 60 de zile nu schimb o vorbă cu nimeni, căci nimeni din cei de aici n-are voie să vorbească cu mine. Și atacat în același timp în ființa mea morală: acuzat de trădare, considerat străin, ca nefiind român nici după mamă nici după tată. Arătat ca dușman al statului; copleșit de lovituri și legat cu mâinile la spate, adică neavând nici o posibilitate de apărare*” (Memorii Inedite, ediția italiană, pag. 158). „*Doamne! mă rog în noaptea aceasta de Înviere, primește-mi jertfa. Ia-mi viața. Căci Ție, o Țară! nu-ți trebuiesc puterile noastre, Tu vrei moartea noastră*” (Memorii Inedite, ediția italiană, pag. 110).

A scris profetic Eminescu: „*Și în acelaș timp în care acel singur om ar zăcea la pușcărie tot unui (n.n. politician) i s-ar vota pensie reversibilă pentru că ar fi scăpat țara de acel om*” (Vol. II, pag. 481). Și așa a fost! Canalia politicianistă este în toate timpurile aceeași!

IX. Pe linia destinului românesc

Comemorând un veac de la nașterea lui Mihai Eminescu, „*generația noastră – cum scrie Căpitanul – se găsește pe aceeași linie de credință, de simțire și de caracter cu cei de la 1879 și în momentele acestei sfinte întâlniri, se închină cu recunoștință și cu evlavie în fața marilor umbre*” (Pentru Legionari, pag. 131).

Cum am văzut din lungile citate reproduse mai sus, în orice rând din scrisul politic și social al lui Eminescu se reflectă crezul nostru legionar. Este atât de mare actualitatea lor încât, dacă n-ar fi fost cele șase decenii care ne separă de la moartea lui, s-ar crede că au fost scrise astăzi, într-o carte destinată *pentru legionari*. Acest fapt evidențiază prin el însuși cât de mare a fost reaua credință a acelor care au încercat și încearcă să prezinte doctrina legionară ca ceva străin de sufletul românesc. Dar tot din acest fapt, care ne umple sufletul de mândrie, rezultă și o mare răspundere pentru legionari: ei sunt cei mai legitimi executori testamentari ai concepției politice eminesciene.

În aceste zile de înverșunată prigoană, de mare dezolare sufletească și de multă dezorientare în cugete, mai mult ca oricând, revine legionarilor datoria ca această neasemuită comoară de gândire și simțire românească să fie păstrată neatinsă și transmisă nealterată generațiilor care vor veni. Peste „*hiatusul*” pe care vor să-l creeze în dezvoltarea istorică românească actualii tirani, sufletul legionar să arunce o indestructibilă punte de legătură pentru ca gândurile marilor înaintași să nu mai poată fi – cum spune Căpitanul – „*închise cu peceți grele sub lespezi de uitare*” (Pentru Legionari, pag. 131).

Cu acest prilej să ne pătrundem încă o dată de adevărul istoric stabilit de Eminescu *că neamul românesc se găsește în plină luptă cu „veniturile”* – aceste toxine interne – care, sedimentate la încheieturile vieții noastre publice, îi otrăvesc existența și îi împiedică o dezvoltare normală.

Etaplele acestei lupte de multe ori surde le-a precizat Eminescu cu o rară putere de pătrundere. „*La 1821 începe reacțiunea elementului*

autohton și merge biruitoare și asimilînd pînă la 1866. La 11 Februarie 1866 învinge din nou elementul imigrat. Există și de atunci o oscilațiune, o mutare a punctului de gravitație cînd asupra elementelor instinctiv naționale, cînd asupra celor instinctiv străine, dar victoria, precum vedem, e momentan a acestor din urmă” (Vol. II, pag. 294).

Din rîndurile acestor „venituri” își recrutează mai mult uneltele aspiritorii de astăzi ai neamului românesc. S-a realizat – cum am văzut – încă odată ceea ce spunea Eminescu: „*Pe cînd Rusia pregătea prin agenții săi secreteți această criză, în România nu era decît un mic număr de oameni, îndeobște străinii, ori cel puțin de origine străină, și anume: Bulgari, Sârbi și Greci, cari luau parte la lucrarea de surpare a Slavilor”* (Vol. I, pag. 291). Dar mai primejdioși decît aceștia, care s-au demascat, trebuie să considerăm pe acei *criptostrăini*, care, aparent asimilați, s-au insinuat mimetizându-se pînă și în rîndurile noastre legionare. Toată această speță de rahitici morali, care altădată, – cum scrie Eminescu – „*mîncău la românism*” (Vol. II, pag. 228), au început de la o vreme încoace să mănânce la legionarism. Persistă grava primejdie ca, sub influența nefastă a unor asemenea elemente, organic nesănătoase, să se altereze integritatea crezului nostru legionar. Aceste toxine interne ar putea duce la descompunerea celei mai mari credințe românești, „*degradînd-o la nivelul unui respingător cameleonism politic*” sau în cea „*pehlivănie politicianistă erijată în doctrină de stat*”, cum o numește Eminescu (Vol. I, pag. 465). Generația noastră, dacă și-ar lăsa crezul să-i fie alterat de o asemenea mentalitate levantină, ar trăda linia istorică a neamului nostru, pe care au indicat-o toți marii noștri înaintași, în frunte cu Eminescu și despre care Căpitanul scrie cuvinte nepieritoare. În raport cu celelalte popoare, această linie istorică nu numai că nu are nimic agresiv, dar este pătrunsă de cea mai adîncă omenie. Ea se traduce pe plan politic după formularea dată de Eminescu: 1 – Din punct de vedere *extern*: „*pozițiunea noastră geografică, impune de a evita orice provocare față cu puterile noastre vecine, și d’ă întreține în deobște cu toate puterile cele mai bune relațiuni*” (Vol. II, pag. 70); 2 – Din punct de vedere *intern*: respectarea drepturilor populației autohtone, „*că nici un neam de pe fața pămîntului nu are mai mult drept să ceară respectarea sa decît tocmai Românul, pentru că nimeni nu este mai tolerant decît dînsul*” (Vol. I, pag. 80). Sau cum scrie Căpitanul:

„este poate singurul popor din lume, care în toată istoria sa n-a cunoscut păcatul robirii, încălcării sau nedreptății altor popoare” (Pentru Legionari, pag. 287).

Această linie trece luminoasă de-a lungul întregii noastre istorii naționale și continuă virtual de-a lungul întregului nostru viitor românesc, indicând calea de viață și de onoare, pe care va trebui să mergem și noi și strănepoții noștri, dacă vrem viață și onoare pentru neamul nostru.

„Generațiile se pot așeza pe această linie, se pot apropia sau îndepărta de ea. Având puțința, deci, de a da pentru neam de la maximum de viață și onoare până la maximum de desonoare și rușine. Câte odată pe aceasta se ridică numai indivizi izolați, părăsiți de generațiile lor. În momentul acela ei sunt neamul. Cu ei sunt toate milioanele de morți și martiri ai trecutului și viața de mâine a neamului. Aici nu interesează majoritatea fie ea de 99%, cu părerile ei...Aparține istoriei naționale nu acela care va trăi sau învinge – cu sacrificarea liniei vieții neamului – ci acela care, indiferent dacă va învinge sau nu, se va menține pe această linie” (Pentru Legionari, pag.75-76).

„Nouă, Românilor, neamului nostru, ca orișicărui neam din lume, Dumnezeu ne-a sădit o misiune, Dumnezeu ne-a hotărât un destin istoric. Cea dintâi lege pe care un neam trebuie s-o urmeze este aceea de a merge pe linia acestui destin, împlinindu-și misiunea încredințată. Neamul nostru n-a dezarmat și nici n-a dezertat dela misiune, oricât de grea și de lungă i-a fost calea Golgotei lui. Și acum ni se ridică în față obstacole înalte ca munții. Fi-vom noi, oare, generația debilă și lașă, care să lăsăm din mâinile noastre, sub presiunea amenințărilor, linia destinului românesc, și să părăsim misiunea noastră ca neam în lume?” (Pentru Legionari, pag. 398).

Dragi Camarazi,

Făcând acest popas pentru comemorarea centenarului nașterii celui mai mare poet și profet național, precursorul crezului nostru legionar, să ne îmborsăm puterile sorbind cu nesaț din învățătura lui și cu aceeași tărie de caracter, cu același optimism și robustețe morală, cu aceeași fermitate și hotărâre, să mergem înainte, tot mai înainte, pe linia de foc a mărețului destin românesc, pe care l-au visat toți înaintașii și martirii noștri.

Cuvânt de încheiere

„*Formați caractere!*” Aceasta a fost lozinca Întemeietorului Regatului Român pentru ridicarea neamului românesc. Întreg scrisul politic al lui Eminescu este străbătut de această idee. De remarcat este că o asemenea cerință se formula într-un moment, când viața publică românească număra încă oameni de elită și caracter. Un Catargiu, cu celebrul lui veto, „*aiasta nu se poate, Maiestate*”, un Dimitrie Brătianu, un Petre Carp etc., aveau încă cuvânt greu în conducerea treburilor publice.

Totuși, cu privirea lui pătrunzătoare de adevărat om de stat Regele Carol I a desprins sensul disolutiv, pe care îl lua viața noastră politică, hibrid produs de satrapism oriental, perfidie bizantină și umflată retorică de romantism leșinat, pe care Eminescu o definea „*pehlivănie politică*”.

Lozinca „*Formați caractere!*” nu pornea însă numai din concepția puritană și austeră caracteristică Regelui Întemeietor, ci dintr-o absolută necesitate de stat. Este verificat istoricește că nimic nu se poate construi durabil fără omul de caracter. În viața publică mai ales, el constituie piatra unghiulară. Cele mai înțelepte concepute reforme, cele mai desăvârșite legi riscă să eșueze lamentabil, dacă nu sunt oameni întregi, care să le aplice. Toată inteligența, toată învățătura, toate talentele, toată educația, nu vor servi la nimic dacă vom fi lipsiți de caracter. Omul versatil nu poate oferi un punct de sprijin sigur și nici nu poate dezvolta

acțiuni constructive. Lipsit de obiectiv precis și constanța necesară, el poartă congenital germenul destrămării.

În mod deosebit, se face necesar omul integru într-un regim cu adevărat democratic. Dictatura impune o ținută de esență exterioară prin teama pe care o inspiră și asigură continuitatea atâta timp cât se menține. În regimul democratic, însă, cu inerentele sale sincope de autoritate, determinate de alternările partidelor la conducere, este neapărat nevoie de un aparat de stat format de oameni integri și cu disciplină interioară, care să asigure o desfășurare normală a vieții de stat.

Desigur, toate aceste rațiuni au determinat pe Regele Carol I să pună atât de mult accentul pe formarea omului de caracter. Rezultatele obținute, însă, n-au fost cele dorite. Vocea lui a răsunat, parcă, în pustiu. Și viața publică românească a alunecat tot mai mult în vârtejul corupției, care – ironia soartei – a atins culmea tocmai sub domnia unui descendent de al său, ce i-a murdărit numele și i-a periclitat opera, prin mentalitatea de derbedeu de lupanare, cu care a infectat viața noastră publică.

Cele trei dictaturi nefaste, care în ultimele două decenii au împilat poporul român, au promovat în general căzăturile morale și au reprimat pe oamenii de caracter din toate generațiile: Vintilă Brătianu a fost fulgerat, cu metode bizantine, într-un parc singuratic; Corneliu Codreanu a fost strangulat în dubă de închisoare; iar Iuliu Maniu, ostracizat din viața politică și astăzi înmormântat în temniță, ca și atâtea alte elemente de elită, ce nu s-au pretat să lingă cizmele cotropitorilor.

Pătura conducătoare românească a fost și este nimicită pe două căi: elementele bune, prin asasinare, temnițe și deportări; cele slabe, prin degradare morală. Un gol înspăimântător se cascadează în viața noastră publică. Privindu-l orice Român cu dragoste de neam simte cât de cutremurătoare este răspunderea care apasă pe cei *puțini* refugiați prin văgăunile munților din Țară, sau în pribegia de peste hotare. Ei formează ultima verigă menită să asigure continuitatea conștiinței naționale în aceste vremuri cumplite, când în țară opera diabolică de prostituare morală a celor mai bătrâni și diformarea „marxistă” a celor tineri a luat proporții atât de vaste.

Vremurile sunt tragice și răspântia istorică întunecată, cum n-a fost nicicând. Ele cer oameni integri, oameni pregătiți, hotărâți în luptă, cu impulsuri creatoare și simț al răspunderii pentru a birui cruntul dușman

și a reface din temelii o țară demontată materialicește și devastată sufletește.

În perioada de tranziție, insuficiența numerică trebuie suplinită prin *calitate*. O sinteză de virtute este absolut necesară: piept călit de fier, sufletul de crin, inima caldă de erou și minte rece de înțelept. Vâltoarea luptelor din Țară, încercările grele ale exilului peste hotare, pe care pentru prima dată le îndură în așa proporții neamul românesc, vor selecționa și făuri acest mare tip de român: omul care să știe să lupte și să învingă. Să-l ferim de a nu fi mușcat și infectat de hiena politicianistă, care încă mai rânjește printre noi.

„*Formați caractere!*” – iată porunca pe care mării noștri înaintași ne-o trimit în aceste vremuri de furtună, de dincolo de mormânt.

15 Ianuarie 1950

Note

¹ Această convingere profundă a lui Eminescu s-a manifestat și înainte de a o scrie, cu ocazia unei altercații, povestită de Slavici. Cum releva de curând un cunoscut publicist român, când armata română a trecut la 1877 Dunărea, Mihai Eminescu, redactor la *Timpul*, oficiosul Partidului Conservator, a scris un inspirat articol preamărind acest act istoric, fără să țină seamă de dispozițiile contrarii date din calcule de partid. Unul din conducătorii acestui partid, Mihail Lahovari, a venit furios la redacția *Timpului* și a cerut socoteală lui Eminescu pentru îndrăzneala de a fi elogiat trecerea Dunării. Răspunsul lui Eminescu a fost pe un ton de o violență excepțională: „*Putoare grecească, tu nu poți să simți ce simt eu ca român, când începem să trăim în istorie*”. Acest adânc sentiment de trăire în istorie îl transfigura și pe Heliade Rădulescu când în *Reve d'un Proscrit* (1853) ridică în slavă pe Căpitaniii de Armatoli Aromâni, care luptau pentru biruința Crucii; îl ilumina pe Nicolae Bălcescu când, deși cu pieptul ros de ftizie, râvnea de a se „*așeza între Cuțo-valahi, căci socotea de neapărat de a developa naționalitatea într-acest avantpost al Româanismului, fiindcă acești Valahi ne vor prinde bine odată și odată*”. Și tot acest sentiment de trăire în istorie îi mâna pe Bolintineanu, Cristian Tell, Ionescu dela Brad să cutreiere plaiurile Macedoniei și câmpiile Tessaliei pentru a se regăsi cu frații lor de acolo și determină pe toți bărbații noștri de stat, indiferent de partidul la care aparțineau, să facă din problema elementului românesc din Peninsula Balcanică una din coordonatele politicii noastre externe.

Chestiunea este firească, și nu este nevoie să fii „*doctor*” sau „*profesor universitar*” pentru a simți și înțelege lucruri atât de elementare. De spațiul balcanic suntem strâns legați atât prin fondul tracic, cât și prin suprapunerea latină. Populațiile Traco-Ilire romanizate din Balcani au oferit suportul imperiului Roman din Răsărit și au creat „*romanitatea orientală*”. Din sânul lor au condus veacuri de-a rândul destinul lumii cunoscute pe atunci. Aici, în Balcani, istoria a înregistrat primele cuvinte în forma românească a lui „*torna, torna fratre*”. Aici se pomenesc primele

Vlahii în istorie, și anume: „*Vlahia Mare*” în Tessalia, „*Vlahia Mică*” în Acarnania și Etolia, „*Vlahia Superioară*” în Epir, „*Vlahia Albă*” în Moesia Inferioară etc., precum și puternicul imperiu al Asaneștilor. Tot aici, în munții din Peninsula Balcanică, găsim până astăzi, cea mai curată toponimie românească. Dunărea n-a fost niciodată hotar, ci a fost, cum spune cântecul popular, „drum fără pulbere”. De aceea, totdeauna voievozii români Mircea, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul etc. au trecut peste ea, călăuziți de aceeași misiune istorică, izvorâtă din tradiția străveche și impusă de geopolitică. Ori de câte ori energia românească s-a învolburat în istorie, spre Sud și-a căutat fâgașul. Așadar, privirile tuturor s-au îndreptat spre Balcani, fiindcă, așa cum spune Eminescu, „*acolo trebuie să căutăm împlinirea misiunii poporului român*”.

Au fost, e drept – și din nenorocire continuă să fie și astăzi – anumiți flușturatici, proveniți în general de prin porturile dunărene, unde se îmbină levantinul cu tot ce este mai decăzut în Occident, care se leapădă de „*Balcani*” și consideră ca „*periferică*” ramura românilor de la sudul Dunării. Toți acești oameni incerți s-au dezorientați cred că ancorează în Occident dacă pun monoclu, se sulemenesc, poartă mănuși albe sau gulere tari. Ei, cum este și firesc, nu se simt legați de acest pământ străvechi al rasei noastre, care se întinde „*din Pind și până dincolo de Nistru*”. Adevăratul popor român însă simte că împlinirea misiunii sale istorice este strâns legată de spațiul de toteauna al rasei noastre.

² Evident, termenii problemei evreiești în România s-au schimbat în decursul celor șapte decenii și mai bine de când a scris Eminescu. Citatele reproduse în această conferință, mai mult ca titlu de document, au rostul de a dovedi că nici în această spinoasă chestiune, care de aproape un veac a preocupat pe mai mulți dintre scriitorii și oamenii de stat români, în frunte cu Regele Carol I, nu trebuie căutate influențe străine pentru curentele naționaliste din România.

După primul Război Mondial, problema se agravează prin noile și masivele valuri de evrei galițieni, care au invadat în perioada turbure România și mai ales prin faptul că aceștia, *contaminați de ideologia comunistă, ofereau suportul pentru difuzarea ei*. După cel de al doilea Război Mondial, când diaspora evreiască din toate țările Europei – cu excepția României – a fost răvășită și în mare parte decimată, problema

evreiască în România a căpătat aspecte cu totul noi: afară de faptul că nu mai sunt în statele limitrofe, masele evreiești care își împingeau periodic în România surplusul lor de populație, dar, după tragicele experiențe făcute, s-a accentuat aproape în întreaga diasporă ideea sionistă în sensul de a se regrupa în căminul propriu național, intrând astfel în „*legea naturală a teritoriului*” cum spunea Corneliu Codreanu. Puternicul curent de emigrare care – după informațiile ziarelor – se manifestă și în România, cu toată sabotarea comunistă, făcută din calcule politice, este o dovadă în plus în acest sens. Evreii în general, tineretul lor în special, luptă pentru a-și dobândi după aproape două milenii, *pământul lor strămoșesc*, ne determină să credem că îi va face să înțeleagă și dârzenia cu care tineretul român și-a apărât milenarul său pământ strămoșesc. Și această înțelegere dacă se va produce, va înlesni fără îndoială, în viitor o soluție pașnică și echitabilă a problemei evreiești din România care – cum de atâtea ori s-a spus – nu s-a născut din motive rasiale, ci numai din cauza dezechilibrului social și economic care l-a creat.

³ Spre deosebire de mulți dintre contemporanii săi influențați de ideile cosmopolite, Eminescu nu considera pe cineva ca român numai prin faptul că acasă vorbea românește. „*Limba singură* – scrie el – *nu constituie însă naționalitatea. Calitățile morale și intelectuale ale rasei, au o însemnătate mult mai mare*” (Vol. II, pag. 294). Această idee a fost dezvoltată de A.C. Cuza în lucrarea sa de bază intitulată „*Naționalitatea în Artă*”, iar Căpitanul a completat-o și adâncit-o prin definiția pe care a dat-o „*neamului*” (vezi *Pentru Legionari*, pag. 396).

Acest adevăr apare clar pentru un român din Macedonia sau Pind unde se găsesc alături de românii care își păstrează limba și mase de români care, prin influența școlii și bisericii străine, și-au pierdut-o, dar care, din punct de vedere al purității rasiale, al obiceiurilor și al portului au rămas ca și ceilalți. Același lucru se poate spune și pentru românii secuizați. Dacă ar fi să se pună accentul numai pe limbă, care este expresia unui fond și nu fondul în sine, ar însemna să se considere „*frați*” toate „*veniturile*” levantine din țară de care Eminescu se leapădă cu atâta dezgust. Faptul n-ar fi deloc logic. De altfel, orice legionar poate intui acest adevăr de bază, atunci când în rugăciune trebuie să invoce „*strămoșii*” săi, adică, în actul cel mai mistic al credinței legionare.

Căci, cum scrie Căpitanul, „când zicem neamul românesc, înțelegem toți românii vii și morți care au trăit dela începutul istoriei pe acest pământ și cari vor trăi în viitor...Un popor ajunge la conștiința de sine, când ajunge la conștiința acestui întreg”.

⁴ După Eminescu, tăria de caracter și *capacitatea de a pricepe în mod dezinteresat un adevăr* formează, alături de omenia și decența lui caracteristică, trăsăturile de bază ale adevăratului român. De aceea este un prilej de adâncă mâhnire a vedea că în actualul exil, unde, în contact cu străinii, fiecare român este un trimis al neamului său, nu prevalează aceste alese virtuți. Intriga și lucrătura levantinului versatil precum și țigănia „romilor” lăieți, care formează ceea ce Eminescu numea „patologia societății româ-nești”, roade viața românilor din exil, spre rușinea neamului nostru. În această atmosferă dezolantă, apar caracterele slabe, care, pentru o bucată de pâine sau obținerea unei situații mai bune, își târguiesc conștiința și își reneagă credința. Toate aceste manifestări inferioare, care produc amărăciune și dezgust, ar fi fost un motiv de disperare pentru viitorul neamului nostru, dacă n-ar fi fost figuri de bronz din trecutul neamului românesc, ca Eminescu, Carp, Iuliu Maniu, Corneliu Codreanu și alte atâtea exemplare alese din generațiile mai vechi și mai ales din cele mai tinere, care au primit și primesc cu seninătate de martiri moartea pentru credința lor. La aceștia trebuie să ne gândim ori de câte ori ne prinde descurajarea de cele ce vedem că se petrec în jurul nostru.

⁵ Este incontestabil că, față de tendințele panslaviste ale Rusiei, ideea latinistă a constituit un scut pentru apărarea neamului românesc. Ea poate îndeplini aceeași funcțiune și în viitor, chiar dacă în cea mai mare parte din cercurile occidentale este considerată ca răsuflată și lipsită de orice fundament, întrucât, după aceștia, n-a existat și nu există o rasă latină. Dar ea a avut și va avea un caracter *defensiv* pentru a apăra *insula* latină din marea slavă.

Prin dimensiunea latină a neamului nostru, noi nu putem rupe cercul slav, care amenință să ne sufoce. Numai folosind dimensiunea tracă, care este mult mai profundă, s-ar putea face breșă largă spre Sud, unde nu numai elementul românesc, dar și populațiile care vorbesc idiomuri slave, sunt constituite – cum arată caracterele lor fizice și morale

– de aceleași elemente etnice care sunt cu totul diferite de adevăratul element slav. Acest lucru îl poate observa oricine, care nu este stăpânit de prejudecăți „latiniste”, sau n-a rămas la cunoștințele învechite din manualele de școală primară, în legătură cu problemele etnologice.

La noua ofensivă panslavistă reluată de bolșevici, în sensul de a prezenta toate popoarele balcanice ca îmbibate de sânge slav, se poate purcede la *contra-ofensivă* numai prin ideea *autohtonismului balcanic*, care este mult mai adevărată. Acest adevăr de bază l-a intuit Nicolae Iorga, când în anul 1914 scria în *Buletin de L'Institut pour L'Etude de L'Europe Sud Orientale*: „Urmele de azi nu trebuie să ne înșele: supt Bulgar stă de foarte multe ori Tracul, supt Sârb adeseori Românul, supt Muntenegrean Albanezul iliric, supt Grec elemente umane care n-au a face de loc cu sângele elenic. Limba a dat o conștiință deosebitelor grupe, care poartă în unele cazuri numele cuceritorilor. Din punctul nostru de vedere va trebui să se țină seamă tot mai mult de noile unități teritoriale în această regiune a Sud-Estului-Europei în care delimitările recente pătate de sânge lasă urme așa de neînsemnate și trecătoare, față de marea unitate de rasă a strămoșilor comuni Traci și Iliri, mai vii de cum s-ar crede de împotrivirea îndărătnică a acelor forme politice și sociale care, pentru că au fost numite în cursul veacurilor grecești, bulgărești, sârbești, turcești, nu sunt pentru aceasta mai puțin comune de caracterul comun al tuturor marilor înrăuriri apusene, răsăritene, nordice de rase, de stăpâniri, de religii ce au suferit”. Această idee a autohtonismului a călăuzit activitatea *Institutului de Studii Balcanice din București* atât în timpul cât a fost condus de Nicolae Iorga, cât mai târziu, sub conducerea lui Gheorghe Brătianu. În cadrul acestui Institut, diferiți profesori universitari și academicieni români, ca Sliviu Dragomir, Emil Petrovici etc., au făcut comunicări și conferențiat, relevând diferitele aspecte ale acestei probleme, ca „*rumânismul ca factor în etnogeneza popoarelor balcanice*” sau „*contribuția factorului slav în complexul balcanic*” etc. Concluzia în general a fost că „*Vlahii sau Românii reprezintă elementul rasial care a influențat pe slavi în așa măsură încât aceștia au schimbat aspectul lor fizic*” (Silviu Dragomir: vezi ziarul *Universul* din Februarie și Martie 1944).

Dacă acest punct de vedere, cum scrie Nicolae Iorga în „*Istoria Românilor*”, pag. 13, n-a fost admis de cercetătorii balcanici stăpâniți de ideea slavă și greacă, până la D.D. Budimir și Skok, în schimb a fost confirmat și de ceilalți învățați români. „*Noi Românii de azi – scrie Vasile Pârvan – suntem nu numai urmașii Romanilor din Dacia, ci în aceeași vreme urmașii și ca sânge și ca suflet ai întregii împărății romane de răsărit*”.

Pârvan a înțeles deci unitatea pe care o formează teritoriul „*între granițele geografice Alpii Norici, Bosforul Cimerian, Carpații nordici, Olimpul*” (citată Iorga: „*Istoria Românilor*”, pag. 15).

Din punct de vedere politic – căci pe acest plan interesează chestiunea aici – după tragicele experiențe făcute cu imperialismul sovietic, acest punct de vedere începe să fie luat în considerare și de gândirea politică a multor slavi de la Sud. De aceea, pare cu atât mai inexplicabilă superficialitatea sau lipsa de maturitate politică de care dau dovadă unii români care, deși rămași în urmă cu problemele politice de această natură, totuși vor să încurce discuția cu argumente răsuflăte înainte de a fi pătruns sensul adevărat al acestei orientări preconizate de tot ce a fost mai distins în intelectualitatea noastră.

Anexe

Madrid, 29 Septembrie 1951

Stimate Domnule Bujin,*

Am primit numărul 4 al Bibliotecii Verzi, și-ți mulțumesc din toată inima, rugându-te în acelaș timp să binevoești a transmite Domnului Constantin Papanace cele mai vii felicitări din partea mea, pentru magistrala conferință.

Cu cele mai alese sentimente de la al D-tale
Aron Cotruș

*

5 Septembrie 1951
74 bis, Av.S.

Scumpe Domnule Bujin,

Îți mulțumesc din adâncul inimii pentru noua D-tale atenție de a-mi fi trimis conferința D-lui Papanace. Am citit-o cu vie plăcere și cu mult interes, pentru cei ce n-au citit scrierile politice ale lui Eminescu – și sunt atât, atât de mulți – problema pusă atât de frumos și cu atâta competență de D. Papanace va fi o adevărată revelație. Te rog să faci să-i ajungă D-lui Papanace, pe lângă salutările mele distinse, felicitările mele cele mai sincere pentru activitatea atât de nobil patriotică pe toate căile pentru cunoașterea și apărarea neamului nostru obidit de către cei ce sunt în măsură s-o facă. Această acțiune face onoare neamului și crainicului neobosit.

Cu cele mai dragi amintiri și salutări al d-tale devotat
Cl. Isopescu

---

* Multe din scrisorile primite au fost adresate, în acele zile de nesiguranță, camaradului Nicu Bujin care se ocupase de colportajul acestei broșuri.

Biblioteca „M. Eminescu”
(23) Delmenhorst, Grunstr. 28
D-sale D-lui Nicolae Bujin (?),
Roma

Delmenhorst, în 26 Sept. 51

Mult Stimat D-le Bujin,

Primiți vă rog cele mai inimoase mulțumiri pentru scrierea d-lui C. Papanace: „*Mihai Eminescu, un mare precursor al legionarismului românesc*”, ce ați binevoit să ne-o trimiteți. Excelenta clasificare și sistematizare a ideilor politice ale lui Eminescu și originala și românească interpretare pragmatică a lor în această scriere, fac din ea una din comorile cele mai valoroase ale bibliografiei eminesciene și poate cea mai bună scriere dintre publicațiile politico-științifice ale emigrației române.

Pe noi ne-ar interesa foarte mult de aceea dacă am putea primi din partea autorului scrierii, contra cost vreo zece exemplare ale publicației, spre a o difuza în cercurile românești din Germania.

Rugându-vă să ne comunicați prețul exemplarului și adresa unde să vă expediem banii, vă rugăm să primiți cele mai sincere salutări din partea noastră.

V. Bendescu (în calitate de custode al bibliotecii)

P.S. Ne-ar bucura foarte mult, dacă am putea primi câte un exemplar și din celelalte scrieri ale d-lui C. Papanace. Transmiteți-i vă rog și D-lui cele mai devotate închinăciuni din partea noastră.

*

ROMÂNIA

Organul Românilor din Argentina

Buenos Aires

Casilla DE Correo 1279

26 Decembrie 1951

D-sale,

Domnului Constantin Papanace

Fost Ministru,

Roma

Iubite Domnule Papanace,

Excelentul camarad care este Dem. Gh. Nolla mi-a împrumutat pentru o zi exemplarul din posesia d-lui Comandant B.V. Ilie Gârneață a lucrării Dv. „*Mihai Eminescu, un mare precursor al Legionarismului românesc*”.

Aveam deja cunoștință de această lucrare, din comentariile apărute în câteva gazete românești. Surpriza însă, la lectură, mi-a fost totală. De la „*Naționalitatea în Artă*” și de la Cartea Căpitanului nu mi-a mai fost dat să trăiesc, citind, emoții așa de puternice. Ați construit, iubite Domnule Papanace, prin această succintă broșură, un monument de preț nu numai pentru legionarismul nostru, dar pentru naționalismul românesc, în general.

Deși, cu atâta modestie, vă ascundeți după citatele din Eminescu, rolul Dv. de interpret și sintetizator este covârșitor. Nu am decât un regret: acela că vitregia vremurilor nu v-au îngăduit să dezvoltați luminoasele principii mai ample, cu exemplificări mai abundente.

Lucrarea Dv. ne revelează – celor care, ca mine, suntem absenți de 15 ani din Țară – un Eminescu necunoscut, cu intenție bagatelizat de oficialitate. Dacă despre poet am spus că este genial, cu ce epitete se cuvine să-l gratificăm pe acest minunat vizionar, pe acest gazetar onest și documentat, pe acest cugetător original și puternic, pe acest mare Român, pe acest prim legionar din splendida Mișcare a Căpitanului? Faptul că-l anexați Legiunii – la care de fapt Eminescu aderă singur, prin propria greutate a gândirii și simțirii lui naționale – o să ne aducă,

din partea celor din afară, noi injurii. Ni le doresc copioase. Pentru că numai un atac concentric venit din afară (așa cum se desemnează deja în nota antilegionară din ultimul B.I.R.E.), poate grăbi regrouparea diverselor formațiuni legionare astăzi din nenorocire dezbinată....

Al. Frâncu

*

Draguignan (Var) France
9 Februarie 1953

Domnule Papanace,

Am primit și a opta lucrare (n.n. este vorba de broșura „*Martiri Legionari*”) din seria ce tipăriți în Roma sub titlul „*Biblioteca Verde*”. Pe toate le-am citit cu interesarea ce impun și cu regretul că vă lipsește încă posibilitatea de a le înmulți și împrăștia în cât mai multe mii de exemplare și-n câteva limbi străine, cum merită.

Pentru tragedia istorică a Macedoniei aromâne, nu știu cine a scris mai mult. Nu trebuie lăsați politicienii înguști, nici diplomații superficiali, să aștearnă peste această chestiune, nici uitare, nici amânare. Nu cred că truda ce ați pus mai mult ca oricine, de a se aduce această chestiune în discuția forurilor convenite, să rămână fără vreo urmare. Înalta diplomatie nu trebuie lăsată adormită în eclipsa în care se află azi, ci trebuie trezită spre a vedea că are o datorie încă mai înaltă de îndeplinit, decât ce face în prezent prin jonglerii sterpe și condamnabile, încât nici după nouă ani nu-i în stare a repara greșeala tratatelor din 1945, anume stabilirea justiției și a libertății tuturor popoarelor, între care foarte nedreptățite sunt Macedonia, Armenia și toate cele subjugate în sovietele rusești.

Sub aceeași învinovățire cad și Bisericile creștine – anchilozate, fărâmițate și vegetând în protestantismul american, și activând încă nu în destulă măsură (împiedicată de fracmasonerie), – al căror glas ar trebui să răsunе laolaltă, pururea puternic, pentru adevăr și dreptatea trebuitoare

tuturor popoarelor. Să sperăm că negura dezorientării va dispărea, mintea li se va lumina și acțiunea dorită de libertate și justiție va începe curând.

Dar, felicitarea deosebită ce vreau să v-o prezint, crește prin apariția broșurii a opta. Lumea din țară n-a știut și încă nu cunoaște frământările și suferințele grozave îndurate de *Legiunea* lui Corneliu Codreanu. Între neștiutori am fost și eu; de aceea am citit cutremurat paginile acestei broșuri. Între reflexii mi-a venit și întrebarea: Unde-s azi toți acei criminali?...

Din listele publicate ale martirilor mi-am făcut un pomelnic pentru rugăciunile mele. Mă voi ruga și pentru aceștia, mă voi ruga lui Dumnezeu și pentru cei ale căror nume nu-s publicate, dar au fost chemați la Dânsul ca niște martiri ai luptei duse pentru binele unui întreg popor român.

Cu arhieresti binecuvântări și doriri de tot binele,
† Mitropolit Visarion

CONSTANTIN PAPANACE

DESTINUL UNEI GENERAȚII

Geneza și urmările lui
10 decembrie 1922

Lămurire

Conferința care se publică în volumul de față a fost ținută la 10 Decembrie 1942, în cadrul grupului legionar de conducere, pe când acesta se afla cu domiciliul forțat în satul Berkenbruck/Spree din Germania.

Cu unele mici retușări și completări, a mai fost rostită și la 10 Decembrie 1944, după eliberarea din lagărul de concentrare de la Dachau, în fața unui grup de legionari, strânși clandestin, în Pădurea de la Kahlenberg, faimosul deal care străjuiește Viena. Ne adunasem pe ascuns, în ședință comemorativă, într-un cadru care amintea de prigoanele trecute, spre a evita o nouă arestare în masă. Cu o lună în urmă, de ziua Sfântului Arhanghel Mihail, patronul Legiunii, la instigațiile unor delatori, au fost arestați de către autoritățile germane, un grup de peste 20 de legionari, în majoritate Macedoneni și duși în regiunea mlăștinoasă de la Goltz (Neu-Siedler-See) să sape la șanțuri anti-tanc, alături de prizonieri de război.

Acum, când pășim în anul în care se împlinesc trei decenii de luptă de la izbucnirea Mișcării studențești din 1922 și un pătrar de veac de la înființarea Mișcării Legionare, timp considerat suficient pentru conturarea fizionomiei unei generații, am găsit necesar să publicăm această conferință comemorativă, în semn de pios omagiu adus acestei generații de sacrificiu.

Totodată, am crezut că prin identificarea cauzelor care au dat naștere Mișcării studențești, precum și prin desprinderea firului conducător ce străbate diferitele ei faze, se va înlesni noilor generații de luptători să pătrundă mai bine fenomenul legionar și linia trasată de Căpitan.

Dar, în afară de aceste preocupări de natură legionară, am presupus că o cunoaștere mai temeinică a genezei și urmărilor lui 10 Decembrie 1922 – acest incomparabil fenomen românesc de ordin politic, social și spiritual care a reținut atenția atâtor studioși străini – ar putea fi de folos și celorlalți Români care nu sunt încadrați în Mișcarea Legionară. Destinul unei generații, în cadrul neamului din care face parte, este bine

să fie cunoscut și, mai cu seamă, înțeles. Numai așa se pot evita convulsii inutile, dăunătoare și uneori chiar fatale.

Am fi mulțumiți, dacă paginile ce urmează ar contribui cu ceva la înțelegerea unei generații atât de chinuită, calomniată, decimată și răstignită în prigoane ce se țin lanț, de trei decenii, pentru că a iubit prea mult: țara, neamul și pe *Hristos*.

13 Ianuarie 1952

C. P.

Lămurire la a doua ediție

Prima ediție a broșurii de față a fost epuizată mai demult. În tot acest timp, ne-a fost cerută cu insistență de mulți camarazi. Am dat însă precădere publicării altor studii inedite care, în colecția „*Biblioteca Verde*”, a ajuns la nr. 23. Acum, întrucât această broșură continuă să fie căutată, am hotărât publicarea acestei a doua ediții. O facem fără nici o modificare.

Septembrie 1978

C. P.

I. Zvâcnirea instinctului național

Ziua de 10 Decembrie 1922 înseamnă o dată de răscruce în istoria neamului românesc. Cu cât va trece timpul, cu atât importanța acestei zile se va evidenția mai mult. La cea de a 22-a aniversare a *Mișcării studențești* și în perspectiva celor două decenii și mai bine de lupte crâncene, se cuvine să facem un pas spre a desprinde din învâlmășeala atâtor evenimente firul conducător pe care s-a mișcat această luptă în diferitele etape ce s-au succedat.

Instinctul

Apare evident faptul că *Mișcarea Studențească din 1922* a fost o puternică erupție a instinctului național. O mărturisesc toți aceia care au trăit-o: „*Această nebănuită de nimeni manifestare colectivă a tinereții românești – scrie Căpitanul – a fost o izbucnire vulcanică, pornită din adâncurile nației*” (*Pentru Legionari*, pag. 75). Iar Ion Moța spune: „*Ne-am dat clocotului și svâcnirii curate. Căci „mișcarea studențească” n-a fost decât o svâcnire a inimei noastre, mai bine zis o reproducere în sufletele noastre a unei svâcniri uriașe, venite din adâncurile ființei neamului nostru. Un spasm al națiunii bolnave, iată ce a fost mișcarea noastră*” (*Cranii de lemn*, pag. 230).

Se împlinea o veche profeție a lui Eminescu: „*Domnia fanariotă și scurgerea sistematică de stârpituri și faliți în șesul Țării Românești a ținut 121 de ani. Abia la 1921 avem perspectiva că, prin o lungă reacțiune a spiritului național și a puterii de asimilațiune a solului și a rasei, vom fi exterminat până și urmele acelei domnii odioase*” (Vol. II, pag. 292). „*Dacă privim fierberea vieții noastre publice, putem vedea bine că neliniștea perpetuă din generațiunea de azi la ordinea zilei și frecăturile ei, atât din viața politică cât și din cea spirituală, nu-și are cauza lor pe atâta în interese personale (precum susțin unii), ci mai mult în profunda sciziune dintre direcțiunile pe care au apucat unii de pe o parte, alții pe de alta...*”

Însă generațiunea ce crește are și ea datorii de împlinit, precum le are fiecare generațiune, ce se înțelege pe sine însăși; și e lesne de presupus că membrii ei, îndată ce au cunoscut răul, au cugetat și la remedii contra lui.

... Dacă o generațiune poate avea un merit, e acela de a fi un credincios agent al istoriei, de a purta sarcinile impuse cu necesitate de locul pe care îl ocupă în înlănțuirea timpilor. Și istoria lumii cugetă, deși încet, însă sigur și just: istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu. Numai expresiunea exterioară, numai formularea cugetării și a faptei, constituiesc meritul individului ori al generațiunii, ideea internă a amândurora e latentă în timp, e rezultatul unui lanț întreg de cauze, rezultat ce atârnă mult mai puțin de voința celor prezenți decât a celor trecuți” (Vol. I, pag. 43).

Pare că aceste adevăruri formulate de Eminescu își găsesc o aplicare integrală în „*Mișcarea studențească*”. Totuși, se naște o serie întreagă de întrebări în legătură cu fenomenul produs în 1922. De ce acest instinct n-a erupt până atunci? De ce izbucnește tocmai, imediat după întregirea granițelor, adică în momentul când împlinirea idealului milenar era în toi și când ar fi părut mai natural să fie – mai ales după încordările războiului – o tendință spre tihnă, pentru gustarea acestei mari bucurii? Avea numai un mobil de apărare (defensiv) față de primejdia bolșevică, ce se profila tot mai amenințătoare prin suportul ce-l găsea în infiltrațiile evreiești din Țară, sau includea și năzuinți ofensive, de afirmare românească, ce depășeau cu mult această primejdie? Din ce adâncuri veneau și încotro se îndreptau aceste năzuinți? Ce relație există între ele și momentul istoric, în care s-au manifestat cu atâta vehemență?

Iată întrebări, care nu și-ar putea găsi răspunsul integral în cadrul restrâns al acestei expuneri comemorative. Totuși, vom încerca să schițăm unele elemente esențiale, care au avut un rol decisiv în declanșarea „*Mișcării studențești*” din anul 1922.

II. Climatul războinic

Prin concepția noastră legionară, *profund creștină*, noi nu putem împărtăși ditirambele exagerate făcute de unii cugetători, care consideră războiul ca „*ceva divin în el însuși*” (Joseph de Maistre) sau ca „*fenomenul cel mai profund, cel mai sublim al vieții morale*” (Prudhome) și nici nu credem ca Moltke că „*fără războiu, omenirea s-ar steriliza în materialism*”. Totuși nu negăm că, pe lângă atâtea calamități, războiul are și unele părți salutare în legătură cu procesul de selecțiune socială.

Confruntarea la fiecare clipă cu moartea pe câmpurile de bătaie, zguduie adânc întreaga ființă a unui individ sau a unui neam. Legea selecțiunii naturale prin luptă funcționează intens. Instinctele ofensive și de afirmare se dezmoțesc și se învoburează. Elementele cărora li s-au ofilit complet aceste instincte combative sunt depășite și adesea se prăbușesc ca niște copaci șubrezi. Chiar dacă în vârtoarea unui război se consumă mai mulți dintre cei aleși, totuși, climatul spiritual, care se naște, este propice mai mult respirațiilor mari și adânci. Duhul epoeic începe să stăpânească. Atmosfera tihnită, minoră și adesea prozaică, se așează ca o păclă în vreme de pace, se destramă sub presiunea tragismului pe care îl capătă problemele de existență în aspra confruntare cu moartea. Atunci adâncurile desfundate ale unui neam se învoburează și își caută forme noi de viață, în consonanță cu esența sa originară.

Războiul de întregire din 1917 a avut acest efect asupra sufletului românesc. Toate reziduurile sedimentate și zgura așezată în cele patru decenii de viață publică dulceagă, în aparență prosperă și liniștită – tulburată doar, pentru un scurt moment, de răscoalele țărănești din 1907, care erau un simptom al clocotului din adâncuri – au fost în acești ani de război vârtos scuturate.

Instinctul de viață românească, dezmoțit acum, de sub poleiala strălucitoare, dar și otrăvitoare, în care îl înăbușea o clasă conducătoare hibridă prin structură și înstrăinată sufletește, își căuta drumul propriului său destin.

Bucuria trecerii Carpaților, alternată cu drama unei retrageri haotice, întregă această gamă de emoții contradictorii a făcut ca răscolirea

să fie în toată întinderea și mult mai adâncă. Din această răscolire generală s-a născut spiritul de luptă eroică, ce a animat armatele de țărani de la Mărăști, Mărășești, Oituz și în alte atâtea părți glorioase.

Dar aceasta cotrasta profund cu preocupările meschine ale multora de la spatele frontului și mai ales cu atitudinea mai mult decât detestabilă a fostului Principe Carol – viitorul rege tiran – care, cu clicile lui cultivate de pe atunci, se dedau cu atâta nesocotință la petreceri și orgii. Acest contrast izbitor, pus în evidență pe fondul unei mari tragedii naționale, a făcut să se adâncească iremediabil discrepanța sufletească între marea masă a poporului român și pătura lui conducătoare *superpusă*.

Grelele încercări ale războiului au învățat instinctul de viață al poporului român și au dezechilibrat până la descompunere putreda lui clasă conducătoare. Din acel moment, s-a născut în mod virtual profunda criză internă, în care se va zbate Statul Român. Sufletul românesc învolburat nu va putea fi dominat și nici modelat și orientat de această clasă impotentă și iremediabil compromisă. Dar diferitele diversivități făcute sub lozinca *răspunderilor* prin averescanism sau a *dreptății sociale* prin țăranismul unor surtucari, pe care A.C. Cuza îi chema „*la țăranul român cu perciunii de jupân*”, vor reuși pentru un timp, să amânezească năzuințele adevărate ale sufletului românesc și să amâne pentru puțină vreme un conflict devenit inevitabil.

Generația studențească de la 1922 a trăit intens aceste zguduirii ale războiului, la o vârstă când puterea de receptivitate era cea mai mare. Sensibilitatea ei a fost adânc brăzdată de frământările de atunci. Din prima clipă a izbucnirii războiului, Căpitanul, care încă nu împlinise 17 ani, a plecat spre Ardeal, la regimentul unde făcea serviciu tatăl său, „*împins de dorul de a fi și el printre luptătorii de la front*”. Camaradul său de luptă, Ilie Gârneață, participă activ ca cercetaș, pe toată perioada războiului, iar Ion Moța, deși mai tânăr cu trei ani, refugiat în Moldova, ieșea ca elev la munca câmpului „*muncind pentru ostașii care luptau pe front*” (v. Andrei Ionescu, *Almanahul Cuvântului*, pag. 132). Și aceeași participare entuziastă a avut-o întreg tineretul Țării. Întâmplarea din pădurea Dobrina (Martie 1919), povestită cu atâta emoție de Căpitan, este caracteristică tocmai pentru noul duh, care s-a zămislit din încheștarea războiului. Acest duh nou va fi

purtat în suflet de viitori studenți și, după dibuiri și frământări, va izbucni într-o zi cu puteri nebănuite.

Climatul aspru de război și confruntarea cu moartea, pe lângă învolburarea forței vitale a nației românești, a deschis și perspective cu totul noi, în privirea, simțirea și judecarea realităților naționale și internaționale, în multe privințe esențial deosebite de cele de înainte de război.

III. Întregirea teritorială

Produce și ea o profundă schimbare în evoluția sufletului românesc.

Prin rezultatul politic al întregirii granițelor nu se epuiza, cum s-a crezut, idealul național, pentru ca noile generații să se găsească în fața unui gol producător de criză și stagnare sufletească. Dacă s-ar fi întâmplat un asemenea fenomen, cel puțin prima generație de după război, adică generația de la 1922, n-ar fi manifestat nici un fel de neliniște. Ar fi înclinat să beneficieze tihnită de avantajele pe care le aducea cu sine împlinirea idealului național. În realitate, însă, fenomenul s-a întâmplat invers: sufletul românesc pus în mișcare de toate aceste evenimente simțea – chiar dacă nu complet deslușit – că de acum începe partea pozitivă a idealurilor românești.

De milenii neamul românesc a năzuit să se unească. Acest lucru era o condiție esențială oricărei prosperități de forță materială sau spirituală. Dar era numai o *condiție*, o etapă, un obiectiv premergător – fie el oricât de important – nu însă un scop. Lupta dusă în acest sens, va avea mai mult un caracter exterior și material, similar obiectivului urmărit. Unirea Principatelor, înălțarea lor la rangul de regat, ca și întregirea teritorială din 1918, nu puteau constitui, prin ele însele niște *finalități*. Ele erau numai etape de pe versantul negativ al existenței noastre naționale, determinat de situația geografică și vitregia istorică, pe care neamul românesc a trebuit să le parcurgă pentru a ieși pe creștet, la suprafața istoriei. Astfel că întregirea granițelor însemna constituirea *bazei de plecare* spre partea pozitivă și creatoare, nu însă și *plecarea*. Aici era punctul de unde se bifurcau perspectivele. Dacă cei din generația unirii (bătrână), privind spre trecutul luptelor, își considerau visul împlinit, cu sentimentul unei finalități, generația tânără, dimpotrivă, simțea, oricât de nedeslușit la început, că pentru prima dată neamul românesc întregit se găsește în condiții de a putea avansa temerar în istorie. Din imboldul acestor năzuințe îngrămădite de milenii, venea toată neliniștea și înfrigurarea generației de la 1922.

„Această mare înnoire a națiunii române – se întreabă înfrigurat Căpitanul – este posibil să vină? Urmează. O simțim cu toții. După lunga noapte de veacuri, azi, între aceleași granițe, poporul român așteaptă răsăritul soarelui, așteaptă ceasul învierii lui ca neam. Este posibil oare ca toate frământările milenare să se oprească la o simplă chestiune de formă: unirea într-un Stat a tuturor Românilor? Nu simțiți din adâncuri cum clocotește marea renaștere a poporului român? În această înviere va avea un rol covârșitor tinerimea. Pe dânsa o cheamă destinul să joace pe scena istoriei. Nu ne înțeleg oamenii vechi? Nu ne înțeleg pentru că apelul sacru al destinului numai noi îl putem auzi, numai noi îl înțelegem, pentru că numai nouă ni se adresează” (C.Ș.C., pag. 71-72).

Ruperea zăgazurilor despărțitoare de frați de la niște frontiere artificiale a făcut să năvălească șuvoaiele de simțiri stăvilite și comprimate până atunci, care acum, însă, se revarsă tumultos pe tot cuprinsul Țării întregite și cu deosebire în universități.

Și acest tumult de viață nouă nu va fi înțeles nu numai de decrepita clasă conducătoare înstrăinată, dar cu unele excepții nici de cei mai bine intenționați bătrâni naționaliști. Plămânii lor, obișnuiți să respire mai mult în intimitatea cadrelor regionale, cu inerentele lor mărunțișuri, se găseau nepotriviți pentru respirația pe care o dau spațiile mari.

IV. Împroprietărirea țăranilor

Reforma agrară și sufragiul universal, proclamate sub presiunea evenimentelor, au stârnit noi curente de energie, de data aceasta în sens vertical, de jos în sus, până la Universitate, valuri proaspete de tineret. Aceste contingente formate de fiii sau frații țăranilor, care imediat după război s-au întors de pe front „*cu dor și hotărâre de viață nouă*” (*Pentru Legionari*, pag. 121), aducea un instinct românesc nealterat, sănătos și înfrigurat de aceleași mari năzuințe. Prin revărsarea lor masivă, se schimbă esențial structura sufletească a corpului studentesc, compus până atunci, din progeniturile elementelor orășenești, care în mare parte erau de proveniență dubioasă sau deformate sufletește de o mentalitate cosmopolită.

Noile preocupări ale tinerilor fii de țărani, vor purta pecetea instinctului sănătos (măcar în germen) adus din lumea satelor și nu vor avea, în general, acele manifestări patriotarde, fanfaroane și lipsite de orice credință interioară, reprezentate de speța de studenți ziși *naționaliști* din care mai târziu se vor recruta diverșii Iamandi, Manciu și alte asemenea exemplare detestabile. Contrastul între mizeria satelor natale și poleiala orbitoare a orașelor, unde mișuna în desfrâu lumea interlopă a veniturilor, le va irita sensibilitatea și răvăși rândurile. Cei slabi vor aluneca și se vor descompune în această lume sleită de plăceri, roasă de vicii și pervertită de turpitudini, sau se vor resemna în mizeriile camerelor mucegăite sau prin mansardele gheboase și prelinse de ploaie, mângâind speranța unei mizerabile slujbe de stat. Cei tari însă, vor mocni gânduri de evadare sălbatică sub impulsurile ancestrale, răscolite acum, după război, dar încă nelămurite pe deplin. Încotro, însă, se vor îndrepta? Iată, răspântia cu surprizele și toate primejdiile ce vor rezulta din cursele întinse spre direcțiile orientărilor greșite. Oricum, un lucru este cert: în studențimea de la 1922, pentru prima dată în istoria noastră națională, instinctul țăranimii este reprezentat masiv. Și acest fapt va avea mari repercusiuni în evoluția acestei lupte și a Țării în general. Prin marele aflux al studenților de origine țărănească, componența socială a inteligenței românești va suferi o schimbare în proporții necunoscute până atunci.

V. Conspirația bolșevică

În toiul acestor răvășiri, frământări și dospiri, care caracterizează momentele de naștere ale României Întregite, începe să se profileze, din ce în ce mai amenințătoare, primejdia bolșevică de peste Nistru.

Aceasta devenea cu atât mai mare, cu cât elementele evreiești infiltrate în toate provinciile românești și cu deosebire în Moldova, Basarabia și Bucovina și contaminate de virusul comunist, deveniseră factorii cei mai activi în acțiunea de propagare a acestei doctrine a urii, subminând, sub toate formele, consolidarea României abia întregite. Din această pepinieră se recrutau toți agenții de disoluție națională, care urmăreau extinderea bolșevismului în România.

Atacurile împotriva instituțiilor de bază ale statului (școală, armată, biserică, dinastie etc.) erau date sistematic, fățiș și insolent. Capcanele diversiuilor – arma lor atât de preferată – erau abil întinse în toate sectoarele vieții publice; perfide plase țesute diabolic, pentru prinderea celor naivi, se întindeau în toate părțile. Muncitorimea înfometată și setoasă de dreptate o țineau în mână, prin promisiuni demagogice; injectată de ură, o aruncau în lupte pentru ca, prin agitații și greve, să paralyzeze orice activitate și să dezorganizeze Statul. Așa ziișii intelectuali cu instinctul de conservare ofilit în abstracțiuni uscate și cu capul turmentat de dialectica sarbădă a materialismului istoric, se clătinau gata de prăbușire. Elanul *tranșeelor* era colectat, prin prestigiul dobândit în timpul războiului, de Mareșalul Averescu, în tiparele mai mult decât dubioase ale *Ligii Poporului* spre a-l descompune prin stagnare sau a-l compromite la momentul oportun. De asemenea, noul și sănătosul suflu al țărănimii, care la 1917 „*din instinct se opunea acestui val distrugător*” (*Pentru Legionari*, pag. 10), era și el acum ademenit spre „*țărănismul*” a cărui doctrină era atât de îmbibată de curentele poporaniste ruse, care – cum se știe – au premers pregătind terenul pentru triumful bolșevismului. Chiar și influența întremătoare, pe care viața sănătoasă a Ardealului, îndârjit de lupta milenară, putea să o reverse în România Mare, a început să fie alterată, în ritm galopant, de levantismul

clasei conducătoare din Vechiul Regat, fapt care a avut ca reflex, chircirea într-o mentalitate regionalistă.

Nici sectorul studențesc nu a fost neglijat. În primul an după război, la deschiderea Universității din Iași, grupul studenților români naționaliști, *„redus ca număr, era copleșit de masa imensă a studenților jidani, veniți din Basarabia, toți agenți și propagatori ai comunismului”* (Pentru Legionari, pag. 15). *„Câțiva, care mai încercam să rămânem pe poziție, eram învăluiți într-o atmosferă de dispreț și dușmănie. Colegii de alte păreri, cei cu libertatea de conștiință și cu principiul tuturor libertăților, scui-pau în urma noastră când treceam pe stradă sau pe sălile facultăților și deveniseră agresivi, din ce în ce mai agresivi”* (Pentru Legionari, pag.16).

Dar aici, manevra uneltirilor descria și o curbă mult mai largă. Planul lor conceput inițial și pus în aplicare prin elementele aservite, din diferitele guverne, era *dezrădăcinarea și proletarizarea intelectualilor*, meniți să formeze cadrele *„revoluționare de meserie”*, care vor răscoli și îndruma armata proletară din această țară. Masele de tineri smulși din lumea satelor și apoi aruncați în mizeria și promiscuitatea centrelor cosmopolite, unde sunt situate universitățile, vor fi lesne desfigurare sufletește, constituind un adevărat rezervor de revoltă și ură distrugătoare. De aici își vor recruta agenții pe care îi vor îndruma apoi spre locurile lor natale, spre a infecta sănătosul instinct din lumea satelor, a cărei rezistență morală au avut prilejul să o verifice. Acest sistem de subminare dăduse roade apreciable în alte țări.

Așadar, în toate sectoarele mai importante ale unei națiuni, primejdiile erau mortale. Dar clasa noastră conducătoare – chiar și elementele cele mai bine intenționate – nu putea înțelege nici frământările adânci, prin care trecea sufletul românesc după război și nici manevrele perfide, la care se dedau inamicii unei României sănătoase. Această clasă conducătoare, intrată în plină descompunere, nu putea combate temeinic primejdiile, fiind cu totul depășită de noile condiții de viață create de război.

VI. Apariția Căpitanului

Și atunci nația și-a trimis din adâncuri Căpitanul. El este, înainte de toate, *instinct puternic și voință masivă*. Este același instinct care, la izbucnirea războiului, l-a mânat, încă copil fiind, pe cărările care duceau la dezrobirea Ardealului, „*împins de dorul de a fi și el printre luptătorii de pe front*”; iar cu doi ani mai târziu, în primăvara anului 1919, se strângea în pădurea de la Dobrina cu *tinerii săi camarazi*, a căror *viață abia înmugurea*, să trăiască înfrigurările și dorul de luptă împotriva bolșevismului.

Acest excepțional instinct, cu care sunt înzestrați numai conducătorii înnașcuți, îl vor orienta în învălmășagul atâtor năzuințe, sentimente și tendințe contradictorii de la marea răspântie istorică, în fața căreia rațiunea și calculele cele mai abile rămâneau neputincioase.

„*Când m-am aruncat în cea dintâi luptă – scrie Căpitanul – n-am făcut-o în urma vreunui îndemn din partea cuiva. Nici în urma vreunei consfătuiri, a vreunei hotărâri prealabile cu executarea căreia aș fi fost eu însărcinat. Nici măcar sub impulsul unei mari și îndelungate frământări sau cugetări adânci, în care să-mi fi pus această problemă. Nimic din toate acestea. N-ași putea să definesc cum am intrat în luptă. Poate ca un om care, mergând pe stradă cu grijile, nevoile și gândurile lui, surprins de focul care mistuiește o casă, își aruncă haina și sare în ajutorul celor cuprinși de flăcări*” (Pentru Legionari, pag. 65).

Și precizia orientării este uimitoare. Se putea vedea că în el activează însuși Destinul Românesc. Din prima clipă a vieții sale studentești, în toamna anului 1919, se azvârle în luptă alături de muncitorul Constantin Pancu, în sectorul cel mai primejduit al muncitorimii. Astupă breșea făcută de atacul comunist, sparge greva de la regie și își încununează victoriile prin arborarea steagului tricolor, după ce a smuls pe cel comunist, deasupra puternicei redute roșii a atelierelor C.F.R. Nicolina (Iași).

Cu spatele acoperit, își creează un grup de șoc cu care angajează apoi marea bătălie pe planul studentesc. Acesta era sectorul cel mai

important al vieții publice românești, prin poziția lui centrală și de intersecție pe care o ocupă în evoluția statului român cu o populație țărănească copleșitoare. Aici dă atacuri succesive și concentrice. Simte că este poziția cheie de unde se radiază întreaga forță propulsoare a organismului național.

Primul congres studentesc după război s-a ținut la Cluj, în zilele de 4, 5, 6 Septembrie 1920, „*într-o atmosferă de mare entuziasm, datorită unirii neamului românesc prin forța armelor și jertfelor lui. Era cea dintâi întâlnire a tinerilor intelectuali ai unui popor răzlețit în cele patru vânturi de soartă și de noroc. Două mii de ani de nedreptăți și suferințe se încheiau acum. Cât entuziasm, câte emoții sfinte, câte lacrimi n-am vărsat cu toții! Dar pe cât era de mare entuziasmul pentru prezentul care ne copleșea inimile prin măreția lui, pe atât era de mare dezorientarea față de lina viitorului*” (Pentru Legionari, pag. 39). Din toate părțile se făceau presiuni pentru admiterea în centrele universitare și la conducerea lor a studenților evrei care, cum am văzut, erau adepții ideologiei comuniste și a cărei difuzori fanatici sau interesați deveneau. Majoritatea conducerii studentești de atunci cedase în această privință. Situația a fost restabilită datorită Căpitanului.

„Micul nostru grup de la Iași, invincibil prin hotărârea sa, unit cu grupul Bucovinenilor, s-a luptat timp de două zile cu îndârjire. Până la sfârșit a învins. Congresul a admis moțiunea propusă de mine, prin vot nominal, împotriva moțiunii susținută de întreaga conducere studentească. Votul acesta cred că nu l-a dat din convingere, ci mai mult impresionat de hotărârea și disperarea cu care a fost dusă lupta.

...*Victoria noastră de atunci a fost hotărâtoare. Centrele studentești, dacă punctul nostru de vedere ar fi căzut, și-ar fi pierdut caracterul lor românesc și, în contact cu jidanii, ar fi apucat pe calea bolșevismului. Studențimea română a fost la o mare răspântie. Iar mai târziu, la 1922, n-am mai fi avut o izbucnire a unei mișcări studentești românești, ci poate o izbucnire a revoluției comuniste*” (Pentru Legionari, pag. 40).

Și bătălia a continuat din ce în ce mai îndârjită la Iași, împotriva senatelor universitare ateiste care „*proclamară în ceasurile grele de atunci lupta contra lui Dumnezeu*”; împotriva studenților comuniști,

care făceau greve și purtau ostentativ șepci rusești; împotriva presei înstrăinate, care otrăvea și dezorienta opinia publică, incitând-o la revoltă; iar cu ajutorul elevilor de liceu – viitorii studenți – această luptă s-a extins și în târgurile din provincie pentru a combate nesănătoasa propagandă bolșevică făcută prin turneele teatrale ale evreilor comunizanți.

La 4 Mai 1921, Căpitanul a fost eliminat din toate universitățile. Dar această măsură nu numai că nu l-a intimidat, dar l-a îndârjit și mai mult. El nu-și mai aparținea șieși. Devenise, cum spune Eminescu, „*un credincios agent al istoriei*” (Vol. I, pag. 43), căci și primejdiile pe care le înfrunta cu atâta hotărâre erau decisive, nu numai pentru soarta poporului român, dar și pentru întreaga civilizație creștină.

Această viziune s-a făcut clară încă din primele ciocniri cu demonstrațiile comuniste de lucrători înflămânziți și manevrați de mâna criminală a Moscovei. „*Dacă ar fi învins aceștia – se întrebă Căpitanul – ar fi avut cel puțin o Românie condusă de un regim muncitoresc românesc? Ar fi devenit muncitorii români stăpânii țării? Nu! Ar fi devenit de a doua zi robii celei mai murdare tiranii...*” (Pentru Legionari, pag. 17). „*Triumful mișcării comuniste în România ar însemna: desființarea Patriei, desființarea Monarhiei, desființarea familiei, desființarea proprietății individuale și desființarea libertății*” (C.Ș.C., punct 65). Era o luptă pe viață și pe moarte. În greutățile ei, a început să se facă o selecțiune a elementelor luptătoare, care se grupau în jurul Căpitanului, în prima fază la cercul studențesc „*Ștefan Vodă*”, iar mai târziu la „*Asociația studenților creștini*” din Iași, devenită un puternic centru de luptă națională.

Energia de titan, desfășurată de Căpitan în cei trei ani de lupte și primejdii, pe care el, ca un Făt Frumos din poveste, le trăia fără să țină seamă de nimic, a brăzdat adânc sensibilitatea românească. Și instinctul fiecărui român, în dibuire până atunci, începe să fie polarizat ca de un magnet către adevăratul său sens și care să-l ducă spre lumină.

Prin apariția Căpitanului, se realizează în viața publică românească o lege de bază a istoriei, care a condiționat și stăpânit toate prefacerile și evenimentele epocale, și anume: adâncile năzuințe ale maselor înfrigate să fie polarizate și fecundate de o puternică personalitate. Rezultatele nu vor întârzia.

VII. Izbucnirea mișcării

„Într-adevăr, la 3-4 Decembrie, la București, Iași, Cernăuți sunt mari manifestații de stradă. Întreaga studențime română este în picioare, ca într-un ceas de mare răspântie. Pentru a mia oară, rasa aceasta a pământului, amenințată de atâtea ori în decursul veacurilor, își aruncă tineretul în fața primejdiei spre a-și salva ființa. Un mare moment de electrizare colectivă, fără pregătire prealabilă, fără decizii luate în comitete, fără ca cei din Cluj să se cunoască cu cei din Iași, Cernăuți, București. Un mare moment de iluminare colectivă ca lumina unui fulger în mijlocul unei nopți întunecoase, în care o tinerime întregă își vede linia de viață a ei și a neamului” (Pentru Legionari, pag. 77).

„La 10 Decembrie, delegați din toate centrele se adună la București, își fixează în zece puncte ceea ce au crezut că formează esența mișcării lor și se declară greva generală pentru toate Universitățile, cerându-se realizarea acestor puncte. Nu este 10 Decembrie mai mare prin valoarea formulării, care s-a făcut atunci, după cât au putut delegații formula din esența adevărului care frământa sufletul întreg al studențimii române. Este mare prin miracolul trezirii acestei tinerimi la lumina pe care a văzut-o sufletul ei. Este însemnată ca zi a hotărârii. A hotărârii la acțiune, a declarării războiului sfânt, care va cere acestei tinerimi române atâta tărie de suflet, atâta eroism, atâta maturitate, atâtea jertfe cunoscute și necunoscute, atâtea morminte! 10 Decembrie 1922 cheamă tineretul pământului acestuia la un mare examen. Nici cei din București – încheie Căpitanul – și nici eu care eram departe și nici alții, care poate erau copii prin liceu, dar care astăzi lăncezesc în adânci închisori sau dorm sub pământ, n-am crezut că ziua aceasta ne va purta prin atâtea primejdii și ne va aduce atâtea lovituri și atâtea răni în lupte pentru apărarea țării noastre” (Pentru Legionari, pag. 79).

Iar Ion Moța precizează: „Nu noi, studentul cutare sau celălalt, am dat naștere mișcării. Ea s-a născut spontan din sufletul masei studențești, suprapus sufletului națiunii” (*Cranii de lemn*, pag. 231).

Și totuși, acum, la această aniversare, care se face după două decenii și mai bine, timp suficient de a arunca o privire retrospectivă mai completă,

se poate mărturisi adevărul istoric întreg și netulburat de o excesivă modestie. Fără personalitatea excepțională a Căpitanului, în condițiile grele de după război, nu s-ar fi putut concepe o mișcare studențească românească de atâta amploare, cu toate predispozițiile care existau în acest sens. Dar dacă totuși, s-ar fi născut, ea s-ar fi destrămat repede în diversiuni și compromisuri. I-ar fi lipsit axa, animatorul și polarizatorul neînfricat și neclintit. Fără Căpitan, secundat de Ion Moța, Mișcarea studențească n-ar fi rodit atât de adânc, în istorie, mult mai adânc decât bănuim noi astăzi.

Este impresionantă modestia și discreția Căpitanului și a lui Ion Moța, precum și grija lor plină de abnegație, de a transpune importanța unui mare eveniment numai pe instinctul masei, fără a-și revendica pentru ei alt merit decât acela de a fi fost o „*zvâcnire curată*” a acestui instinct. Ce contrast cu mentalitatea egocentrică a atâtoră, care pentru a-și aroga merite închipuie recurg chiar la falsuri grosolane! Adevărul însă rămâne: Căpitanul a pus generația de la 1922 pe linia destinului, „*care trece luminos de-a lungul întregului nostru viitor românesc, indicând cale de viață și de onoare pe care va trebui să mergem noi și strănepoții noștri, dacă voim viață și onoare pentru neamul nostru*” (Pentru Legionari, pag. 77-78).

Sub raportul tacticii politice, 10 Decembrie 1922 este de o importanță covârșitoare. Prin cucerirea întregului sector studențesc – care, după cum am spus, ocupa o poziție centrală în configurația vieții publice românești – s-a dobândit o bază de plecare, de unde va fi atacat cu mai multă vigoare bolșevismul cu toate derivatele și diversiunile lui.

Manevra dușmanului, care urmărea să facă, prin declasarea și proletarizarea studențimii, un ferment de disoluție națională și socială, nu numai că este preîntâmpinată de Căpitan, dar este chiar întoarsă. Dușmanul este silit să treacă în defensivă.

De atunci, impertinentul dușman și-a pierdut insolența atacului fățiș. El se va retrage în tenebre, de unde va unelti prin interpuși. Și studențimea română va da de acum înainte făclierii cei mai temerari ai noului ideal, pe care nația îl aștepta de milenii. De acum, „*marea masă studențească merge călăuzită de instinctul sănătos al rasei și de umbrele morților*” (Pentru Legionari, pag. 124). Ea s-a pus pe linia destinului românesc și pe acest drum, plin de lupte grele, „*copiii își vor întinde mânușile nevinovate să-i salute*”, iar mulțimile înfrigurate vor simți cum „*clocotește viitorul*” și vor plânge de bucurie.

VIII. Plumb în aripi

Învolburarea studențească din 1922, care pornea din instinctul nației, aducea la început, prin caracterul ei eruptiv – ca orice erupție – năzuințe încă nelămurite pe deplin. Gândurile și sentimentele cele mai sublime se vor găsi amestecate cu gânduri și sentimente de crasă platitudine. Moțiunea votată la 10 Decembrie 1922 oglindește o asemenea situație, de altfel inevitabilă pentru asemenea împrejurări. Revendicările de ordin național alternează cu cele de ordin material.

În specularea acestei disonanțe se va face manevra politicianistă în sensul de a transpune întreaga agitație pe planul revendicărilor materiale. În felul acesta se spera a se face uitat adevăratul obiectiv al luptei. „*O mare parte din conducerea de la București – scrie Căpitanul – înclina pe această pantă pe care, dacă ar fi apucat studențimea, s-ar fi abătut de la adevărata ei misiune. Părerea mea a fost totdeauna contrară acestui punct de vedere. Contrară oricărui amestec de ordin material în doleanțele formulate de studențime*” (Pentru Legionari, pag.114).

De altfel, însuși punctul principal al mișcării – „*numerus clausus*” – era cu totul minor și disproporționat față de marile și adâncile năzuințe, care stătea la baza fenomenului studențesc. „*Această formulă nu va rezolva aproape nimic, căci – cum spune Căpitanul – ea se ocupă de respectarea proporțiilor, dar nu atacă proporția în sine*” (Pentru Legionari, pag. 82).

De aceea, importanța lui 10 Decembrie nu stă în faptul că s-au făcut anumite revendicări, ci mai mult în năzuința de a se formula revendicări. Noi perspective se deschideau sufletului românesc. Dar odată cu ele, începea și o dramă de cunoaștere, care se va trăi din ce în ce mai intens în această perioadă de tranziție. Între impulsurile și năzuințele instinctului național, după războiul de întregire, și posibilitățile de înfăptuire, în stilul de viață de atunci, era o mare disonanță. Abia acum se putea vedea mai bine, câte reziduuri sedimentate de vitregia istoriei îngreunau sufletul românesc. Idealul național al întregirii – prin însuși caracterul lui obiectiv material limitat – nu pune alte probleme de ordin

sufletesc. Preocupările care convergeau spre atingerea acestui obiectiv erau mai mult de ordin politic, la care se adaugă și un entuziasm patriotic de o anumită intensitate. În adânc însă, influența străină caria nestingherită până și rădăcinile instinctului de conservare. Acest fapt se evidențiază și mai bine dacă se face o comparație între atitudinea pe care a avut-o în *problema israelită*, la 1879, generația lui Vasile Conta, Kogălniceanu, Hasdeu, Eminescu etc., și atitudinea pe care a avut-o clasa conducătoare de la 1923 în aceeași problemă.

De altfel, chiar spinoasa problemă evreiască, cu toate aspectele ei alarmante în legătură cu pătura conducătoare, cultura națională, problema orașelor, acapararea economică etc., deși pare că formează obiectivul principal al luptei, este totuși cu mult depășită de năzuințele reale care se cereau lămurite atunci. Această problemă, cu toată gravitatea dezechilibrului politic, social și economic pe care îl produce, are, ca și problema întregirii teritoriale, împrumietării, sufragiului universal etc., un caracter strict politic și deci, este limitată într-un anumit timp și spațiu în care s-ar putea soluționa. Prin caracterul ei grav, constituie o piedică serioasă în dezvoltarea normală a sufletului românesc. Era, cum am spus, de categoria problemelor de pe versantul negativ al existenței noastre ca neam. Dacă s-ar presupune că, printr-o minune, această problemă ar fi fost integral rezolvată, totuși năzuințele, care animau studențimea, n-ar fi fost satisfăcute.

Fără să se știe încă de ce, sensibilitatea acestei studențimi va continua să fie înfrigurată, frământată și încărcată de neliniște apăsătoare. Va simți că, de pe marea platformă politică, pe care o oferă România întregită, cu toată voința ce o anima, ea nu poate să-și ia zborul spre idealuri mari de care era setos sufletul românesc, după așteptări milenare. Va simți că are plumb în aripi, înfipt de piedici și păcate, pe care încă nu le cunoaște deslușit. Această stare sufletească va continua și după înființarea Ligii Apărării Naționale Creștine, de la 4 Martie 1923. Și iar vor începe frământările pentru identificarea lor. Procesul va fi greu și va trebui să treacă mulți ani până la desăvârșirea lui.

Modificarea Constituției, fără respectarea formelor legale cerute în această materie, la 1923 în favoarea evreilor a arătat unele vechi complicități ale păturii superpuse, pe care Mihai Eminescu le denunțase de mult. Turpitudinea politicianismului levantin la care participau și

români neaoși, deformați sufletește sau dezorientați, constituia cea mai infectă sursă spre otrăvirea și meschinizarea vieții publice românești. Măsuri radicale pentru extirparea răului vor părea tinerilor de atunci absolut necesare. Complotul studentesc din Octombrie 1923* va fi o încercare de răzbunare, care să servească drept pildă veacurilor viitoare. „*De data aceasta nația își trimite, prin firile nevăzute ale sufletului, răzbunătorii*” (*Pentru Legionari*, pag. 169), pentru că nu putea admite stagnarea și o existență minoră, acum, când a venit ceasul afirmării sale masive în istorie.

Poate, la prima vedere, această manifestare violentă să pară în disonanță cu blândețea caracteristică poporului român. Acest fapt a făcut pe unii să atribuie asemenea manifestări violente unor influențe străine. Adevărul este că poporul român este blând și răbdător, dar nicăieri revolta nu izbucnește mai năpraznic decât la oamenii care rabdă. Revoltele lui Horia, Tudor, Avram Iancu și atâtea răscoale țărănești, ținute în cursul istoriei lanț, până la 1907, precum și toți haiducii celebrii, sunt mărturie în acest sens. În așa zisa societate cultă românească nu s-au manifestat cazuri violente de această natură, pentru că elementele componente ale acestei societăți, fiind mai mult de proveniență străină, scurse din toate părțile și deci hibride ca structură, își autoanihilează orice tendință mai pronunțată. Revolta elementelor autohtone răzlețe se revarsă – așa cum se poate vedea la Eminescu – într-un stil viguros, care de multe ori regreta că „*în acest popor nenorocit nu se mai află destulă energie morală pentru a ridica securea și a se scăpa de asupritori*” (Vol.II, pag. 478).

Când, după războiul de întregire – cum am văzut – în Universități au pătruns masiv elemente neaoșe de la țară, din toate provinciile românești, de esență sufletească omogenă, s-au putut învoluta credințe fanatice și hotărâri năpraznice. Spiritul haiducesc, autentic românesc, a risipit definitiv menta-litatea peșicherească și flegmatică a *căzăturilor morale* de progenituri levantine, care nu credeau în nimic, fiindcă nu aveau nimic sfânt.

---

* În prezentarea cărții *Pentru Legionari*, Căpitanul scrie că într-însa se gă-sesc și *greșelile tinereții* sale. Nu specifică precis dacă se referă și la acest complot. Dar ținând seama că el a precizat atunci *nonviolența* ca metodă de luptă, deducem că a considerat ca greșite asemenea metode violente.

De aceea, pe drept cuvânt, scrie Ion Moța că acest complot este „prima manifestare a mării noastre rupturi de lumea veche” (C.D.L., pag. 115). Este interesant de remarcat că la „*complotul studențesc*” participă exponenți ai studențimii din toate provinciile Țării întregite, și anume: Căpitanul și Ilie Gârneață din Moldova, Tudose Popescu din Muntenia, Ion Moța și Corneliu Georgescu din Ardeal, Vernichescu din Banat, Radu Mironovici din Bucovina. Complotul arăta, deci, cât de unanimă și năprasnică era hotărârea studențimii de a înlătura orice piedică din calea renașterii românești.

Dar mai dezvăluia și o mare racilă interioară: *trădarea* (Vernichescu). Era îngrozitor! Dar poate că așa trebuia să fie. Taina Iudei, marea taină, care frământa de milenii capetele exegeților creștini și fără de care nu s-ar putea înțelege sensul Golgotei și al Învierii și poate al întregii credințe creștine, trebuia să se producă și la naștere a credinței legionare. Și într-adevăr, de atunci privirile s-au întors *spre interior*. Răul era încuibat mult mai adânc. Sălășluia chiar în noi!

Între zidurile de la închisoarea Văcărești a început zguduitoarea dramă a cunoașterii propriilor păcate. În chinurile ei se vor zămislî gândurile de viață nouă și mântuitoare. În ziua de 8 Noiembrie 1923, ziua Sfântului Arhanghel Mihail, aceste gânduri s-au luminat ca prin minune. Căpitanul a ales ca patron al noii oști creștine, pe care vroia să o înființeze, pe Arhistrategul oștilor creștine, în icoana căruia se oglindește, în chipul cel mai desăvârșit, curățenia sufletească, bunătatea nesfârșită, tinerețea veșnică și fără prihană, ordinea, vitejia și hotărârea năprasnică. El simbolizează principiul activ al binelui și al luminii în veșnica luptă cu răul și întunericul din afară și din noi. Poate, împins de forțe nevăzute, Căpitanul relua o veche tradiție creștină, ale cărei vestigii se pot observa și astăzi la mănăstirile din Bretania, care au pe vârful turlei pe Sfântul Arhanghel și unde pe vremuri cuvioșii călugări erau în același timp și cavaleri îmbrăcați în zale.

În perspectiva acestei mărețe viziuni, toate frământările care au dus la 10 Decembrie 1922 începeau să capete sensul lor adevărat. Înseși metodele de rezolvare a gravei și acutei probleme evreiești, care îi preocupa mereu, se desemna altfel decât până atunci. Pentru a rezolva această problemă, „*va trebui* – scrie Căpitanul – *să ne stărpim mai întâi*

propriile noastre păcate. Problema este mai adâncă chiar decât ne-a arătat-o Prof. Cuza”(Pentru Legionari, pag. 186). „Pentru noi această concepție zămislită între zidurile închisorii Văcărești era un început de viață. Era ceva nou, ceva complet și ca gândire și ca organizare și ca plan de acțiune. Era un început de lume. O temelie, pe care vom clădi de acum, ani de-a rândul” (Pentru Legionari, pag.190).

Începe o nouă fază. Baza de plecare era acum mult interio-rizată și adânc săpată în suflete. „*Întâiu să ne cunoaștem și să ne îndreptăm păcatele noastre și pe urmă vom vedea dacă avem dreptul sau nu de a ne ocupa de ale alora” (Pentru Legionari, pag.187).*

Asta înseamnă că generația de la 1922 nu se putea realiza, luându-și avântul spre idealuri și înfăptuiri mărețe dacă nu-și extirpa mai întâi propriile păcate. Buruienile răului trebuiesc smulse din sufletul românesc dacă vrem ca seva de viață venită din adâncuri să rodească fapte bune și mari. Pe această linie de extirpare a răului se va mișca atât acțiunea de pedepsire a trădării și mișeliei cât și întreaga organizare și educație austeră și creatoare a tineretului, inaugurată cu prima tabără de muncă voluntară din lume, făcută în Mai 1924, la Ungheni și care „a avut efectul unui început de revoluție în mentalitatea curentă” (Pentru Legionari, pag. 201).

IX. Limpezirea orizontului

Prin caracterul ei eruptiv, Mișcarea studențească din 1922 a aruncat, cum era și firesc (se întâmplă la orice erupție), și mai multe reziduuri la suprafață. Luptele tumultuoase, care au urmat, au răscolit, pe lângă nebănuite energii și inevitabile impurități, odată cu extinderea lor în întreaga masă româ-nească, prin Liga Apărării Naționale Creștine, în cadrul căreia studențimea de la 1922 se înglobase. Aceste reziduuri și impurități vor îngreuna răzbaterea duhului nou.

Pe de altă parte, chiar mai mulți dintre *bătrânii naționaliști*, în frunte cu profesorul A.C. Cuza, organic, din cauza structurii lor sufletești, dezvoltate în alt climat, nu vor putea pricepe sensul și esența noului duh. Procesul de limpezire era, deci, firesc și constituia o necesitate istorică adânc simțită în primul rând de Căpitan, care întrupa chintesența spiritului studențesc de la 1922.

„Noi am adus – scria Ion Moța – duhul marilor rupturi de lumea veche, înfrățiță cu străinul dușman. Noi am adus pornirea eroică, în spirit de totală jertfă personală, contra acestei lumi vechi și înstrăinate, combătută de Dl. Cuza până atunci numai cu mănua genialei sale dialectice științifice, numai cu biciușca democrației parlamentare....

Brațele noastre au svâcnit, au doborât atunci când nevoile luptei o cereau, când reacțiunea violentă era ultima ieșire dintr-o înfrângere definitivă și dezonorantă. Dar mai importantă și mai caracteristică a fost svâcnirea noastră sufletească, sfărâmarea, în noi, a unei vieți pregătite pentru normală tihnă și rânduire personală, spre a o înlocui cu o viață destinată numai luptei pentru neam, gata oricând de moarte.

Acest duh al mării, definitivei și neîmpăcatei rupturi – ruptură de înstrăinata generație veche și ruptură de viață personală orientată, chiar și numai parțial, de interesul personal, îndoită ruptură indispensabilă unei lupte eroice de totală primenire a unei vieți obștești – a fost aportul nostru sufletesc original în această mișcare națională, la începuturile ei de acum 10 ani. Nici unul dintre noi n-a mai păstrat, în întregime neatins, acest duh de la 1923, nemicșorat prin loviturile

vieții (*supremul eroism e eroismul de durată!*). Nici unul afară de Corneliu Zelea-Codreanu! Căci el l-a avut înaintea tuturor și el îl renaște astăzi în întregul tineret legionar al României” (C.d.l., pag. 113-114).

La 24 Iunie 1927, după aproape 5 ani de zbucium, dibuiri și suferințe, se naște în jurul Icoanei Sfântului Arhanghel Mihail: *Legiunea*. Esența spirituală a *mișcării studențești de la 1922* va sta la temelia ei. Reziduurile vor rămâne afară. Prin crearea Mișcării Legionare, procesul de limpezire s-a desăvârșit. Faza propriu-zisă a mișcării studențești de la 1922, care a premers, încetează. De acum încolo, sufletul studențimii curate se va simți atras de noul altar, la Icoană. Zărilor luminoase ale năzuințelor românești, se limpezeau pentru veacuri. Abia acum se deschidea „*drum liber către viața și mărirea la care au dreptul să aspire Românii*” (*Pentru Legionari*, pag. 73). Abia acum – după așteptări milenare – sufletul românesc se va putea avânta spre marile și nebănuitele înălțimi, spre care mereu au năzuit. Aceasta va fi generația „*curățită prin abnegație și durere*”, pe care a profetizat-o Eminescu (Vol. II, pag. 517).

Drumul învierii românești s-a arătat. Pe plan politic imediat, apariția Mișcării Legionare a consolidat definitiv victoriile repurtate de Mișcarea studențească din 1922. Sub căldura radiată de noul focar de dragoste, lumină și energie, situat chiar în inima celui mai curat tineret, se vor topi rând pe rând toate reziduurile. Regionalismul miop și chircit, cultivat în general de politicieni, se va destrăma și risipi în uitare. Țărănimea și muncitorimea, atrase de puternicul magnet al dragostei creștine de frate, se va îndrepta masiv spre izvor de lumină și dreptate, spre a-și potoli o sete milenară. Întunericul uneltirilor din umbră se va risipi din ce în ce mai mult și planurile lor infernale contra neamului românesc vor apare evidente pentru multă lume, derutată până atunci. Organizarea tineretului „*va rezolva – scrie Căpitanul – însăși problema poiticianismului, care ne mai primind elemente tinere, va fi condamnat la moarte prin inaniție, prin lipsă de alimentare*” (*Pentru Legionari*, pag. 189).

Legăturile sufletești ale neamului cu cerul și cu pământul, pe care toți acești dușmani ai unei României sănătoase au încercat să le rupă, vor fi adâncite și sufletul românesc va simți o siguranță deplină în mișcare. Legi de viață nouă și de acțiune se vor pune la bază pentru ca apoi să se poată păși spre mase. Cuvântul care se va adresa acestora va avea o rezonanță

profetică. „Să ne unim cu toții, bărbați și femei, să ne croim nouă și neamului nostru altă soartă. Se apropie ceasul de înviere și mântuire românească. Cel ce va crede, cel ce va lupta și suferi, va fi răsplătit și binecuvântat de neamul acesta. Vremuri noi bat la porțile noastre. O lume, cu sufletul sterp și uscat, moare și alta se naște: a aceloră cu sufletul plin de credință. În lumea aceasta nouă, fiecare își va avea locul său, nu după școală, nu după inteligență, nu după știință, ci în primul rând după credința sa și după caracterul său” (Pentru Legionari, pag. 365-366). Și ecoul lor în sufletul românilor de pretutindeni va fi profund. „În sate, când cântam sau vorbeam oamenilor – constata Căpitanul – simțeam că pătrund în acele adâncuri sufletești nedefinite, acolo unde politicienii, cu problemele lor de împrumut, nu putuseră să pogoare. Aici în aceste adâncuri, am înfipt rădăcinile mișcării legionare. Ele nu vor mai putea fi scoase de nimeni” (Pentru Legionari, pag. 367).

Din aceste adâncuri își va trage seva mistică națională. „Acea ce odinioară era zăcământ instinctiv al neamului, în aceste momente se reflectează în conștiințe, creînd o stare de unanimă iluminare, întâlnită numai în marile experiențe religioase. Această stare pe drept s-ar putea numi: o stare de ecumenicitate națională” (Pentru Legionari, pag. 334).

„Prin mistică națională – scrie Vasile Marin – se creiază un om desfăcut de abjectul materialism al epocii, se desghiocează omul de aderenții epocii actuale și se face școala permanențelor eroice. El formează omul virtuților cardinale: erou, preot, ascet, corectitudine, ostaș” (Crez de generație, ed. II, pag. 39).

Studentii care vor veni în valuri, an de an, aducând proșpețimea de viață românească din lumea nealterată a satelor din toate ținuturile locuite de români, vor deveni făclierii de frunte ai noului ideal legionar. Din sânul studențimii vor pași elemente de jertfă cu înfățișare de arhangheli, care vor apăra Legiunea în ceasurile de grea cumpănă. Studențimea română va forma osatura pe care se va dezvolta Mișcarea Legionară.

Acest fapt va determina pe politicieni și toate forțele tenebroase, care stau la spatele lor, să-și schimbe fundamental politica școlară. În locul tendinței de altădată, care – cum am văzut – avea ca scop proletarizarea intelectuală, vor adopta acum, ca tactică, restricțiile cele

mai sălbatică spre a împiedica cât mai mult pătrunderea în școlile înalte a elementului autohton. În modul acesta, credeau ei, prin lipsă de alimentare sau inaniție vor reuși să slăbească curentul legionar. Încercările lor vor fi însă zadarnice, căci curentul legionar va izbucni acum din toate părțile. Atunci „*ei au vrut – cum scrie Căpitanul – să ne nimicească, întrebuițând uneltirea, trădarea, banii și violența. Și ne-au împins în dilema: ori de a capitula, ori de a ne deschide drumul înainte prin violență*” (Circulări, pag. 217).

Pe traiectoria legionară, proiectată de Căpitan, mereu se vor desluși înțelesuri pe care le-a continuat în germene erupția instinctivă a studențimii de la 10 Decembrie 1922, călăuzită de viziunea profetică a Căpitanului. Și mereu se va vedea că studențimea română a fost învrednicită de Dumnezeu să fie, în cadrul Legiunii, avangarda și purtătoarea unui mare destin românesc.

X. Revanșa istorică

Reflectând asupra dezvoltării istorice a României Moderne, Mihai Eminescu, cu privirea sa pătrunzătoare a desprins conflictul, mai mult sau mai puțin larvat, ce există între elementul intrus (venetic) și cel autohton. „*La 1821 – scrie el – începe reacțiunea elementului autohton și merge biruitor până la 1866. La 11 Februarie 1866 învinge din nou elementul imigrant. Există de atunci o oscilațiune, o mutare a punctului de gravitație când spre elementele instinctiv naționale, când asupra celor instinctiv străine...*” (Vol. II, pag. 294). Privită chestiunea prin această prismă, se poate spune fără exagerare că *Mișcarea studențească de la 1922*, care s-a desăvârșit în Mișcarea Legionară, este cea mai masivă afirmare a elementului autohton, ce s-a produs în intervalul de un veac, de la revoluția lui Tudor.

Ca esență, atât acțiunea lui Tudor cât și aceea a Căpitanului sunt identice, întrucât au același instinct național, care izbucnea contra aceluiași rău cauzat de venetici. În ceea ce privește amploarea spirituală și gradul de formulare ideologică, cum era firesc, difereau, întrucât Mișcarea Legionară, pe lângă că absorbise toate ideile și sentimentele naționale dospite și prelucrate vreme de un veac, era și expresia românilor de pretutindeni.

Cu totul în alți termeni se prezintă problema, dacă se compară generația tinerilor de la 1922 cu aceea a tinerilor de la 1848. Diferența este esențială atât în ceea ce privește geneza spirituală, cât și modul de acțiune. Evident, problema este vastă și, în spațiul restrâns al acestei conferințe, este greu să fie abordată în toți termenii săi. Pentru a ne face o idee, vom spune că generația de la 1848, cu tot patriotismul vizionar de uriașe proporții al unui Nicolae Bălcescu, al lui Kogălniceanu și altor elemente de elită, totuși, ea nu s-a dezvoltat pe traiectoria de sub impulsul instinctului național. Cauza generală a fost că, desigur, *conjunctura istorică* creată de revoluția franceză, cu ideile sale de libertate, egalitate și fraternitate, a fost atât de fascinantă, încât nu s-a observat că se adoptau lucruri care erau în disonanță cu factorii: *rasă și mediu românesc*. La aceasta s-a adăugat și o cauză specifică stărilor de lucruri din Principate

la acea epocă: ideile-forță ale acestei generații au servit de manta pentru progeniturile fanarioților, spre a se mimetiza și infiltra iar la posturile de conducere pe care le pierduseră, după curentul de ostilitate ce s-a stârnit în urma Revoluției lui Tudor Vladimirescu.

Aceste elemente străine vor avea interesul să accentueze și mai mult caracterul congenital cosmopolit al revoluțiilor din 1848, care se întinseseră în cele mai multe din țările Europei. „*Ei – cum scrie Eminescu – vor să nu rămână nici sâmbure, nici rădăcină din ideile trecutului, pentru ca brazda să fie îndestul înfoiată să primească în ea sămânța noilor idei*” (Vol. II, pag. 428). În felul acesta sperau ei să facă „*Patria un Hotel, poporul o amestecătură, biserica un teatru pentru politicieni, țara teren de exploatare pentru străini, viața noastră publică o ocazie pentru ilustrarea și ridicarea în sus a ingraturii din câteși patru unghiurile lumii*” (Vol. II, pag. 429).

Presiunea exercitată de influența exterioară a fost atât de copleșitoare încât, cu toate protestele făcute de elita intelectuală în frunte cu Eminescu, Conta etc., instinctul național, răscolit de mișcarea lui Tudor, nu s-a putut manifesta. El a trebuit să se retragă din nou în inima poporului.

„*A fost – scrie Vasile Marin – perioada zisă pașoptistă, formată din oameni de mare credință și de înalt patriotism, începând cu Bălcescu și până la Kogălniceanu, care au luptat să se elibereze de influența epocii lor, dar n-au putut*” (Crez de generație, pag. 68).

Din această cauză, dezvoltarea ulterioară a Statului Român nu a avut vigoarea unei creșteri organice. Acest lucru se agrava pe măsură ce elementul cosmopolit (veneticii) capătă preponderență în viața publică. Lipsite de toată seva nației și echilibrul interior, pe care îl dă instinctul, multe instituții se dezvoltaseră artificial și fără pulsații de viață. Spiritul de imitație servilă înflorea în toate manifestările individuale sau colective, împerecheat cu acel degradant complex de inferioritate față de occidentali. Așa zisa societate cultă și civilizată din România era sufletește cu totul la remorca cercurilor corespunzătoare din Apus și nu avea nici un stil original, fiindcă nu se mișcase pe linia interioară a propriului destin național. Toată prosperitatea materială – reflex mai mult al imenselor bogății, datorite de Dumnezeu pământului românesc – nu schimba nimic

de esență, fiindcă era de natură exterioară. Mai degrabă, era chiar dăunătoare fiindcă, în direcția în care evolua, contribuia la moleșire și delăsare, înstrăinându-ne și mai mult de adevăratele virtuți românești. Această primejdie a intuit-o adânc Eminescu când o denunța cu cuvintele de foc. Totuși, nu s-ar putea contesta și unele re-zultate politice reale, cum ar fi Unirea Principatelor, proclamarea independenței Regatului Român și mai ales întregirea națională, cu toate că aici un rol precumpănitor a jucat Domnitorul Cuza, Regii Carol I și Ferdinand.

Mișcarea Generației de la 1922 este, dimpotrivă, – cum am spus – o izbucnire masivă și un triumf al instinctului național. Pusă pe o linie de sinceritate, atât față de sine cât și față de alții, ea a pus premisa de bază pentru dezvoltarea unei autentice culturi și civilizații românești. Având, cum am spus, similitudini de esență cu Revoluția lui Tudor, izbucnită cu un veac în urmă, ea constituie o *revanșă istorică* pentru înfrângerea de la 1866, când – cum scrie Eminescu – „*învinge din nou elementul emigrant*” (Vol. II, pag. 294) în detrimentul elementului autohton.

Pornită sub impulsul forțelor izvorâte din adâncurile pământului strămoșesc, Mișcarea Generației de la 1922 răzbate întreg noianul de adversități îngrămădite de aproape un veac de climatul cosmopolit biruitor de la 1848. Axa luptei sale se ridică din interior spre exterior. Deosebirea de Mișcarea pașoptistă este esențială. De data aceasta, amprenta autenticului românesc se va grefa pe toate realizările din orice domeniu de activitate, fecundate fiind de noua spiritualitate care se naște. În locul imitațiilor servile, se va manifesta cu deosebită feroare specificul românesc. Luând cunoștință de propriile sale forțe și mișcându-se pe linia propriului său destin, neamul românesc va năzui să intre prin poarta mare a istoriei.

Dar o diferență există și în raport cu evenimentele externe. Generația pașoptistă se încadrează în climatul politic al epocii sale, din cauza excesului de imitație, cu individualitatea ei aproape complet anulată. Ea a împrumutat totul din afară. Dimpotrivă, generația de la 1922 luptă crâncen, din impuls propriu, împotriva climatului existent decadent și năzuiește să promoveze concepția sa de viață eroică, morală și creștină, adică toate valențele sufletului românesc, înăbușite încă din

timpul fanarioșilor. Cu alte cuvinte, devine părtașă și este un factor destul de important în efortul european și poate mondial de a urni lumea modernă din criza spirituală, politică și socială, în care se zbate de atâta timp. Chiar și faptul că izbucnirea Mișcării studențești de la 10 Decembrie 1922 – pornită, cum am văzut, din instinct – este atât de învecinată, ca timp, de marșul fascist asupra Romei, din Octombrie 1922, și de revoluția național socialistă, din Noiembrie 1923, nu numai că exclude o imitare, dar și arată că din punct de vedere al *momentului istoric* instinctul românesc a reacționat dintr-un început, indicând primejdiile de moarte ale bolșevismului eurasiatic. Și pe acest plan, ea poate fi o piatră de hotar între două lumi.

XI. Ziua suferinței legionare*

„*Mișcarea Legionară* – scrie Căpitanul la 1 Decembrie 1934 – *proclamă ziua de 10 Decembrie ca zi a suferinței legionare. A tuturor suferințelor îndurate și a celor pe care le vom mai îndura*” (Circulări, pag. 27).

Și pe drept cuvânt: în nici o zi a generației între cele două războaie, sufletul valurilor succesive de tineri, n-a văzut mai mult entuziasm și speranțe sau n-a simțit mai multă durere și disperare ca în această zi de comemorare a lui 10 Decembrie. Nu fără rost, politicienii liberali au ales în 1933 această zi pentru a dizolva Mișcarea legionară și a sufoca spiritul și aspirațiile unei generații.

Privită în larga perspectivă a timpului, Mișcarea studențească de la 1922, care s-a desăvârșit în Mișcarea Legionară, apare ca cea mai autentică expresie a tuturor frământărilor și năzuințelor din trecut, pe care le-a avut neamul românesc de pretutindeni, pentru că și momentul istoric al întregirii naționale este *unic* de la Dacia lui Decebal încoace. Această expresie – sinteză a tuturor virtuților românești călitate în grelele încercări ale unei istorii zbuciumate, Dumnezeu a vrut să o întruchipeze într-o personalitate pe cât de puternică, pe atât de armonioasă: în exemplul cel mai desăvârșit, pe care l-a dat în ultimul veac nația noastră: *Căpitanul*.

El a fost cel chemat, fiindcă numai el, din primul moment, a avut conștiința vie că la spatele lui „*stă neamul tot, cu viii, cu alaiul de morți pentru țară, cu tot viitorul lui*” (Pentru Legionari, pag.66). Glasul pământului strămoșesc, el l-a ascultat mai bine: „*În miezuri de noapte, în ceasurile grele ale neamului, noi auzim glasul pământului românesc, care ne îndeamnă la lupte... Suntem legați de acest pământ prin milioane de morminte și prin milioane de fire nevăzute pe care numai sufletul nostru le simte și rău de acei ce vor încerca să ne smulgă de pe el*” (Pentru Legionari, pag. 93).

---

* Printr-o curioasă coincidență, tot ziua de 10 Decembrie a fost proclamată la 1948 ca ziua *Drepturilor Omului*. Poate imensa suferință îndurată de legionari, cărora li s-au călcat în picioare cele mai elementare *drepturi umane*, să fi influențat prin forțe *nevăzute* această coincidență plină de semnificație.

Cu asemenea trăiri intense ale tuturor bucuriilor și durerilor întregului neam românesc, care cuprinde pe: *“1. Toți Româniii aflători, în prezent, în viață; 2. Toate sufletele morților și mormintele strămoșilor; 3. Toți cei ce se vor naște Români”* (Pentru Legionari, pag. 423), era firesc ca el și Mișcarea pe care a călăuzit-o să se confunde cu însuși neamul.

Acest lucru îl releva Ion Moța în memoriul său înaintat la 4 Decembrie 1924, din închisoarea Galata, guvernanților prigonitori: *„mișcarea națională a studențimii confruntându-se cu interesele de viață ale națiunii noastre, politica de înăbușire a mișcării însemnează: lupta guvernului cu nația, la ale cărei interese a fost chemată să vegheze”* (Cranii de lemn, pag. 251).

Marele sentiment de răspundere, de care era dominată această generație, făcea ca trăirea ei interioară să ia aspecte de o gravitate impunătoare. *„În momentul acesta – scrie Căpitanul – neamul nostru trăiește cu noi, luptă prin noi, biruiește prin noi – sau de vom cădea – moare cu noi”* (Circulări, pag. 44).

Cât privește marea importanță a Mișcării de la 1922, Ion Moța scrie în altă parte: *„Fără această mișcare, nu s-ar fi scris în istoria noastră pagini de glorie pentru studențimea de azi de a fi dat ea alarma pentru lupta mare, care se apropie, nu s-ar fi satisfăcut legea istorică în virtutea căreia tinerimea a fost întotdeauna, din instinct, prevestitoarea marilor evenimente din viața unui neam”* (Cranii de lemn, pag. 238). Iar cu ocazia congresului generației de la 1922, ținut la București, în Aprilie 1935, spunea printre altele: *„Aceasta a fost semnificația mișcării naționale studențești de la 1922, aceasta a fost marea, îndrăzneța răspântie hotărâtoare căreia generația noastră îi datorează aflarea marilor izvoare de vitalitate românească”*.

„Era – scrie Căpitanul – chemarea tinereții noastre în slujba marilor nevoi de faptă sănătoasă” (Pentru Legionari, pag. 468). Spiritul constructiv va fi nota ei dominantă. *„Voim și noi să construim: de la un pod rupt, la o șosea și până la captarea unei căderi de apă și transformarea ei în forță motrică, de la construcția unei gospodării țărănești noi, până la aceea a unui sat românesc nou, a unui oraș, a unui stat românesc nou. Aceasta este chemarea istorică a generației noastre: pe ruinile de astăzi să clădim o țară nouă, o țară mândră. În*

țara de astăzi, poporul român nu-și poate îndeplini misiunea lui în lume: creator de cultură și civilizație proprie în răsăritul Europei” (Pentru Legionari, pag. 462-463).

Dar tocmai acest duh de înnoire și zidire românească nu convenea străinilor, înstrăinaților politicieni și tuturor elementelor parazitare. Pentru aceasta a fost martirizată și răstignită Generația noastră.

*

Cele două decenii și mai bine de lupte crâncene, pe care studențimea română le-a dus cu o energie și putere de jertfă neatinsă de nici o studențime din lume și pe care noi le comemorăm astăzi, în exil și prin închisori, sunt o chezășie că de pe linia destinului românesc nu ne va putea abate nimeni și niciodată. Toate uneltirile vor cădea la pământ. Acum și peste veacuri, studențimea română va lupta și birui sub semnul Căpitanului, răsărit ca un luceafăr luminos din mijlocul ei.

Berkenburk, 10 Decembrie 1942

Viena (Kahlenberg), 10 Decembrie 1944

XII. Ținuta legionară*

Aruncând o privire retrospectivă asupra grelelor lupte, pe care generația de la 1922 a trebuit să le ducă vreme de trei decenii, rămâi profund impresionat de vigoarea și vitalitatea acestei Mișcări. Adeseori ea a trebuit să înfrunte singură dușmăanii coalizate atât pe plan intern cât și pe plan extern. Din paginile precedente, s-au putut vedea – fie și sumar – atât etapele parcurse cât și forțele istorice propulsoare, care au contribuit la avântul său. Totuși nu s-ar putea avea o imagine completă, dacă nu s-ar sublinia rolul precumpănitor pe care l-a avut ținuta legionară, adică *atitudinea în fața vieții și a morții*, în promovarea acestei credințe. Pentru o ilustrare mai bună a acesteia, vom reproduce numeroase citate din scrisul Căpitanului; astfel, vom vedea și cât de mult era el preocupat de această problemă esențială pentru întreg sistemul spiritual și politic al Mișcării.

Căpitanul urmărea să facă din legionari adevărați slujitori la altarul neamului. De aceea, pentru el, „*cămășile verzi sunt odăjdiile noastre*” (*Circulări*, pag.93). Se supăra foc și era tare mâhnit când constata că șefii de organizații județene nu erau destul de vigilenți la admiterea de noi membri, fiindcă ei nu s-au uitat „*nici la înfățișare, nici la ochi, nici la caracterul, nici la sufletul și nici la mintea celor ce le băteau la ușe și i-au primit în organizație*” (*Circulări*, pag. 92). Deplângea elementele slabe, care nu aveau tărie sufletească, și era cuprins de dezgust când vedea *studenți naționaliști* care pentru o bucată de pâine sau o situație mai bună își renegau credința și se gudurau pe lângă aceia împotriva cărora manifestaseră ca studenți. „*Dacă toți tinerii care luptă vor ajunge mâine așa, atunci neamul acesta al nostru trebuie să piară: prin cucerire jidănească, prin potop, prin cutremur sau prin dinamită – nu interesează – dar trebuie să piară*” (*Pentru Legionari*, pag.361). Când, în vremurile bune ale Mișcării, asemenea elemente vor căuta să se încadreze iar în luptă, Căpitanul le va răspunde răspicat că „*pentru acei care au părăsit atâția ani de zile rândurile luptei, nu este loc în Legiune*”.

---

* Acest capitol a fost scris în ziua de 10 Decembrie 1951, spre completarea conferinței precedente.

Grija lui de căpetenie va fi, deci, să facă din legionari „oameni de voință, care să privească drept și să se comporte cu bărbăție față de orice greutate... În locul omului slab și învins, care se apleacă mereu la toate bătăile de vânt,... trebuie să creem neamului acesta un învingător. Neaplecac și neînduplecat” (Pentru Legionari, pag.362). Dar pentru ca acest om de voință să fie distins și constructiv, va trebui să aibă și un mare echilibru sufletesc, din care să rezulte corectitudinea lui interioară, numai așa se va putea purcede temeinic, la întremarea vieții noastre publice. De aceea, el nu va lăsa nici o ocazie, în care să nu insiste în această direcție educativă, pentru o impecabilă ținută legionară. Le vom reaminti aici, pentru că mulți sunt acei care au început să le nesocotească. „Rog – scrie el – noile cadre să se bazeze: pe omul corect, de cuvânt, de onoare, de nădejde; pe omul cu cap, acela care judecă. Să înlătore de la recrutare cu desăvârșire din organizație: 1) pe omul haimana, fără căpătâi, 2) pe omul secătură, fără sănătate interioară, 3) pe omul lăudăros, 4) pe omul vorbăreț, 5) pe omul cu scăderi în materie de corectitudine bănească etc., 6) pe cel care n-ar putea trăi în armonie deplină” (Circulări, pag.120).

„Legionar, să nu faci niciodată nedreptate în viața ta” (Pământul Strămoșesc, Nr.18 din 1928). „Fii corect până la sânge. Nu minți niciodată. Nu înșela niciodată pe nimeni. Poartăte cu bună cuviință, politicos, binevoitor și curtenitor cu toată lumea. Ocolește orice conflict, orice discuție contradictorie” (Circulări, pag. 197). „Școala de educație legionară se va face pentru: ținută legionară, salut, prezentare, bună cuviință, cinste, a fi drept cu toată lumea, încredere în biruință, respect pentru cei ce s-au jertfit... Purtarea voastră: pretutindeni, în orice împrejurare, să fie în adevăr model. Purtați cu voi onoarea voastră” (Circulări, pag. 44). „Doresc ca toate localitățile prin care veți trece, sate sau orașe, să rămână impresionate de disciplina, corectitudinea plină de demnitate și bună cuviință, în toate ocaziile, a legionarilor” (Pentru Legionari, pag.464). „Un luptător de elită nu este niciodată obrasnic, îngâmfat, provocător, necuviincios, neelegant în gesturi și vorbă. O atitudine de severă legalitate. Vom lupta cu tărie de neînvinc, dar numai în cadrul legalității” (Circulări, pag. 98).

Legionarii vor trebui să fie elemente „*corecte în viața publică și particulară*” (Circulări, pag. 99). În campanie electorală de exemplu, ei „*1. Vor avea în tot timpul o ținută de înaltă demnitate. 2. O sobrietate deosebită în toate manifestările, chiar și cele mai intime (la masă, în grupuri, în familie). Sunt interzise glumele, comunicările, farsele. Ele nu corespund cu linia de tragedie, la care s-a ridicat Mișcarea prin misiunea ei, prin luptele și jertfele pe care le-a făcut*” (Circulări, pag. 209). „*Prin obligația de a fi severi cu ei înșiși, în toate privințele, începând de la ținută și gesturi*”, se cultivă omul de voință (Pentru Legionari, pag. 362). Pentru orice abatere, ca pedeapsă va fi dată munca, pentru că aceasta dă o „*posibilitate de a repara, printr-un bine, răul pe care l-ai făcut*”. (Pentru Legionari, pag. 363). „*În tabără se duce viață aspră, severă, austeră, pentru că acesta este drumul înălțării. Comoditățile, îmbuibarea, luxurile, frivolitatea, indică drumul decăderii națiunilor*” (Circulări, pag. 166). În această școală a sobrietății și austerității se va naște „*Un nou cavalerism, legionar, de bună cuviință și respect*” (Circulări, pag. 211).

Așadar, „*Pentru a fi biruitori, trebuie să începem prin a ne birui pe noi. A ne birui pe noi, înfrângând în noi orice dorinți, orice veleități deșarte, orice poftă de mărire, orice interese personale. Gândiți-vă în ce zări de lumină ridicăm această Mișcare Legionară atunci când nici o poftă nu frământă sufletele noastre*” (Circulări, pag. 218-219). Prin cultivarea tuturor acestor virtuți, se va crea climatul propice care să permită întremarea fizică și morală a poporului român și începerea unei epoci de mari creații pe toate planurile de activitate. „*Acolo unde apare mâna și sufletul legionarului, dintr-un pustiul se face o grădină. Pe când oare miile de legionari vor face o grădină din pustiul care se întinde peste România?*” (Circulări, pag. 140). Și această generație se apropie cu pași mari de realizarea unui asemenea ideal, pentru că, sub îndrumarea Căpitanului, ea găsisese „*cadență sufletească, pe drumurile victoriei*” (Circulări, pag. 32). Dar, dacă aceste perspective entuziasmau și umpleau de speranță orice suflet cinstit și curat, în schimb provocau alarma tuturor paraziților vieții noastre publice. Într-o atmosferă de panică, s-a înjghebat „*Coaliția oamenilor cu păcate față de neam, pentru izbirea și nimicirea celor fără păcate*” (Circulări, pag. 130). Din toate părțile, din toate partidele, de la așa zisa

extremă dreaptă *valahistă*, *iorghistă*, sau *liberală*, până la așa zisa extremă stângă *țărănistă*, s-au desprins secăturile pentru a ajuta un rege corupt, dezechilibrat și cu impulsuri asasine, în opera tiranică de înăbușire și exterminare a unei mișcări idealiste și curată ca lacrima. Valuri succesive de teroare și calomnii murdare s-au dezlănțuit împotriva ei.

„Este cunoscută de toată lumea campania de minciuni, de uneltiri, de calomnii de care a fost însoțită Mișcarea legionară de la începutul ei și până astăzi. Când armele teroarei, ale închisorilor, ale provocatorilor, ale proceselor, ale loviturilor brutale au încetat de a mai funcționa, au început să funcționeze armele calomniei și minciunii” (Circulări, pag. 240). *„Tot ce este suflu de trădare în țara aceasta aruncă cu noroi și cu bale de venin peste rănille noastre, căpătate în mijlocul atâtor și atâtor primejdii, din timpul luptelor trecute”* (Circulări, pag. 31).

„Rând pe rând aflăm, uimiți, că: suntem în slujba Ungurilor care se deșteaptă; suntem în slujba Moscovei; primim bani de la jidani” (Pentru Legionari, pag.444-445), că avem fabrică de falsificat bani etc.

Răspânditorii acestor calomnii murdare erau, în general, elemente levantine, în aparență asimilate, dar care – cum scrie Eminescu – *„sunt aprinși de o instinctivă ură contra tuturor elementelor istorice și autohtone ale acestei țări”* (Vol. II, pag. 291). Spre rușinea națională, n-au lipsit nici politicienii de origine românească, desfigurați sufletește, căzături și stârpituri morale, *„care nu mai au nimic din noblețea rasei noastre; care ne dezonorează și ne omoară”* (Pentru Legionari, pag. 306).

„Să pornești la luptă pentru țara ta, curat la suflet ca lacrima ochilor, și să lupți ani de-a rândul într-o sărăcie și foame ascunsă, dar sfâșietoare, pentru ca să te vezi la un moment declarat în rândurile dușmanilor țării, urmărit de Români și spunânduți-se că lupți pentru că ești plătit de străini, ... este ceva îngrozitor” (Pentru Legionari, pag.158). Toată această acțiune de denigrare a fost pornită pentru că Mișcarea Legionară preconiza *„o elită națională, având la bază: virtutea, iubirea și jertfa pentru țară, dreptatea și dragostea pentru popor, cinstea, munca, ordinea, disciplina, mijloacele loiale și onoarea”* (Pentru Legionari, pag. 418).

Ea își propunea să atingă acest obiectiv printr-o adâncă acțiune educativă, desfășurată în cadrul celei mai depline legalități. „Noi lucrăm

la lumina zilei și tot ce avem de spus, spunem în gura mare. Credința noastră ne-o mărturisim tare în fața lumii întregi” (*Pentru Legionari*, pag. 391). „*Lovitură de Stat nu voim să dăm. Prin esența însăși a concepției noastre noi suntem contra acestui sistem. Ea însemnează o atitudine de bruscare, de natură exterioară, pe când noi așteptăm biruința noastră de la desăvârșirea în sufletul națiunii a unui proces de perfecțiune omenească*” (*Circulări*, pag. 271).

Așadar, „*Noi ne-am încadrat în cea mai perfectă ordine și legalitate pentru ca să nu ni se poată spune nimic. Dar aceasta nu va avea nici o valoare. Lozinca guvernelor va fi: Nu vă putem distruge pentru că ați călcat legile? Nu-i nimic, le călcăm noi și vă distrugem*” (*Pentru Legionari*, pag. 444).

În fața unei situații cu toate drumurile închise, această generație n-a găsit sprijin și mângâiere decât în credința ei în Dumnezeu și în „*gândul și hotărârea morții*”. Prin această atitudine în fața morții, rădăcinile credinței legionare atingeau profunzimi nebănuite, fiind înfipte în însăși esența lucrurilor. Se știe că superficialitatea sau profunzimea unei culturi este, în ultimă analiză, în funcțiune de atitudinea care se ia în confruntarea cu această mare enigmă a vieții, care este moartea. O cultură este cu atât mai fecundă și mai sublimă, cu cât moartea este contemplată cu mai multă seninătate. Gândul morții nu este deprimant atunci când este trăit cu adevărat spirit creștin. Și această generație a fost îmbibată de acest spirit într-o epocă în care ateismul și materialismul cel mai grosolan pustiau inimile oamenilor.

Poate, fără suferințe și prigoane, Mișcarea Legionară ar fi prosperat mai mult la suprafață (orizontal), făcând operă de adevărată civilizație, dar n-ar fi pătruns în adâncurile frământărilor și atins înălțimile inspirației de unde purced izvoarele adevăratelor culturi. Sub acest aspect, s-ar putea spune – oricât ar părea de paradoxal – că și prigonitorii noștri și-au dat contribuția la desăvârșirea credinței legionare, așa cum Iuda și-a dat-o la împlinirea celei creștine. Asta înseamnă că, până la urma urmelor, tot binele triumfă asupra răului.

Din gândul și hotărârea morții, ieșea acea liniște și siguranță interioară, care va permite să se ia piepțiș toate greutatețile, fără slăbiciuni, compromisuri sau renegări de credință. „Dar în fața obstacolelor,

loviturilor, insultelor, prigoanelor care ne asaltau de pretutindeni, noi, având sentimentul grozav al singurătății, al niciunui ajutor la care să putem alerga, opuneam: hotărârea morții” (*Pentru Legionari*, pag. 457).

Scria Căpitanul în „*Pământul strămoșesc*” din 15 Aprilie 1928, adică exact 10 ani înainte de ultima sa arestare din Săptămâna Patimilor, care era să-l ducă pe înălțimile Golgotei legionare: „*A înviat Hristos. Așa va învia și dreptatea neamului românesc. Dar pentru aceasta se cere ca fii de ai lui să bată drumul pe care a mers Iisus; să li se pue pe cap coroana de spini, să urce Golgota în genunchi, cu Crucea în spate și să se lase răstigniți!... Legionari, fiți voi copiii aceștia! Cine renunță la mormânt renunță la înviere.*” „*Căci așa a vrut și Dumnezeu: germele unei înnoiri să nu poată crește decât din moarte, din suferință...Nici Mântuitorul n-a putut birui fără suferință și jertfă*” (*Cranii de lemn.*, pag. 74-75). „*Cunosc uneltirile de moarte în contra Mișcării Legionare. Stăm în fața morții*” (*Circulări*, pag. 171).

„*Noi tineretul de azi al României, nu refuzăm această jertfă*” (*Pentru Legionari*, pag. 471). „*Nu poate nimeni să omoare atâția dintre noi câți suntem în stare să murim pentru credința noastră*” (*Circulări*, pag. 263). „*Noi știm să murim, după cum vă vom dovedi... Moartea o primim, dar umiliința nu*” (*Pentru Legionari*, pag.471). „*Cu toții gata de moarte, înfruntând uneltirile nenumăraților mișei*” (*Circulări*, pag.122). „*În orice clipă să stăm gata de moarte*” (*Circulări*, pag. 213). „*Sfidători de moarte*” (*Circulări*, pag. 231). „*Și ne vor omori din ordinul stăpânilor străini*” (*Pentru Legionari*, pag. 167). „*Vor trimite să ne prindă și să ne omoare. Vom fugi; ne vom ascunde; vom lupta; iar la urmă, vom fi desigur, răpuși. Căci vom fi puțini, urmăriți de batalioane și de regimente românești. Atunci vom primi moartea. Sângele nostru al tuturor va curge. Acest moment va fi cel mai mare discurs al nostru adresat neamului românesc, și cel din urmă*” (*Pentru Legionari*, pag.312). „*Și astfel, ca o împlinire a suferințelor de peste zece ani, ni se pregătește, fără a fi cu nimic vinovați, cununa morții*” (*Pentru Legionari*, pag. 472).

Cu greu s-ar putea găsi în literatura universală pagini atât de zguduitoare de previziune a morții și acceptarea ei cu atâta seninătate. În fața acestor munți de suferință și credință cu avântate piscuri de caractere granitice, orice om de bună credință nu poate să nu încerce un sentiment

de profundă și pioasă admirație. Nicăieri, în acțiunea omenească, afară de evanghelie, gândul și hotărârea morții nu apar atât de vii. Toți cărturarii străini, care au cercetat fenomenul legionar, nu numai că au fost zguduți de tragedia fără seamă a unei generații care, pentru ridicarea neamului său, a pornit „*de la Icoană, de la picioarele lui Iisus*”, și au mers înainte cântând „*Cu noi este Dumnezeu*” și „*voioși în fața morții*”, dar au încercat să desprindă profundul *ethos* al acestor rare trăiri creștine în activismul politic.

Cum s-a arătat cu alt prilej*, „*în lagărul de la Dachau, unde se găsea internat bătrânul savant, profesorul Haushofer, fost Președinte al Academiei Germane și unul dintre fondatorii științei geopolitice, ne mărturisea că, după el, Corneliu Codreanu este personalitatea cea mai caracteristică, pe care a dat-o veacul nostru și că, în momentele grele, în semnificația jertfei lui, se găsește reconfort și mângâiere*”. Atunci a scris pentru Căpitan următoarele versuri**, pe care mi le-a dat în manuscris. Faptul ni s-a părut și mai semnificativ când și alți iluștri deținuți de naționalități și confesiuni deosebite (Olandezi, Norvegieni, Austrieci etc. sau calviniști, protestanți, catolici etc.), deși cu multe prejudecăți asupra Mișcării din cauza campaniei de denigrare care s-a dus peste hotare, rămâneau profund impresionati de înalta concepție de viață propovăduită și trăită de Căpitan. Și se apropiau tot mai mult de noi. Toate aceste aderențe sufletești, la o lume atât de diferită ca structură sufletească, educație și proveniență, ne-au întărit convingerea că învățătura Căpitanului, prin elementele profund umane pe care le conține, depășește cadrul românesc și conjunctura politică în care s-a manifestat.

Spațiul nu ne îngăduie de a reproduce tot ce s-a scris de către învățații străini în legătură cu fenomenul legionar. Se va face poate, cu alt prilej. Deocamdată ne vom mărgini a reda câteva caracterizări pătrunzătoare făcute de scriitorul italian Alfonso Panini Finotti în lucrarea sa *Da Codreanu a Antonescu*.

„*Trebuie spus de la început că revoluția legionară este o revoluție tipică a românilor. În raport cu Fascismul și Național-socialismul, revoluția legionară prezintă caractere cu totul speciale*” (pag. 92).

---

* Verianus, *Concepția de viață și stilul de luptă legionar*, Biblioteca Verde.

** Pentru acestea, vezi și C. Papanace, *Evocări*, pag. 7.

„Caracterul cel mai descurajant al stilului de viață balcanic constă în lipsa de autenticitate a situațiilor fundamentale, în care se desfășoară fie viața personală, fie politică, fie socială. Această condiție implică atâtea compromisuri ce fărâmițează evoluția normală a unui individ” (pag. 94). ... Care putea fi soluția corespunzătoare situației? Și cum se putea obține, trecând prin toate rațiunile existenței și dincolo de problemele pur tehnice, acea autentică situaționalitate, care este judecata, conform ultimelor cercetări filozofice europene, drept condiție supremă a creației culturale? Cu un act eminent creator, cu un caracter de răscumpărare (riscatto) și de reabilitare a deformărilor, inerente până atunci, a obișnuitului stil de viață. Un asemenea act eminent creator este opera lui Corneliu Codreanu și a organizației creată de el” (pag. 95). „Prin Codreanu și Gardă sensibilitatea românească a dobândit un caracter de dimensiune majoră, de monumentalitate, în sfârșit de un nou stil de viață” (pag. 99). „În viața lui Corneliu Codreanu s-au efectuat prototipic toate marile transformări spirituale și psihologice necesare pentru o radicală răscumpărare a defectelor existenței românești. Aceasta este cea mai mișcătoare impresie ce rămâne din cunoașterea vieții lui Codreanu” (pag. 100).

„Acceptarea suferinței ca o necesitate, ba chiar căutarea ei, presupune convingerea că există un sens în toate actele vieții, adică și acela al ispășirii; Corneliu Codreanu spune că a cunoscut adesea descurajarea totală și că în drumul său a mers adesea până la marginea abisului. I se părea că totul ar fi în zadar, că n-ar mai fi nimic de îndreptat în viața politică a Țării, astfel că la un moment dat se gândise de-a dreptul să emigreze. Ce l-a făcut să treacă dincolo de o asemenea descurajare, în care nici măcar acceptarea suferinței nu l-ar putea ajuta? Descoperim aici două motive ale vieții și gândirii sale: ar fi putut întrerupe șirul experiențelor, ancorând în una din situațiile care nu i-ar fi fost refuzate. Intervenise însă acea completa decizie (teribilă decizie) de care am amintit mai înainte. În sensul cel mai modern al radicalității esențiale, viața lui Codreanu a fost dominată de ceea ce el numea: a trăi cu gândul morții.

În fața descurajării, rezultată din întâlnirea lipsei totale de sens cu nimicnicia (nulla), Heidegger construiește în mod radical cunoscutul

său pragmatism metafizic; merge pe urmele filozofiei neitzscheiene și, acceptând lupta cu Creștinismul, se îndreaptă spre o specie de mitologie ontologică. În fața aceleași situații în care, forțați de nihilismul radical, Nietzsche și Heidegger au spus NU, Codreanu va spune: Cred în Dumnezeu. El rămâne, deci, într-o poziție cu totul imanentă creștinismului și stabilește necesitatea credinței pentru orice legionar” (pag. 102-103).

„Cum deja s-a spus, originalitatea lui Codreanu constă nu în obiectivitatea conceptuală, în ideologie sau programe, chiar dacă părerile sale asupra acelor realități au câștigat atâtia aderenți și maxima eficiență prin mijlocirea a cu totul altceva decât aspectul pur tematic; actul său revoluționar constă într-o eminentă fundamentală existență ontologică a acestei realități, întâlnindu-se în acest mod și cu ultimile tendințe ale celor mai avansate concepții de viață europeană. Trebuie notat, în concluzie, caracterul uman al întregii sale revoluții. Pe când revoluțiile fascistă și național-socialistă se efectuează cu sforțare specifică de simplificare, ba chiar unilateralizare cu o determinantă finalitate a naturii umane (extrema specializare, transformarea individului într-un instrument participant, dar cu totul mișcat de dispozițiunea Statului) și dușmănesc liberalismul, revoluția legionară prezintă aspectul unei restituiri a omului către om (dell’uomo all’uomo) în sensul cel mai complet al cuvântului. Și, în această privință, este într-adevăr surprinzător pathosul uman al multor afirmații ale lui Codreanu și ale camarazilor săi. Explicația s-ar putea găsi în caracterul profund specific al omeniei românești, care ar trebui să facă obiectul – și aici nu este locul potrivit pentru aceasta – unui studiu sistematic special” (pag. 106-107).

„Codreanu voiește să construiască o țară românească în care toate virtuțile să se desvolte la cel mai înalt grad. Interpretarea teoriei legionare ar trebui să culmineze în totala valorificare a motivului omeniei, în care se îmbină, în modul cel mai tipic și original românesc, tradiția nobililor Traci cu rezultatele istoriei europene. Tot în acest sens se explică și trebuie să fie înțeles aspectul escatologic al învierii, în care Codreanu vedea ultimul sens al vieții popoarelor. Este o măreață

depășire a tot ceea ce formează materialismul sau faustica ori demoniaca concepție a culturii europene” (pag. 108).

Am ținut să reproduc din abundență citate dintr-un scriitor occidental imparțial, ca un omagiu pentru această generație de sacrificiu arătând că sensul profund al jertfelor sale începe să fie înțeles de lumea civilizată. Dar în același timp am vrut să relev, prin contrast, cât de superficiale apar aprecierile unor cărturari români când reduc un fenomen atât de complex ca cel legionar – singurul fenomen politic și spiritual românesc care a reținut atenția lumii – la un precar gest protestatar. O credință pentru care un Găvănescul îngenunchea pentru a primi plângând săcușorul de pământ, un Brăileanu se martirizează prin închisori și un Nae Ionescu se rupe de bucuriile unei lumi în care era răsfațat, nu se poate reduce – fără a comite o nedreptate – la atât de puțină semnificație. De asemenea, cât de lipsite de fundament și bună credință se dovedesc afirmațiile acelor care pretind că „*credința legionară s-a inspirat de la focare străine de structura sufletului românesc*”.

De la un singur izvor s-a inspirat credința legionară: de la izvorul de viață al evangheliei lui Hristos, care mai bine de un mileniu și jumătate adapă sufletul românesc cu alesele virtuți moștenite de la „*Tracii nemuritori*”. Aceste virtuți strămoșești și credința creștină în forma ei cea mai pură au fost reprezentate de generația aceasta martirizată. Mulți din exponenții ei, în frunte cu Căpitanul și Ion Moța, au avut o viață neprihănită, plină de credința în Dumnezeu, activitate creștină și o moarte de martiri și care, la alții, ar fi pus de acum problema ridicării lor la onorurile altarului.

Această generație, cum sune Eminescu, „*curățită de abnegație și durere*” (Vol. II, pag. 517), și-a luat asupra ei toate păcatele neamului nostru românesc. „*Doamne! Ne luăm asupra noastră toate păcatele neamului acestuia. Primește-ne suferința acum. Fă ca din această suferință să rodească o zi mai bună pentru el*” (Pentru Legionari, pag. 176). „*Din petrecerile și traiul tihnit al fiilor lui, un neam nu a câștigat niciodată nimic. Din suferință totdeauna a ieșit ceva mai bun pentru el*” (Pentru Legionari, pag. 176). Arma generației acesteia a fost „*propria-i cenușă*” și a crezut cu tărie că „*Biruința veșnică și adevărată este Biruința născută din martiriu*” (Circulări, pag. 110).

Un fenomen politic și spiritual de atâta vastitate și profunzime nu poate fi minimalizat, denigrat sau îngropat în complicitatea tăcerii. În configurația spirituală a neamului românesc, această generație va reprezenta munți de credință, cu impunătoare piscuri de spiritualitate. Exponenții unei asemenea generații „*înving sau mor; indiferent. Pentru că atunci când mor, neamul trăiește întreg din moartea lor și se onorează din onoarea lor. Ei strălucesc în istorie ca niște chipuri de aur, care, fiind pe înălțimi, sunt bătute în amurg de lumina soarelui, în timp ce peste întinderile cele de jos, fie ele cât de mari și numeroase, se întinde întunericul uitării și al morții*” (Pentru Legionari, pag. 78).

10 Decembrie 1951

La moartea lui Constantin Papanace

A murit Comandantul Legionar Constantin Papanace.

A fost una dintre personalitățile Legiunii bine conturată, cu vederi clare. A fost fidel Căpitanului fără limite. Țelul vieții lui a fost să-i aprofundeze învățătura, să-i cunoască gândurile, sensul adevăratei învățături, a omului trimis de Dumnezeu, ca să ajungă să fixeze pentru Neamul Românesc bornele milenare ale românismului pentru viitor.

Făuritor al unui nou și aprig destin, Căpitanul a aprins gând legionar în conștiința Neamului. Tineretul românesc se va încinge cu spada în arcuțul voltaic dintre Pind și Carpați și se va arunca în vârtoarea aprinsă de omul providențial. Reprezentanții firești ai acestui tineret din Sud se vor întâlni cu cei de la Nord și împreună vor proceda la sudarea forțelor pe același drum de martiraj, pentru același ideal. Soarta a făcut ca în anul 1930, cum povestește Căpitanul în *Pentru Legionari*, Constantin Papanace, pe când se afla într-o dubă în drum spre Văcărești, să se întâlnească cu Căpitanul. Constantin Papanace era însoțit de câțiva studenți români macedoneni: Sterie Ciumeti, Iancu Caranica, Grigore Pihu, G. Ghița, Mamali, etc. De atunci nu se vor mai despărți. Constantin Papanace, și ceilalți camarazi se vor arunca în luptă cu tot elanul și dăruirea de sine.

Constantin Papanace a simțit chemarea omului trimis de Dumnezeu, ca prin propria jertfă să făurească imensa *cetate a românismului*, sub un cer, așa cum o visa Ion Moța. S-au aruncat în luptă flăcăii Neamului, în frunte cu Nicadorii, în lupta preventivă de stăvilire și înlăturare a primelor obstacole, pentru un neam expus destrămării în lupta contra coaliției răului.

Vor veni marile prigoane. Constantin Papanace tot timpul a fost pe teren, atât în țară cât și în refugiu, în care a murit. Îi vom duce mare lipsă! Căpitanul a căutat tot timpul personalități de talia lui Constantin Papanace. Datoria noastră este să căutăm aceste personalități care nu sunt reduse la tăcere prin amenințarea morții, ci continuă lupta prin opera

lor. De acestea avem nevoie. Indivizii fără ideal se sting. Neamurile însă trăiesc, când cred în Dumnezeu și își respectă eroii. Imensele jertfe, în frunte cu aceea a Căpitanului, sunt suportul de siguranță al existenței noastre de durată.

În prigoana din 1938, Constantin Papanace se va întâlni cu Căpitanul pentru ultima oară. În ultima sa carte, *Fără Căpitan*, e menționată întâlnirea. Se poate observa în această carte, că au stat îndelung de vorbă. Căpitanul l-a ascultat fără să-l întrerupă. Poate că se gândea că unele soluții ale lui Constantin Papanace, pentru salvarea Căpitanului, erau binevenite, dar Căpitanul a crezut că Neamul Românesc are nevoie pentru a se salva și de jertfa lui și a atâtor alți camarazi. Căpitanul, poate că se gândea și la faptul că oamenilor le plac victoriile și uită pe cei învinși.

Constantin Papanace era un camarad modest. Atât în prigoane, cât și în refugiu n-a urmărit scopul de a câștiga partizani. Cred că a fost unul dintre camarazii care au interpretat la justa valoare ce a scris Căpitanul și o seamă de camarazi de mare valoare, cum au fost Ion Moța, Vasile Marin, Puiu Gârcineanu, Banea, Iordache Nicoară, Racoveanu etc. Manuscrisul cărții *Pentru Legionari* a trecut și prin mâinile lui Constantin Papanace, semn că era apreciat mult de Căpitan. Era un adevărat maestru în a interpreta teme legionare, în general și în conjuncturile prin care ar fi putut naviga Legiunea. Constantin Papanace, cum ne spunea, n-a avut timp să revadă tot materialul adunat și își exprima regretul că boala îl împiedică să lucreze mai departe...

S-a afirmat ca scriitor, dar și ca om politic și chiar economist. Posteritatea se va ocupa, în mod amplu de acest *Comandant Legionar* care s-a străduit din răspuțeri să convingă o lume care nu vedea cu ochii lăuntrici fenomenul legionar. S-a străduit să facă drum Legiunii în istoria Neamului Românesc. Precum știm, a arătat pricepere în materia de finanțe și economie. Menționez numai faptul că cele aproape cele cinci luni de guvernare Național-Legionară din Septembrie 1940-Ianuarie 1941, până și străinătatea se va interesa de activitatea fostului Subsecretar de la Ministerul de Finanțe, care lăsase în acest Minister cinci miliarde de franci ca activ, cu toate că țara era amputată și angajată cu rezolvarea gravei probleme a milioanelor de refugiați români.

Constantin Papanace a fost un gânditor corect și obiectiv. A căutat să orienteze lumea legionară spre o adevărată ortodoxie legionară, de aceea a scos *Orientări*, care ani de zile, în acest refugiu a servit de călăuză atât pentru legionari, cât și pentru simpatizanți. Costel Nagacevski și Virgil Mihăilescu au contribuit în mod exemplar la redactare. Opera lui Constantin Papanace va dura și va fi flacăra nestinsă pe drumul României Legionare, călăuzită și luminată de un nou crez.

Constantin Papanace

Născut la 16 Septembrie 1904 în Selia/Veria.

Școala primară din Veria: 1911 – 1916.

Școala superioară comercială română din Salonic 1916-1925. În anul 1929 absolvea Academia de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București.

Încă din timpul studiilor a activat în funcția de casier central la Banca Românească. A întrerupt activitatea de funcționar în anul 1930 pentru a face serviciul militar.

Paralel cu studiile universitare a avut o activitate intensă și continuă de publicist, fiind fondatorul a două ziare: *Buciumul* și *Armatolii*, la care a colaborat, printre alții, și Iancu Caranica (Nicadorul). Amândouă periodicele aveau un caracter profund naționalist, apărând cauza românilor coloniști din Cadrilater și cultivând conștiința națională a tinerelor generații care se perindau în țară la studii. Aspectul politic al vremurilor era mai pregnant în ziarul *Armatolii*.

În timpul guvernării Partidului Național Țărănesc, Prof. Univ. Madgearu, în vederea promovării unor cadre tinere în funcții importante în sectorul economiei, în vederea redresării acestui sector, a solicitat Secretariatului Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din București o listă de elemente tinere, bine pregătite, în care figura și Constantin Papanace. Astfel, încă din primii ani de licență, a fost numit în funcția de Șef Serviciu la Academia Financiară a Sectorului Negru București.

În tot timpul serviciului s-a impus ca un element de mare valoare în treburile financiare, încât a fost solicitat de însuși Prof. Madgearu. Iată împrejurarea: Se cerea printr-o rezoluție de la forurile centrale ministeriale, chiar de la ministrul Madgearu care le recomanda anumite practici în discordanță cu legea și instrucțiunile financiare. C. Papanace a refuzat să le execute, găsiindu-le chiar contrare legii. În fața acestei atitudini de refuz și de neaplicare a rezoluției din partea lui C. P., ministrul Madgearu l-a chemat pentru a discuta problema: ajuns la concluzia că argumentele lui C. P. erau juste, ministrul l-a felicitat pentru curajul cu care și-a susținut punctul de vedere, precizând: „*dacă în Țara Românească ar mai fi cinci ca d-ta, am putea garanta bunul mers al economiei naționale*”.

Tot în vremea studenției, pe lângă activitatea depusă la cele două periodice, mai colabora intens la ziarul local *Legionarii* care apărea în Bazargic sub direcția avocatului Cola Ciometti. Denumirea *Legionarii* nu avea nimic cu Mișcarea Legionară, apariția acestui ziar fiind anterioară înființării Legiunii. De semnalat totuși că poziția ideologică a ziarului era identică cu aceea a Mișcării de mai târziu, iar directorul ziarului a făcut parte mai târziu din Senatul Legionar.

C. Nagacevschi

Întristată adunare,

Participăm la plecarea dintre noi, în această Săptămână a Patimilor – după calendarul ortodox – a celui care a fost lumină din lumină, îndrumător și model de viață. Acum zece ani, tot într-o săptămână a Patimilor, era dus pe ultimul său drum, marele Radu Gyr. Genialul poet care a cântat și fidelul apărător care a străjuit valorosul tezaur căpitănesc, au fost chemați în *Legiunea Nemu-ritoare*, de Cel căruia îi dăruiseră tot ce aveau mai bun în ei. Lor li s-a rezervat marea taină de a pleca dintre noi în aceste zile sfinte. A fost alături de fiecare câte o Floră. La Radu Gyr, soția Flora, la Constantin Papanace, sora Florica. Acest mister ne depășește pe noi, muritorii de rând, dar ce știm cu siguranță

este faptul că cel pe care îl petrecem astăzi la mormânt se legase cu un cutremurător legământ de a trăi în sărăcie și în orice clipă să fie gata de moarte. Cei care au trăit mai aproape de el, știu bine cum și-a ținut credința, jurământul.

Știu ce au însemnat ultimii cincizeci de ani de viață ai lui Constantin Papanace. Făuritor de idealuri și tribun, de pe urma cărora s-a ales cu lupte și bucurii, încătușeri și umilințe, arderi și renașteri, nesiguranță și rezistență. A primit în față toate furtunile, ca piscurile Pindului, unde a învățat că numai cei oțeliți biruiesc.

A fost prins de acea *oră astrală românească*, în Macedonia, când rădăcina latinității aromâne și-a găsit trunchiul în România Mare, când, Paradis regăsit, Cadrilaterul și-a deschis porțile fraților depărtați. A fost colonizarea macedonenilor în Dobrogea Nouă, sudură cu Țara Mamă. Sudură cu neamul și nu cu parte din el, fiindcă aromânii s-au colonizat în România și nu pe latifundiile vreunei grupări politice. A venit însă trista experiență politicianistă, pentru a înțelege că puterea votului, depășește dragostea de țară. Nimeni în Macedonia nu putea crede că în România, românii pot persecuta pe români.

„Idealul Național era prea mare. Numai cel care a fost robit în țară străină, poate înțelege ce putere miraculoasă are fraza: Liber în Țara ta!”

Experiența trăită de coloniștii aromâni din Cadrilater, l-a făcut pe Constantin Papanace să nu rămână în atmosfera lui *Gaudeamus Igitur*, ci să fie un apărător al Neamului său: „*Nu mai râde de când plânge, nu mai cântă de când tace*”:

„Cine-a hotărât să-ncapă
soarta lui cu soarta mea.
Veacul ăsta bubă rea,
zace – n el și-n mine crapă...”

Această *crispare* aromânească l-a smuls din alte rosturi și i-a hărăzit altă soartă. Inteligența sa vie, cultura bogată, spiritul analitic și puterea de sinteză, i-ar fi deschis o mulțime de căi, de la diplomație la universitate sau de la literatură la istorie. Nu s-a dedicat niciuneia, deși ar fi strălucit în fiecare. A ales lupta, al cărui drum este o continuă durere. Puterea merge altfel, el, care a fost înfrățit cu Sterie Cuimetti, Iancu Caranica, Doru Belimace, Grigore Pihu și mulți alții ca ei?

Intransigent cu sine însuși, nu tolera nici altora abateri. Atitudinea rectilinie, care îi aduce în viață mai multe necazuri. Și totuși cât de înțeleghător, răbdător și bun era, când cel căzut în greșeală, își recunoștea vina, pentru că marile precepte creștine erau vii în el, descendent dintr-o familie de preot macedonean. Solicitățile Exilului îl chemau, pretutindeni. Și-a ales ca loc de refugiu, Italia, simțindu-se în graiul latin mai aproape de originea strămoșilor. Și frații italieni catolici – de care încă suntem despărțiți canonic – l-au îmbrățișat cu dragoste frățească. Era un nume în Salo: *Dottore Constantin Papanace*. Ne-a inspirat de la intrarea în oraș, marele necrolog, afișat pe toate străzile.

Când sufletul lui Constantin Papanace pleca dintre noi, Cerul Italiei era deschis *Marii Învieri*. Fie ca aceasta să fie semnul *Marii Reînvieri Românești*, așa cum Constantin Papanace ni l-a transmis întreaga viață, de la cel care l-a învățat că „*Țelul neamului nu este moartea ci Învierea*”.

Zahu Pană

Ceva din viața de familie

O anumită gândire, atitudine și manifestare în lupta permanentă pentru păstrarea ființei și conștiinței noastre românești se constată încă de pe vremea bunicului nostru Preotul Econom Stavrofor Atanase Papanace.

Deși deținător al unor poziții avantajoase în ierarhia societății grecești (fiind mai mare peste 70 de biserici) și apreciat sub toate raporturile, oferindu-i-se chiar posibilitatea de a juca un rol important în viața social-religioasă – cărturar format în țările grecești și un bun cunoscător al limbilor vechi, latina și elina, precum și greaca modernă, bunicul nostru a renunțat la toate avantajele de ordin material și social, socotind că misiunea lui cea mai înaltă, ca purtător și propovăduitor al *Dumnezeieștii Învățăături*, era să predice credința în limba maternă, limba românească, deși știa că aceasta va avea pentru el consecințe fatale.

El este primul preot în Macedonia, care citește *Liturghia* în limba aromânească. Este exact un act de profundă semnificație, dacă nu chiar istoric, prezența unei conștiințe puternice românești, cutezanța de a citi *Liturghia* în limba românească într-o perioadă când încă în Țară se simțea influența grecească.

Reacțiunea grecească a fost violentă, preotul Atanase Papanace a fost asasinat de către greci în toamna anului 1906: trei echipe de greci au tras asupra lui când mergea spre biserică – biserica Sfânta Maria, unde îl aștepta toată suflarea românească din Veria, oraș a cărui populație de peste 20000 de locuitori, cât avea la acea dată, era formată în majoritate de aromâni. Este o jertfă mare, conștientă, pe altarul românismului, dusă pe meleagurile Macedoniei, împotriva înverșunatului dușman care de milenii caută să deznaționalizeze elementul românesc.

Voi relata, din poveștile mamei, modul cum a decurs asasinarea bunicului în acea fatală duminică de toamnă târzie din 1906.

În urma hotărârii asasinării bunicului de către greci, în care scop s-au format trei echipe pe traseul care duce la biserica Sf. Maria, prietenii lui Greci, care erau contra acestei crime, și chiar garda lui personală (CAFAS) care îl însoțea mereu, l-au prevenit să nu meargă la biserică în duminica aceea. Însăși mama care era în doliu după tatăl ei mort de curând și care nu ieșea deloc din casă, a încercat să-l oprească, simulând că merge și ea cu dânsul la biserică cu copilul în brațe (este vorba de fratele Costache care abia împlinise doi ani). Atunci bunicul a exclamat: *„Tu nu vii la biserică. Ce, vrei ca grecii să-mi distrugă întreaga familie? Eu nu mă las intimidat de greci și o să merg la biserică spre a sluji în limba aromânească. Dacă grecii sunt hotărâți să mă omoare, aceasta o pot face oricând și în alte împrejurări. Să aveți grijă să îmi luați corpul ca nu cumva grecii să-mi iei capul și să-l batjocorească”*.

Povestește mama în continuare că toți au amuțit. Nimeni n-a mai spus nimic, impresionați profund de seninătatea și ferma convingere de a înfrunta atât de senin moartea. Și, într-adevăr, echipele și-au făcut pe deplin datoria: înainte de a ajunge la biserică, bunicul a fost asasinat în plin centru al orașului. O soră de-a bunicului, pe nume Maria Tina, care se pregătea și ea să meargă la biserică, când a auzit detunăturile de arme și-a dat seama că s-a tras în bunic, s-a repezit despletită pe strada principală și l-a găsit încă în viață. Și-a dat sufletul în brațele surorii sale. Pe această linie de conduită și simțire românească, cu o responsabilitate crescândă și amplificată și pe alte direcții, a continuat lupta tatălui nostru Enache Papanace, care încă de pe băncile liceului lua atitudine ori de câte ori profesorii greci ponegreau și minimalizau faptele istorice ale neamului

românesc. Protestul lui i-a adus drept consecință eliminarea de la liceul grecesc. Mai târziu s-a angajat și cu mai multă ardoare în lupta contra dușmanului de totdeauna. Fapt pentru care prigoana a fost înăspriată, recurgându-se la acte mișelești, încercându-se să se dea foc casei noastre în scopul de a distruge întreaga familie. Prigoana s-a extins cu timpul asupra întregii comunități aromânești din Grecia, soldându-se cu închisori, persecuții și asasinat în masă. Aceasta se petrecea pe timpul Imperiului Otoman în plină descompunere. După eliberarea Greciei de sub stăpânire, în 1912, persecuțiile au luat amploare și mai mare. Mulți fruntași aromâni au fost întemnițați, printre care și tata.

După o perioadă de întemnițare, prin care se urmărea intimidarea elementului aromân, autoritățile grecești au pus în libertate pe toți cei întemnițați, afară de tatăl nostru. El a fost exilat pe o insulă și urma să fie executat; dar în urma demersurilor pe linia diplomatică, prin consulul român Contescu, care a acționat energic, tata a fost eliberat, a venit imediat în țară și s-a înrolat voluntar în armata română pentru a lupta cu alți compatrioți din Macedonia în campania războiului balcanic din 1913. Reîntors în Grecia, după terminarea războiului balcanic, acțiunea tatălui nostru a fost reluată, întrucât grecii nu renunțau la acțiunile lor oculte de deznaționalizare a elementului românesc.

În această perioadă de timp, dându-și seama de pericolul de care era amenințat elementul aromânesc din Grecia, mai ales după schimbul masiv de populație care a intervenit între Turcia și Grecia învinsă (populația greacă fiind foarte numeroasă și în parte așezată în ținuturile locuite de aromâni), situația economică a elementului nostru devenind și ea precară, tata a preconizat colonizarea Aromânilor în Cadrilater, integrându-l în elementul românesc.

Constantin Papanace

NAE IONESCU

FENOMENUL LEGIONAR

cu o introducere de
Constantin Papanace

Cuvânt introductiv

În acest volum se reproduc patru conferințe, ținute de profesorul Nae Ionescu în luna Mai 1938, în fața legionarilor, pe când se găsea internat în lagărul de la Miercurea Ciucului. Aceste conferințe au fost publicate în „*Buletinul Informativ*” (nr. 2, 3, 4, 5; August-Septembrie 1940) ce apărea săptămânal la Berlin, pentru uzul intern al legionarilor refugiați în Germania, în primul exil.

Într-o notă preliminară, făcută de redacția *Buletinului* se precizau următoarele: „*Sub acest titlu (Fenomenul legionar), profesorul Nae Ionescu, pe când se afla în lagăr, a ținut în primăvara anului 1938 o serie de conferințe, legionarilor închiși. Vor fi reproduse succesiv în acest Buletin, după notele luate de la auditor. Conferințele nefiind stenografiate, ele trebuie considerate mai mult ca niște rezumate*”.

Auditorul care a luat notele nu a fost menționat atunci. El era răposatul preot Ștefan Palaghiță, care ne-a dat asigurarea că gândurile exprimate de ilustrul conferențiar au fost notate fidel, aproape cuvânt cu cuvânt, și că, după fiecare conferință, își confruntase însemnările cu notele altor camarazi, spre a completa eventualele omisiuni.

La sfârșitul volumului, reproducem cuvintele comemorative ce le-am rostit pe ziua de 24 martie 1940, în fața camarazilor strânși la casa de la Amalienhof (Berlin) cu ocazia morții lui Nae Ionescu, subliniind semnificația jertfei sale.

* * *

Din citirea conferințelor reproduse se poate observa clar factura gândirii lui Nae Ionescu, cu dialectica ei caracteristică. Totuși, uneori, parcă se simte o contracție bruscă în cursivitatea gândirii, determinată, probabil, de vreo lacună în notarea cuvintelor rostite de conferențiar. Pe de altă parte, trebuie ținut seamă că, în timpul când conversa sau rostea o conferință, pe lângă dialectica lui îndrăcită, Nae Ionescu degaja și o vrajă specifică, care capta pe auditor. Spre deosebire de alți conferențieri, care obișnuiesc să citească sau să recite un text elaborat cu multă trudă

acasă, Nae Ionescu gândea pe loc. Prin aceasta nu numai că antrena pe auditor în procesul de gândire, dar îl făcea să guste și deliciul ei, așa cum se simte aroma pâinii calde abia ieșită din cuptor. De aceea, dacă în rândurile redactate dialectica lui specifică rămâne adânc impregnată, vraja conferențiarului însă, lipsește. Și aceasta face ca textul să apară mai schematic.

Trebuie să menționăm că profesorul Nae Ionescu a ținut mai multe conferințe în legătură cu *fenomenul legionar*. În *Buletinul Informativ* însă, nu s-au publicat decât acestea patru pe care le reproducem, întrucât, cu nr. 7, din 13 Septembrie 1940, când a avut loc repatrierea legionarilor refugiați, *Buletinul* și-a încetat apariția.

De aceea, în conferințele ce reproducem, se tratează mai mult probleme mai generale menite însă a servi ca bază la explicarea fenomenului legionar propriu-zis. Notele de la conferințele succesive nu le-am avut la îndemână.

Nu știi dacă profesorul Nae Ionescu și-a dezvoltat aceste idei și în alte conferințe sau scrieri de ale dânsului. În situația de acum n-am avea posibilitatea să verificăm, fiindcă nu avem la dispoziție toate articolele, conferințele sau lucrările lui. Problema ar putea fi lămurită de către aceia care sunt mai la curent cu activitatea profesorală sau publicistică a ilustrului gânditor. Oricum, ideile expuse în paginile ce urmează ar putea servi, în mare parte, ca bază pentru o doctrină legionară sistematizată. Trebuie să relevăm însă că sunt și câteva idei care n-ar concorda cu linia Căpitanului. Pe una din acestea am vrea să o relevăm în mod deosebit, fiindcă se *exaltă spiritul imperialist*.

„*Characterul națiunii – spune Nae Ionescu – e ofensiv și imperialist prin excelență, adică un organism care nu poate trăi decât în expansiune, viață, dinamism. S-ar putea obiecta care e poziția față de alte neamuri? Ireductibilitatea nației. Nu mă interesează pe mine, națiune vie, în ofensivă, ci pe ele. Să se aranjeze ele, cum pot, cu mine.*”

Noi trăim în istorie unde este păcat, veșnică luptă, unde trebuie să ne cucerim dreptul la existență prin vrednicia noastră. (Dacă nu există dreptul de existență, am fi în acest caz îngeri, și nu sub păcat și în istorie!).

Aici este adevărata înțelegere a lumii în istorie. A pune altfel problema este o dobitocie, cei ce o susțin sunt sau proști sau imbecili.

Prin urmare, cel care vrea să-l realizeze pe Dumnezeu nu o va face decât cucerind în afară, strângând de gât pe altul, deci națiunea e dinamică, este viață ofensivă și imperialistă. Nu există, altfel zis, cumițenie și defensivă în naționalism, căci neamurile care se pun pe o astfel de temă, poziție cad în robie...” (Conferința a IV-a, pag. 30-31).

Această idee a luptei necruțătoare o găsim exprimată de Căpitan în niște rânduri trimise Congresului Studențesc ținut la Brăila, în toamna anului 1930. Scria atunci Căpitanul:

„...Respingeți cu îndărătnicie toate falsele teorii ale falșilor apostoli umanitariști și paciștiști, care tind să vă dezarmeze sufletește. Nu uitați că dreptul este o proprietate care se sprijină pe forță. În lume oamenii se luptă. Din adâncul mării și până în înălțimile văzduhului, nu-i decât o luptă în care animalele se devorează unele pe altele. În lumea plantelor, în natură, în păduri și pe câmpii, acolo unde oamenii se duc să guste pacea, nu este, în realitate, decât o luptă surdă și necruțătoare pentru viață. Voiesc să spun că nu există în natură pacea pe care o cântă toți poeții și literații, nu există decât o singură realitate, mare, crudă, superbă: războiul. Neamurile care înțeleg acest adevăr trăiesc. Celelalte pier. Românii, înconjurați de pretutindeni de vrăjmași cu poște mari și invadați înăuntru de dușmani care îi slăbesc și le macină sistematic puterile de rezistență și de viață, nu vor putea rezista în viitor, decât dacă vor înțelege că pe pământul lor trebuie să crească soldații ca brazilii în pădure. De la acest adevăr fundamental și în această direcție spirituală trebuie să pornească întreaga noastră activitate. Viața acestei Patrii milenare va fi asigurată...” (Circulări, pag. 14).

În *Pentru Legionari*, șase ani mai târziu, Căpitanul, fără a renunța la principiul luptei naționale active, îi dă, totuși, o mai mare viziune creștină, care formează partea cea mai originală și patetică a doctrinei legionare.

„Țelul final al neamului – scrie el – este viața? Dacă este viața, atunci nu interesează mijloacele pe care neamurile le întrebunțează spre a și-o asigura. Toate sunt bune, chiar și cele mai rele. Se pune deci problema: După ce se conduc națiunile în raport cu alte națiuni? După legea peștilor din mare sau a fiarelor din pădure? Țelul final nu este viața. Ci Învierea. Învierea neamurilor în numele Mântuitorului Iisus

Hristos. Creația, cultura, nu-i decât un mijloc, nu un scop, cum s-a crezut, pentru a obține această înviere. Este rodul pe care Dumnezeu l-a sădit în neamul nostru, de care trebuie să răspundem. Va veni o vreme când toate neamurile pământului vor învia, cu toți morții și cu toți regii și împărații lor. Având fiecare neam locul său înaintea tronului lui Dumnezeu. Acest moment final, «învierea din morți», este țelul cel mai înalt și mai sublim către care se poate înălța un neam...»

În lumina citatului de mai sus, teoria imperialismului și a expansionismului de esență *amorală*, vine în vădită contradicție cu linia creștină adoptată de Căpitan pentru Mișcarea Legionară.

Fără îndoială, mai mult ca oricare, Nae Ionescu trebuie să fi observat această disonanță. Ar fi extrem de interesant de știut ce aume explicații a găsit el pentru a rămâne, nu numai atașat de Mișcarea Legionară, dar și de a mărturisi o nestrămutată încredere în destinul legionar chiar și în eventualitatea dispariției fizice a Căpitanului. Încă din 1936, probabil după apariția cărții *Pentru Legionari*, mărturisea unui discipol al său: „*A crede că o dată cu dispariția lui Corneliu Codreanu se va năruși și opera lui, ar însemna să ne facem o slabă idee despre adâncimea acestei opere. Minunea pe care a făcut-o Corneliu Codreanu e așa de mare, că de-acum îl depășește și pe el*”.*

Poate Nae Ionescu să fi dat această explicație în conferințele despre *Fenomenul Legionar* ce au urmat, și care, din cauza încetării apariției *Buletinului Informativ*, nu s-au mai publicat. De aceea, înainte de a recurge la alte scrieri de ale lui, vom căuta chiar în conținutul conferințelor reproduce elemente care ar putea schița puntea de apropiere a acestor două concepții deosebite.

„*Naționalismul secolului al XX-lea – spune Nae Ionescu în a IV-a sa conferință – pleacă de la popor, trece la popor, pentru a ajunge la Dumnezeu. Cuvântul lui Hristos este unul în cer, pe linia perfecțiunii, dar noi, oamenii, care trăim în istorie, îl înțelegem deosebit, deci relativ, după națiunea din care facem parte, altfel am fi îngeri. Așadar, fiecare om trăiește cuvântul lui Dumnezeu în felul său, conform cu colectivitatea supremă absolută, în istorie, care este națiunea. În lumea Răsăriteană,*

---

* Vezi *Legea*, anul II, nr. 3-4, Iunie-Iulie 1957, G. Racoveanu, *Nae Ionescu, Fapte și Cuvinte. Inedit. Și Orientări*, nr. 13, Octombrie 1958

există un simț mai dezvoltat al realității, fapt care ne deosebește de Apus, unde domină simțul generalității, al abstracțiunii. Deci aici, în Răsărit, există deja nuanțe în trăirea lui Dumnezeu. Dacă nația realizează pe Dumnezeu pe pământ, pe mine nu mă interesează decât Dumnezeu pe care-l trăiesc eu și nu ungerii, francezii etc. În Napoli, aproape fiecare stradă are Madona ei, ceva al străzii; aceasta însemnează necesitatea localizării, individualizării, naționalizării lui Dumnezeu. Deci eu sunt dator lui Dumnezeu numai în nația mea. Ori, cum nația este cel mai important cerc colectiv în care trăiește omul în istorie, eu n-am decât un singur tribut de plătit în viață, față de Dumnezeu: prin nație. Dacă Dumnezeu nu este numai Dumnezeul meu, dacă nu este un Dumnezeu singular, ci este și al ungerilor, francezilor etc., atunci eu n-aș mai fi român și n-aș mai putea plăti lui Dumnezeu tributul meu prin nația mea.”

Ideea realității în *veac*, adică în istorie, la care se referă Nae Ionescu la începutul paragrafului citat mai sus, este subliniată și de Căpitan.

„Facem o mare deosebire – scrie el – între linia pe care mergem noi și linia Bisericii Creștine” (Pentru Legionari, pag. 393). “Linia istorică este una: aceea pe care o trăim noi. Căci noi trăim în veac. Linia Bisericii este cu mult deasupra noastră. Către ea tindem, dar nu realizăm decât puțin. Pentru că trăim sub condamnare și sub piatra de moară a păcatelor noastre, a lumii, și a moși-strămășilor noștri. Recunoaștem că suntem păcătoși: aceasta este atitudinea legionară față de Biserică” (Circulări, pag. 109).

Și totuși, acel puțin care se realizează în *veac* din năzuința creștină pentru *învierea neamului* este foarte mult, dacă se compară cu tendința generală dominantă în societatea contemporană de a se comporta, exaltând legea junglei, a „peștilor din mare sau a fiarelor din pădure”. Specifica omenie românească arată că năzuința creștină de a depăși legea junglei este apanajul întregului popor român. Poate și el a realizat puțin în cursul zbuciumatei sale istorii, dar n-a păcătuit ca alte popoare, „strângând de gât pe altul”.

Desigur, pentru cei care au cultul păgân al forței materiale, cu sete de putere și tendințe de dominație imperialistă, această năzuință creștină ar părea ca o mare deficiență. Căpitanul însă o considera ca un

titlu de noblețe istorică a poporului român. Pe această linie orienta el școala legionară, menită, după vindecarea metehnelor imprimare de dominația fanariotă și potențarea virtuților „*să dea țării acesteia un mare tip de român. Poate să iasă din ea ceva mare, cum n-a mai fost, care să frângă în două întreaga noastră istorie și să pună temeliile începutului unei alte istorii românești, la care acest popor are dreptul, datorită suferințelor și răbdării lui milenare, precum și curățeniei și nobleții sale sufletești, căci este, poate, singurul popor din lume, care, în toată istoria sa, n-a cunoscut păcatul robirii, încălcării, sau nedreptății altor popoare*” (Pentru Legionari, pag. 287).

Desigur, și această năzuință va părea celor îmbibați de concepția amoralismului în politică, ca ceva *nerealistic*, dacă nu chiar utopic. Dar și aceștia trebuie să țină seamă că marile avânturi sau salturi în istorie n-au pornit din tehnica excesivă a calculelor dozate în specularea forțelor constituite sau a pasiunilor umane, ci din aspirația spre înalte idealuri, uneori adevărate utopii. În fiecare om există această tendință de evadare, întreținută de atavica nostalgie a paradisului pierdut. Numai asemenea tendințe pot desfunda marile zăcăminte de energie morală care stagnează în adâncul oamenilor sau al colectivităților umane.

Poporul român, sufocat de o *pătură suprapusă* decrepită, sediment al unei mixturi eterogene și nesănătoase, simțea adânc nevoia erupției spre culmi tot mai înalte și senine. Și aceste culmi i le-a indicat Căpitanul prin Mișcarea sa inspirată de cea mai autentică și sănătoasă tradiție românească. Oricum, atitudinea de toleranță rezultată în mod firesc ca o expresie a dimensiunii creștine a Mișcării, produs al unui popor, care, cum arată întreaga lui istorie, totdeauna a fost cu „*frica lui Dumnezeu*”.

Românii, care s-au apărat cu înverșunare când au fost atacați, au repudiat organic cultul păgân al forței de „*a strânge de gât alte popoare*”, spre a se afirma în istorie. De această atitudine constantă a ținut seamă Căpitanul când a formulat principiile doctrinei sale: dacă în „*lupta necruțătoare pentru viață... spre a putea rezista în viitor, trebuie ca pe pământul lor să crească soldații ca brazii în pădure*”, pentru a valorifica „*talentul pe care Dumnezeu l-a sădit în neamul nostru*”, trebuie ca „*țelul final al neamului să fie Învierea. Învierea neamurilor în numele Mântuitorului Iisus Hristos*”.

În această perspectivă integrală se împacă atât spiritul combativ eroic preconizat pentru *apărare*, în „*lupta necruțătoare*” din această viață, cât și lupta sfântă cu păcatul, pentru „*Învierea din morți*”, *acest moment final*, țelul cel mai înalt și mai sublim către care se poate înălța un neam. Prin acești doi poli, primul situat pe pământ, în clocotul vieții acestei lumi, și secundul transpus în cer, în lumea cealaltă, trece axa verticală a doctrinei legionare fixată de Căpitan.

Dar, pe lângă această explicație de ordin oarecum idealist-transcendental, mai există și o justificare de ordin strict conjunctural. Privind problema raporturilor între popoare printr-o prismă românească strict politică, adică a „*trăirii în veac*”, vedem că, concepția Căpitanului apare mult *mai oportună și mai realistă* decât aceea etalată de *realiștii* care vor să justifice cultul forței. Teoria amoralității în politica națională, și mai ales internațională, ar avea interes să o propage popoare mari (în sens de numeroase) ca rușii, germanii, americanii, chinezii etc. Dar ar fi o mare imprudență, ca să nu spunem negliobie, dacă ea ar fi etalată și justificată de popoare mijlocii sau mici. Căci s-ar oferi, în mod stupid, *alibiul* pentru hrăpăreții lor vecini! Popoarele mici nu pot concura într-un climat politic dominat de concepția luptei amonale. Însăși existența lor fizică este permanent amenințată. De aceea, ele au interes să propovăduiască toleranța între indivizi sau popoare. Și să fie adevătați de această doctrină dacă la baza ei stă o concepție creștină sinceră, și nu calcule interesate „*ale falșilor apostoli umanitariști și pacifiști, care tind să dezarmeze sufletește*”, pentru a putea mai ușor să-și întindă stăpânirea lor spoliatoare și asupritoare.

Cât privește *afirmarea în istorie*, ea trebuie căutată pe alt teren, în afara forței materiale.

Cum am arătat și cu alt prilej,* toate frământările distructive ale omenirii provin din faptul că este predominantă concepția *demoniacă* cu arzătoarea ei sete de stăpânire. Poporul român n-a fost turmentat de această pasiune și mulți au considerat acest lucru ca o deficiență națională. Dar afirmarea în istorie nu poate avea numai acest aspect oarecum material, erupt din stratul primitiv al sufletului uman. Elementul spiritual

---

* A se vedea în *Orientări* notele: *Afirmarea în istorie*, nr. 25, Octombrie 1959 și *Făuritorii de istorie*, nr. 60, Septembrie 1962.

va trebui într-o zi să fie mai mult apreciat. În această perspectivă, poate tocmai absența în manifestări a elementului demoniac amintit, care, cum am spus, după concepția actuală, este considerat ca o *deficiență*, să constituie mâine, într-o societate mai evoluată și cu adevărat civilizată în sens creștin, *un mare merit*.

Căpitanul a intuit acest adevăr de bază când legitimează afirmarea masivă în istoria neamului românesc, invocând marea lui *omenie*. Această concepție, afirmată într-o lume abrutizată de materialism și sete de dominare (prepotență), constituie un „*mare moment de iluminare*” pe care însă mulți nu-l înțeleg. Ea însă, pe lângă înălțimea morală, este pătrunsă și de un lucid realism politic: noi, românii, ca popor mic, avem *interesul ca legile junglei*, care domină astăzi raporturile între popoare, să fie înlocuite și *în fapt cu legea creștină*. Încercarea popoarelor mici sau mijlocii de a concura pe tărâmul forței materiale, le-ar pune în postura ridicolă a broaștei umflate din fabulă. Prin concepția Căpitanului se pot tămădui și acele complexe de inferioritate, cu nimic justificate, ce se observă la unii cărturari români, care cred că neamul românesc a fost mai mult *un obiect decât subiect de istorie*. O dovadă s-a avut cu excentricul scriitor Emil Cioran, adânc chinuit de un asemenea complex de inferioritate. Când a reflectat mai adânc însă, s-a dezmeticit și a mărturisit:

„... *Il reste que s'il fut un temps où j'étais honteux de faire partie d'un peuple mineur, il n'en va plus de même maintenant. Du moins écartée l'Histoire, en tirera-t-il la fierté de n'avoir pas commis les forfaits qui y conduisent*” („*Preuves*”, nr. 14, april 1952).

Marea viziune a istoriei contemplată de Căpitan apare și mai clară în *Însemnările de la Jilava*. Scrie el în acele întunecate momente:

„*Caracteristica timpului nostru: Ne ocupăm cu lupta dintre noi și alți oameni, nu cu lupta dintre poruncile Duhului Sfânt și poftele firii noastre pământești. Ne preocupăm și ne plac victoriile asupra oamenilor, nu victoriile împotriva Diavolului și păcatului. Toți oamenii mari ai lumii de ieri și de azi: Napoleon, Mussolini, Hitler etc. sunt preocupați mai mult de aceste biruinți. Mișcarea Legionară face excepție, ocupându-se, dar insuficient, și de biruința creștină în om, în vederea mântuirii lui. Insuficient! Răspunderea unui conducător este foarte mare. El nu*

trebuie să delecteze ochii armatelor sale cu biruinți pământești, nepregătindu-le în același timp pentru lupta decisivă, din care sufletul fiecăruia se poate încununa cu biruința veșniciei sau înfrângerea veșnică” (pag. 59).

Așadar, neamul românesc se va afirma masiv în istorie nu pe căile bătătorite de la subsolul pasiunilor umane, ci croindu-și prin omenia sa *drum propriu*, pe înălțimile spirituale pe care sufletul lui le contemplă încă de pe timpul strămoșilor „*traci nemuritori*”, aureolate apoi de credința creștină. Pentru această afirmare masivă în istorie, pe drum nou, a vrut Căpitanul să creeze „*un mare tip de român*”, repudiind pe oamenii slabi, fără respirație lungă, sau „*căzăturile morale*”, care sunt gata să-și renege credința legionară pentru avantaje materiale sau arivism de tot felul. Acesta este drumul luminos pentru un popor care vrea să fie cu adevărat creștin.

Dacă se cercetează chestiunea de aproape, se poate vedea că în fond, această concepție este împărtășită și de Nae Ionescu. Referindu-se la „*iertarea creștină*”, Nae Ionescu scrie:

„Creștinismul este religia milei și a iertării. Religia celor slabi deci? A sclavilor? A, nu! Ci mai degrabă a eroilor. A eroilor umili și anonimi; a celor care s-au înfrânt pe ei, a celor care nu mai sunt ai lor, ci ai lui Dumnezeu. Cine nu mai cere nimic pentru el, e creștin. Cine nu mai există prin el, e creștin. Cine s-a omorât în trupul lui, în ambițiile și poftele lui, dar trăiește în spiritul și legea lui Dumnezeu, acela e creștin. Înseamnă însă aceasta că un creștin nu există, nu cere nimic, nu vrea nimic, nu luptă pentru nimic? Deloc. El este, luptă și cere împlinirea legii lui Dumnezeu”.^{*} Confruntând acest text cu citatele din *Conferința a IV-a* reproduse mai înainte, privitor la *caracterul ofensiv și imperialist al națiunii*, care pare că respiră voință de putere *Wille Zur Kraft* a lui Nietzsche, apare o evidentă disonanță. Și cum Nae Ionescu se mărturisește un profund creștin și crede, ca și Căpitanul, cu toată tăria în *Învierea Mântuitorului*, trebuie redimensionat sensul acelor citate. Aceasta cu atât mai vârtos, cu cât Nae Ionescu – cum era și firesc – respinge teoria lui Nietzsche privitoare la creștinism.

---

^{*} Nae Ionescu, *Îndreptar Ortodox*, Wiesbaden, 1957, pag. 62 (ediție îngrijită de D.C. Amzăr).

„Nietzsche – scrie el – a crezut că poate arunca suprema insultă creștinismului, considerându-l drept o morală a sclavilor. E o eroare; chiar dacă ea vine de la un om de netăgăduit geniu... De sclavi nu poate fi vorba atunci când se cumpănește structura intimă a Evangheliei; căci recunoașterea drepturilor la existență a durerii nu duce la luptă împotriva ei – e drept; dar nu duce nici la resemnare... Creștinismul primește durerea ca o realitate, dar nu o neagă, ci o valorifică... Astfel durerea însăși poate deveni izvor de nesfârșită bucurie, dacă ea îndeplinește un rost și își capătă un sens în încordarea noastră înspre mântuire” (op. cit., pag. 47-48).

Am reprodus *in extenso* toate aceste pasaje, spre a se putea vedea mai bine că, în substanța ei adâncă, gândirea lui Nae Ionescu merge pe aceeași linie creștină ca a Căpitanului. Discordanța ce se observă între teoria „imperialistă” și „iertarea creștină” ar fi cam de aceeași natură cu aceea semnalată mai sus, când am comparat circulara Căpitanului cu „lupta necruțătoare pentru existență” și „Țelul final al neamului”.

Primul concept ne ține ancorați în miezul *realității*, unde trebuie să ne „apărăm sărăcia și nevoile și neamul” pentru a subzista; al doilea ne indică un țel sublim, dumnezeiesc, atrăgând expansiune („imperialismul nostru”), pe linia verticală ce duce spre nepieritoarele valori creștine. Căci, dacă popoarele mici rămân handicapate pe terenul plat (orizontal) al materialismului, caracterizat prin *cantitate*, în schimb se pot valorifica cu mai mult succes, pe cel vertical, al spiritualității, unde se cere *calitatea*. Numai prin aceste două concepte juxtapuse se poate avea o viziune integrală a întregii realități, dând Mișcării Legionare o complexitate fascinantă.

Nu este exclus ca tocmai această complexitate să-l fi atras pe Nae Ionescu spre „militanții revoluției naționale”, cum scrie el (vezi prefața la *Crez de generație*), mărturisind încredere deplină în durabilitatea Mișcării Legionare asigurată prin „trăire intensă” și „moarte de martiri”.

* * *

Apropierea lui Nae Ionescu de Mișcarea Legionară a făcut să-i crească simpatiiile atât în opinia publică românească, în general, cât și a studențimii, în special. Cât de mare a devenit în scurt timp această

apropiere, se poate vedea din faptul că, în ziua plecării spre Spania, Ion Moța i-a lăsat în păstrare mai multe scrisori sigilate și adresate părinților, soției, copiilor, când vor fi mai mari, și Căpitanului, cu rugămintea de a fi înmânate numai în cazul morții sale. Poate această încredere și stimă deosebită a făcut pe cei care au editat documentele diplomatice secrete germane să noteze pe raportul ministrului german la București, Fabricius, din 17 Mai 1938, unde se anunța și arestarea lui Nae Ionescu, că el este „*Locțiitorul Conducătorului Gărzii de Fier, Codreanu*” („*Stellvertreter des Führers der Eisernen Garde, Codreanu*”).*

Fără îndoială, cei care au făcut această notă au comis o eroare. Nae Ionescu a fost un sincer și mare prieten, „*din vremuri grele*”, al Mișcării Legionare. Dar niciodată n-a deținut calitatea ce i se atribuie în nota amintită. Mai mult: el proiecta noțiunea de legionar într-o lumină atât de pură, încât nu se considera vrednic de a fi chiar un simplu legionar. Ca unul care trecuse prin *lumea veche*, unde păstra încă multe legături, el se considera un *om pătat* și mărturisea în gura mare acest lucru, tocmai spre a pălmuși cu pilda lui atâția ariviști, care dădeau din coate spre a-și face loc în primele rânduri, în loc să se țină „*pe linia a doua*”, cum recomanda Căpitanul.

Reversul simpatiilor atrase de Nae Ionescu pentru apropierea de Mișcare era ura camarilo-politicianistă și pizma anumitor „*prieteni ai legionarilor*”. Voi releva un caz din categoria „*prietenilor*” fiindcă mi se pare mai semnificativ în legătură cu poziția lui Nae Ionescu raportată și la situația actuală.

Îmi amintesc cu tristețe de o răbufnire ranchiunoasă a lui Nichifor Crainic, împotriva lui Nae Ionescu, pe când ne găseam închiși la Jilava (Ianuarie 1934) după cazul Duca. Într-o noapte, fiind de planton amândoi în încăperea subterană din reductul central, denumită eufemistic „*dormitorul doi*” unde am fost îngrămădiți toți cei care făceam parte din primul lot de arestați, a venit vorba de Nae Ionescu, despre care s-a aflat că fusese arestat. Cum a auzit pomenindu-se acest nume, fața buhăită de culoare pământie a lui Crainic, parcă a început să devină verzuie. A spus cu o acreală de pizmă coclită: „*Acest om este un impostor! Toate*

---

* Document 1988/441 055 – 056 reprodus în original în *Orientări pentru Legionari*, nr. 12 din Septembrie 1958.

ideile în legătură cu ortodoxia și problema națională cu care se împăunează le-a luat de la mine. Acum când îl văd că dă târcoale legionarilor, îmi produce scârbă. Este un tip periculos. Eu nu voi putea sta alături de el. Voi spune aceasta și lui Corneliu”.

Am rămas uluit și îndurerat. Nu bănuiam atâta ranchiună. M-am mărginit să spun: „*Dacă a fost închis pentru cauza legionară, închisoarea v-a constitui o încercare și păcatele despre care se spune că le are, se vor purifica prin suferință*”. Apoi am schimbat vorba.

De „*furarea ideilor lui Crainic*” de către Nae Ionescu nici nu putea fi vorba. Un om ca acesta, al cărui creier în permanentă efervescență, scânteia risipind „*idei originale*” în toate ocaziile, nu avea nevoie să recurgă la limitatul bagaj de idei greoaie al lui Crainic.

Și apoi, chestiunea „*ideilor originale*” este foarte discutabilă: extrem de puține sunt în istoria culturii ideile cu adevărat originale. În mod obișnuit, originalitatea constă mai mult în felul nou sau specific de prezentare a unor idei vechi.

În cazul nostru însă, problema se simplifică și mai mult, dat fiind stilul de gândire și exprimare diametral opus al acestor doi rivali culturali. Între ei deosebirea nu era numai de metodă, dar și de structură. Pentru Nae Ionescu, Nichifor Crainic trebuie să fi avut și el „*incapacitatea de a se împăca – fie și numai teoretic – cu metoda sa de cercetare a întâmplărilor*” (op.cit., pag. 9). Și viceversa.

De altfel, această diferență se putea observa ușor atât în conferințele publice sau prelegerile universitare, cât și în scrisul lor cotidian de la *Calendarul și Cuvântul*.

„*Articolele domnului Crainic – scrie Căpitanul – erau adevărate lovituri de tun care făceau ravagii în lumea antiromânească*” (*Pentru Legionari*, pag. 411). Ele erau impecabile ca formă, dar se simțea truda grea cu care erau elaborate, pe canavaua unui număr restrâns de idei, devenite monotone prin repetiția lor. Erau gustate, dar și greu digerate.

Dimpotrivă: varietatea și efervescența ideilor lui Nae Ionescu, valorificate printr-o dialectică îndrăcită și unică în felul ei, conferă acestor idei un farmec deosebit. Prospețimea de gândire le făcea să fie căutate ca „*pâinea caldă*”. Și acest fapt făcea să dospească nesecata pizmă a lui Nichifor Crainic.

Dar diferența nu se mărginește numai la acest aspect. Apropierea lor de Mișcarea Legionară s-a făcut – cum s-a putut vedea cu trecerea timpului – din mobiluri deosebite. În caracteristica lui înfumurare, Crainic manifesta pretenția de a fi *doctrinarul*, dacă nu chiar *mentorul* Mișcării Legionare. Era o dovadă că el n-a înțeles nimic din fenomenul legionar.

De pe o poziție diametral opusă, pornește Nae Ionescu. Cu luciditatea și onestitatea lui în gândire, el mărturisește, chiar cu umilință, că s-a apropiat de Mișcarea Legionară spre a cunoaște și trăi acest fenomen spiritual și politic românesc, unic prin originalitatea lui. Felul pătrunzător cum Căpitanul intuia esența lucrurilor și rezolva problemele cele mai complicate îi stârnea uimire și admirație. Cât privește doctrina legionară, Nae Ionescu a precizat, cu marea lui autoritate, că ea „*se creează prin fapta de fiecare zi a Legiunii, așa cum se desprinde ea din hotărârea celui așezat de Dumnezeu în locul în care se poruncește*”.

Gradul de sinceritate al acestor apropieri de Mișcarea Legionară s-a verificat urmărind traiectoria evoluției lor ulterioare. Lipsit de credință sinceră și tărie de caracter, Crainic a alunecat repede în rândurile adversarilor Mișcării.

Scrie Căpitanul aceste rânduri pline de amărăciune și dezgust: „*Mulțumesc lui Dumnezeu că mă pedepsește pentru păcatul meu, punând în aceste vremuri grele pentru noi pe acest om, căruia eu i-am acordat prietenia mea și prietenia vitejiei și gloriei voastre, ca să mă insulte astăzi și să mă lovească, în ceasul greu de acum, cu ciocanul în moalele capului, alături de grupa iudeo-cuzisto-liberalo-masonă, în care toți vrăjmașii nației românești și-au pus ultima lor speranță*” (Circulări, pag. 47).

Cu totul alta a fost traiectoria evoluției lui Nae Ionescu: a stat în lagăre și închisori, nu cu aer de om deprimat sau intrat în panică, așa cum am avut prilejul să constat la Crainic, ci cu seninătatea pe care o poate da numai o mare credință. *Trăia intens fenomenul legionar și, prin exemplul lui, răspândea încredere, chiar când situația apărea disperată. Erau momente când, după concepția lui profund creștină, „durerea însăși poate deveni izvor de nesfârșită bucurie, dacă ea îndeplinește un rost și își capătă un sens în încordarea noastră înspre mântuire*”. Această idee, transformată în atitudine în vremuri grele, Nae Ionescu n-a luat-o de la Nichifor Crainic, fiindcă acesta n-a avut-o. Iar

în cazul că a avut-o, s-a codit să o trăiască. De aceea, la un pătrar de veac de la asasinarea Căpitanului, când același nenorocit de Crainic preamărește „*concepția pocită a bolșevismului*” – cum o denumea el altădată – și denigrează „*concepția integrală a spiritualismului*”, împrășcând cu „*bale de venin*” memoria Căpitanului și a tuturor *Martirilor* noștri, am găsit necesar să reproducem aici gândurile *filozofului-martir*, în legătură cu fenomenul legionar, exprimate acum 25 de ani, în vremuri de cumplită prigoană. Este un semn de omagiu și pentru memoria lui.

În Exil, 30 Noiembrie 1963

Constantin Papanace

CONFERINȚA I

România legionară nu este un fapt simplu, ci complex

Adică viziunea legionară a realității este o formulă care cuprinde întreaga manifestare de viață, așa cum se încadrează ea în istorie. România legionară va fi o formă de viață politică, economică, spirituală, alta decât cea de astăzi. Punctul de plecare este istoria. Tot ce se întâmplă, se întâmplă în timp și spațiu, adică în istorie, teologii spun *în veac*. Întâmplările curg în istorie, adică istoria însăși curge, fiindcă istoria trăiește sub o coordonată anume a timpului, care este o continuă curgere. Filosofii istorici cred că istoria curge încotrova, că are o direcție, un sens. Nu e de crezut că ea are un sens, după cum nici viața nu duce încotrova, ci duce la sfârșit, la moarte, început și sfârșit.

Istoria nu se înșiră evolutiv (evoluția este o idee necreștină, nu anticreștină, introdusă în gândirea noastră în secolul al XIX-lea). Ea a căutat să găsească un sens vieții plecând de la un om, nu de la Dumnezeu. Istoria este o realitate necesară, dar și schimbătoare, deoarece și faptele care o constituie se schimbă. Asta înseamnă că tot ce se întâmplă în istorie, adică în timp și spațiu, este relativ. Atunci și întâmplările sunt relative, în înțelesul că nu reprezintă un sens în sine, nu se produc după o lege anumită. Mentalitatea creștină este o mentalitate realistă, întrucât ea primește tot ceea ce este dat în chip normal. Lumea, adică, este așa cum este ea în chip normal, nu cum vrem noi să fie. Există deci un criteriu de apreciere, de măsură a faptelor, chiar în această relativitate a istoriei: *normalitatea*.

De pildă, un grăunte de grâu pus în pământ dă un fir de grâu, asta e normalul, nu un pui de găină, anormalul. Anormalitatea înseamnă dezechilibru în așezarea firească a lucrurilor. Cum se stabilește normalitatea și anormalitatea? Normal înseamnă ceea ce este mai des (*frecvența*). Tipul românului este între blonzi și bruni (*chateni*), acesta e normal. Normalitatea este și ea aproximativă. Conceptele cu care măsurăm normalitatea sunt instrumente aproximative. Ca să putem spune

că un fapt este normal sau anormal trebuie întâi să fie ca fapt. Faptele istorice se grupează într-un anumit loc și timp – au un fel de aer comun, un fel de familie. Sunt mai multe fapte, însă și asta dă caracterul colectiv. Faptele se schimbă în raport cu timpul, și aici stă relativitatea. Bunăoară există și o formă absolutistă de conducere a faptelor, dar și una democratică. Din faptul că există mai multe forme de conducere, lumea crede că poate să aleagă. Fals, pentru că formele acestea nu există în sine, ele fiind, în funcție de un anumit timp, de anumite condiții istorice. Aici e relativitatea. Exemplu: Să umbli în chiloți trebuie să fie vară, căci dacă e iarnă, lumea te crede nebun; așa și cu forma de conducere.

Când lumea era condusă de principii democratice, e nebun cel care e absolutist (adică umblă iarna cu chiloți). Formele de viață sunt legate de un anumit timp și loc. În momentul, de exemplu, în care masele participă activ la viața politică, după placul meu, adică eu nu pot alege printre formele politice. Regele își dă seama că țara vrea un principiu autoritar. Altul era însă principiul autoritar pe vremea lui Carol cel Mare, altul este astăzi. Principiul autoritar al regelui nostru [nu] este cel al lui Carol cel Mare. Și anume, principiul autoritar de astăzi este altul. Astăzi participă masele, aderă, nu delegea ca în sistemul democrației. Exemplu: un alegător întrebat cu cine votează, răspunde: nu interesează pe cine, ci ce spune acela pe care-l aleg.

Fiecare moment istoric își are forma lui de viață, iar unii oameni sunt legați de ea. Istoria este relativă față de timp, dar nu și de oamenii care trăiesc într-un moment. Fiecare moment istoric reprezintă o formă istorică, obligatorie pentru oamenii care participă la ea.

În ce constă o formă istorică?

Renașterea, Clasicismul sunt nume ce caracterizează forme istorice. O formă istorică cuprinde toată viața omenească care are diferite aspecte, elemente constitutive, feudal, renașterea, lumea greacă, romană... Toate acestea la un loc constituie istoria la un moment dat, dar toate aceste aspecte au între ele o diferență particulară. Între toate există, în chip normal, o legătură. De exemplu: Nu pot fi ortodox, dacă sunt capitalist, idealist sau nominalist în filosofie, individualist în etică,

democrat în politică. Dacă sunt protestant nu pot fi decât așa. Există deci o corelație între elementele constitutive, într-un moment dat. Această corelație dă diagrama, profilul formei istorice. Deci o formă istorică este o unitate organică, pentru că diferitele părți nu sunt puse la întâmplare, ci sunt legate într-un fel.

Se poate identifica o epocă istorică pornind de la un element constitutiv, adică totul prin parte, cu o condiție însă: epoca istorică să fie bine definită, să fie ajunsă la normalitate. Formele istorice sunt succesive: se nasc și mor. Între început și sfârșit există un moment optim. Ne trebuie o anumită înaintare în timp ca să putem identifica forma istorică din care facem parte.

Dar se mai întâmplă ceva: o epocă care moare este coexistentă cu una care începe. Cum putem identifica epoca care moare și cea care începe? Aprecierea elementelor definitorii este o chestiune de artă personală. Există și elemente obiective.

17 Mai 1938

CONFERINȚA a II-a

Faptele istorice

Faptele istorice se înșiră în timp, se grupează în anumite unități înălăuntrul cărora diferite elemente constitutive stau într-o strânsă corelație. Pentru fiecare element constitutiv și fiecare individ care face parte dintr-o formă istorică, aceasta este obligatorie, în vreme ce formele istorice se succed, dar nu se condiționează, nu există cauzalitate și sens în istorie. Există forme istorice pure și impure. Cele pure se nasc acolo unde condițiile istorice se suprapun cu cele geografice. O formă istorică apare de obicei în locul cel mai potrivit. Dar nu trăiește numai acolo, ci are tendința de a lua în stăpânire și alte locuri ce nu îi sunt proprii. De pildă: forma de viață a Greciei vechi a luat în stăpânire și alte domenii ca Italia, Asia Mică, gurile Dunării etc. Aici a găsit alte condițiuni, alte posibilități de valorificare a existenței.

Nominalismul este o școală filosofică care pune cuvintele sau numele la baza concepției noastre despre nume. Aceste concepții înlocuiesc realitatea. Pentru noțiunile: *a intra*, *a ieși*, *a coborî*, *a urca*, după cum se vede, românul are termeni deosebiți, pe când neamțul zice: *untergehen*, *auf* etc. Nominalismul stă la baza culturii noastre de la Renaștere până astăzi. Aceasta este o epocă științifică, tehnică, cu aplicații etc. Nominalismul s-a născut în Anglia, și anume la Franciscani, și numai acolo se putea naște, întrucât exista o tendință de abstractizare. Apoi a început să cunoască și alte domenii, cu ele s-a altoit pe un alt material ce nu era propriu. În cazul acesta apar fenomene monstruoase, hibride. Așa s-a întâmplat cu liberalismul și democrația la noi. Democrația este o formă istorică. Ea în sine nu este nici bună, nici rea. Trebuie să ținem seama întâi unde a apărut. N-a prins la noi. Faptul că s-a născut în sud-vestul Europei și de acolo s-a întins în altă parte, dovedește că sunt forme viabile. Putem însă noi să oferim elementele, condițiunile care să rodească? Nu, căci nu avem condițiuni. Democrația a fost bună acolo, însă nu la noi. Nu tot ce este bun la ei este bun și la noi. În Anglia, de

pildă, de la 10 până la 3 p.m. negustorii din Londra umblau cu joben, pe când la noi ar da naștere la ridicol.

Ce presupune liberalismul?

O mentalitate individualistă. Formele de viață reduse la individ. Unde s-a născut individualismul s-a născut și protestantismul, care este o formă individualistă de trăire a lui Dumnezeu. Proprietatea în Apus era individuală. În Apus era formula: *jus utendi, fruendi et abutendi*. La noi nu e așa. De pildă, proprietatea rurală crește și descrește în raport cu populația, cu numărul membrilor familiei. Aceasta înseamnă că la noi proprietatea nu este un bun individual, ci familial, legat de forța de lucru a familiei. Raportul dintre bun și proprietar este altul la noi. La noi țăranul nu este proprietarul terenului în sensul formulei romane, ci este slujitorul pământului. Nu există concepție individualistă în România. În 1933, când era criză, țăranul cumpăra teren agricol ca și când criza n-ar fi existat. La noi liberalismul nu găsea materialul necesar. Așa se explică de ce statul nostru este rău. Pentru țăran statul a fost simțit ca un vrăjmaș pentru că lua fără scrupule impozite multe și în schimb nu da nimic. De exemplu, statul liberal are justiție. La baza ei stă ideea de drept, care este o idee abstractă. La noi oamenii însă nu țineau seamă de justiție, ci de dreptate. Exemplu: Ivașcu din Tătaru, deși nu era de nimeni numit judecător, totuși împărțea dreptate țăranilor.

Iar acum câțiva ani, ziarele au scris despre un popă din județul Tulcea, care a fost arestat fiindcă împărțea dreptate. De ce se duceau țăranii la aceștia? Fiindcă aceștia reprezentau un prestigiu și o conștiință. Dreptatea este un element psihologic și nu abstract. Și țăranul trebuie să aibă încredere în dreptate. La noi, în loc de dreptate este legea, care este un aparat străin adăugat pe deasupra. De aceea țăranul consideră legea ca ceva dușman. Exemplul cu logofătul care a spus că el a avut dreptate, dar paragraful i-a mâncat capul.

Prin urmare, statul liberal de la noi trebuia să lucreze în condițiuni extrem de grele. A fost obligat să împrumute. Critica statului liberal făcută de junimiști, că nu trebuie să-l acceptăm, este o copilărie, căci chiar junimiștii au fost obligați să împrumute elemente liberale. Exemplu: legea minelor a lui Carp, a meseriilor, Nenițescu, care erau conservatori.

De ce? Fiindcă erau obligați de necesitățile timpului. Toată lumea era liberală, căci toți fiind capitaliști și noi trebuia să fim la fel. Altfel deveneam colonie. Am intrat în formula liberală [în] 1829 [când] Țările Române au intrat în aria internațională, deci au împrumutat formula liberală, prin englezii care lucrau prin levantini (negustorii din Constantinopol).

Apoi vin germanii, care înlocuiesc pe levantini prin jidani. Că noi n-am înflorit sub această formulă, este o altă chestie. Nu ne putem izola însă. Chiar Germania nu se putea sustrage, deși avea o cultură mai bine definită, mai exprimată decât a noastră. A existat înainte de război o Germanie capitalistă și liberală. O formă istorică, deci, se poate întinde și în țările unde nu găsește condițiunile proprii, dând naștere la forme hibride, improprii, impure. Așa a fost cu liberalismul în sud-estul Europei, deși a fost bun în Apus. O formă istorică întrebuițează elemente ce-i sunt proprii, atât la ea acasă, cât și în țările unde se întinde. Forma liberală, protestantă, capitalistă, individualistă, convine spiritului iudaic. Așa se explică creșterea iudaismului în secolul al XIX-lea prin capitalismul bancar. Capitalismul bancar înseamnă posibilitatea de a măsura orice bun prin ban. Banul este caracteristica economiei capitaliste, care nu consideră bunul în el însuși, ci în valoarea lui de schimb. Un român zice: am cinci pogoane; jidanul zice: am două milioane. Jidanii au trăit pretutindeni în forme de viață care erau ale lor. Ei se nășteau în forme istorice în care noi trebuia să ne acomodăm. Aici stă succesul lor în secolul al XIX-lea!

Formele istorice se succed fără să se cauzeze. Locul unde apar și chipul cum apar este un mister. Nu știm ce se va întâmpla după o formă istorică. Adoptăm o atitudine de așteptare. O formă istorică este o unitate organică. Ca și la organism, intervin cazuri de boală care se numesc crize. Crizele, care sunt trecătoare și mortale, prin ce se deosebesc? Criză înseamnă schimbarea raporturilor dintre elementele constitutive. Avem o epocă care este protestantă. Dacă este protestantă trebuie să fie capitalistă în economie, democratică în politică, individualistă în etică (democratică, parlamentară), raționalistă și idealistă în filosofie etc. La un moment dat apare în această lume un filosof, care în loc să fie raționalist și idealist, este realist și mistic. El face oarecare vâlvă, adepți,

școală. Concepția lui nu se încadrează în chip organic în realitatea istorică pe care o reprezintă. Dacă el și școala dispar după câțiva ani, criza a fost trecătoare. Dacă el câștigă aderenți în diferite sectoare ale vieții și dacă există tendințe de corelație, înseamnă că avem de-a face cu o nouă formă istorică. De pildă: apare un curent antidemocratic în politică și un principiu de economie dirijată în economie, avem o criză totală (mortală). Acestea sunt elementele obiective, după care putem cunoaște forma istorică. Pe la 1870 apare în Franța impresionismul în pictură. Tot aici se încadrează și literatura rusească. De ce? Pentru că a găsit teren. Atât impresionismul francez, cât și romanul rus reprezintă disocierea. Lucrurile acestea sunt foarte simple. În România lumea nu le înțelege. Până în 1933 noi puneam criza pe seama războiului, așa se explică aducerea Partidului Liberal la guvern. Criza era mai gravă însă. Începutul se făcuse înainte de război, iar după război s-a agravat.

19 Mai 1938

CONFERINȚA a III-a

Profilul istoric al epocii

Să încercăm să stabilim profilul istoric al epocii în care ne aflăm. Plecând de la afirmația că orice moment istoric, privind o unitate organică, se poate defini printr-un singur element constitutiv, înseamnă că vom putea înfățișa profilul întregului moment istoric de azi. Epoca începută cu Renașterea, din punct de vedere al metodei de cercetare științifică stă sub semnul metodei experimentale. Adică eu studiez un fapt singur și din acest fapt pot formula o lege generală. Exemplu: a căzut un măr, Newton a scos o lege, gravitația universală. Legea aceasta este valabilă pentru toate corpurile care cad. Deci pleci de la un singur fapt și formulezi o lege valabilă pentru o serie de fapte. Cu o condiție însă: faptul după care stabilesc o lege universală trebuie să fie caracteristic. Eu văd un grup de oameni pe care îi măsoar. Găsesc 1,65, 1,75, 1,82 metri. Constat că înălțimea variază. Nu pot spune că toți oamenii variază între 1,65-1,82 m. Văd mai mulți cocoși cu mai multe culori. Nu pot spune că toți cocoșii au mai multe culori. Pot fi și de o singură culoare. Deci, cu căderea mărului am stabilit o lege valabilă pentru enorm de multe fapte, deși a fost un singur fapt, și deci, în celelalte cazuri, plecând de la mai multe fapte, nu pot stabili o lege. Alt exemplu: toate lebedele erau socotite albe, astfel că expresia *lebdă albă* era un pleonasm. Totuși, s-au găsit și lebede negre. Explicația: sunt fapte caracteristice sau esențiale, sau fapte necaracteristice, adică neesențiale. Dintr-un fapt caracteristic se poate scoate o lege, pe când dintr-unul necaracteristic nu. Ce vrem să dovedim cu aceasta?

Metoda experimentală lucrează cu fapte caracteristice reprezentative. Este același lucru cu preocuparea etică de pe vremea aceea, care *căuta omul* caracteristic, care crea legea, adică istoria. De pe la sfârșitul secolului al XIX-lea nu se mai lucrează cu metoda experimentală, ci cu cea statistică. Există o teorie ce vrea să explice ce este un gaz. Se spune că înlăuntrul unei molecule de gaz sunt particule ce se mișcă pe

linii arbitrare, fără regulă, anarhice. Toate aceste mișcări, considerate în media lor, dau molecula.

Alt exemplu: avem într-un vas bile mici de aceeași formă, unele albe, altele negre. Băgăm întâi pe cele negre, apoi pe cele albe și le amestecăm. Nu știm cum și pe unde umblă ele, dar după ce le amestecăm mult, vedem că cele albe se amestecă în chip egal cu cele negre. Deci, la urmă s-a stabilit un fel de echilibru. Teoretic se poate spune că există posibilitatea ca, mișcând mereu, bilele albe să se separe de cele negre. Ce face bila, pe unde umblă, nu interesează. Fapt este că se amestecă.

Alt exemplu: aruncăm un ban cu cap și efigie (pajură). Cade o dată capul, altădată pajura. Cu cât aruncăm de mai multe ori, diferența dintre numărul de căderi cu cap și pajură este din ce în ce mai mică. Și continuând mereu, diferența dintre cap și pajură va scădea până la nulitate. Când va cădea cap și pajură nu știm. Dar cert este că diferența va fi mică. Acestea sunt întâmplări caracteristice, ce nu se mai leagă de un singur fapt, ci de o sumă de fapte la fel. Suma de fapte la fel se numește în știință *colectiv*.

Sunt fapte ce se leagă nu de întâmplări individuale, ci de colectiv, adică suma de fapte la fel. De exemplu: fiecare bilă își urmează drumul ei pe care nu-l știm, dar știm și ne interesează că la sfârșit totul ia un aspect cenușiu, care nu este o calitate a fiecăreia, adică în parte, ci a tuturor la un loc. Într-un oraș în care se ține o statistică a sinuciderilor, pot stabili câte sinucideri vor fi în anul viitor. Cum se explică aceasta, căci sinuciderea este un act de voință individuală! Sinuciderea este un element individual al colectivului ce se cheamă București. Același lucru îl pot stabili cu nașterile, căsătoriile etc., care sunt funcțiuni ale colectivului București.

Colectivul acesta București este o ființă de sine stătătoare, nu numai în număr de oameni. Acțiunea noastră individuală nu este relevantă din colectivul din care fac parte eu. Eu vreau să mă căsătoresc, de pildă. Mai târziu mă răzgândesc. Se găsește altul însă în locul meu care se căsătorește, așa că fapta mea nu este relevantă. Faptele acestea se studiază

prin statistică. Ea se aplică nu numai în politică, sociologie, ci și în fizică, mecanică, matematică etc.

Ce este un fapt fizic? În genere orice fapt ce este posibil de a fi măsurat. Ce înseamnă o măsură? Iau o lungime pe care o stabilesc ca unitate de măsură și văd de câte ori se cuprinde în obiectul pe care-l am de măsurat. Dacă măsoz de mai multe ori, rezultatul diferă.

În fizică, teoretic și practic vorbind, măsurătoarea este valoarea medie a unui număr infinit de măsurări.

Deosebirea între metoda statistică și cea experimentală

Metoda experimentală ia un fapt reprezentativ și acesta impune legea. În metoda statistică o colectivitate impune legea individului. Lucrul acesta îl știa și Platon, care spunea că un lucru din lumea sensibilă nu există decât în măsura în care participă în idee, care era, după el, o existență cu adevărat reală, pe când obiectele, faptele, pe care le trăim noi, erau de mai puțină realitate. În măsura în care lucrul sau fapta participă la o idee, în aceeași măsură lucrul sau fapta aceea există.

Un colectiv are o lege a lui. Iudeii se mișcă după legea lor. Individul va avea contururi mai precise numai atunci când se va comporta după legea colectivului din care face parte. Exemplu: se zice că Zaharia este român. Când e român? Adică când se aseamănă foarte mult cu ceea ce noi numim români. Românul este tipul de om care se găsește în colectivul român. Individul se definește astăzi în funcție de colectivul din care face parte. Aceasta este deosebirea între Renaștere și vremea noastră.

Să vedem dacă această schimbare, ce se întâmplă în domeniul metodei este aplicabilă și în alte domenii. Ce se întâmplă în Renaștere, când guvernă metoda experimentală, în domeniul religiei, de pildă: În același timp cu Renașterea apare Reforma. Ce este ea? Reforma se sprijină pe afirmația că *Biblia* și rațiunea omenească sunt suficiente pentru a da omului adevărul în materie de Creștinism. Ea renunță la forma istorică religioasă de la Hristos și până atunci. Reforma este întoarcerea la origine, la izvor. Întoarcerea aceasta trebuie valorificată după rațiunea omenească, adică nu numai de *Biblie*. Cele ce se întâmplă în viața religioasă, se întâmplă în toate reformele. Reforma nu atinge nici țările ortodoxe, nici

pe cele catolice, ci numai pe cele protestante. În țările ortodoxe și catolice este o renaștere pentru religie. La protestanți este o criză religioasă. Anglicanii au venit acum câțiva ani la noi și au cerut să-i recunoaștem de creștini, adică să intre și ei în colectivitatea creștină, să recunoaștem că au și ei o ierarhie preoțească. Dar de ce? Ce-i jenează?

Care este deosebirea între felul nostru de a mai crede și al lor? Ei zic, cu *Biblia* și rațiunea se poate înțelege ce a zis și a vrut Iisus. Noi spunem *nu*, numai Biserica este în stare să știe ce a vrut și spus Iisus. Biserica trebuie înțeleasă ca întreaga comunitate, toți credincioșii de la Hristos până azi, uniți prin iubire în timp și spațiu. Este ceea ce Căpitanul înțelege prin *ecumenicitate*.

După cum în știință dictează metoda experimentală, tot așa și în religie se recunoaște că adevărul religios este numai adevărul colectivității. (Adică se întâmplă în religie exact același fenomen care s-a întâmplat în domeniul metodei științifice).

Care este aspectul politic al mentalității instituite prin Renaștere?

Individul domină lumea, nu Dumnezeu. Individul este în centrul lumii (antropocentrism, nu teocentrism). Noi, oamenii, ne naștem egali, avem o demnitate, aceleași drepturi. Societatea nu este decât creația noastră, voința noastră. S-a încheiat un fel de contract cu reguli... adică la baza societății stă individul. Am încheiat un contract și dispunem de ceea ce se întâmplă. Prin ce? Hotărâsc cei mai mulți. La baza înțelegerii lumii stă voința individuală și nu voința națiunii, în sens de colectivitate, entitate, sinteză, sumă. Democrația nu a vorbit de voința națiunii, căci națiunea este o ființă colectivă. Democrația a vorbit de popor, în înțeles de majoritate de voturi, ceea ce nu înseamnă voința națiunii.

Azi au apărut în lume forme politice noi: fascism, hitlerism, legionarism. Atât fascismul, cât și mai ales hitlerismul se sprijină numai pe națiune. Națiunea luată nu în sens democratic, pentru că fascismul și hitlerismul nu au nevoie de voturi. Voturile de acolo, chiar și atunci când se recurge la vot, nu sunt voturi individuale. Acolo poporul este considerat ca unitate, iar oamenii care stau în capul statului (în fruntea poporului) sunt considerați ca emanațiuni ale poporului, sunt ca națiunea.

Hotărârea lor este prezentată a fi hotărârea întregului popor. De aceea se zice totalitar, căci individul e complet topit în colectivitate. Se alege și acolo de mai multe ori prin vot, dar votul are mai multe funcțiuni. Se rupe într-un sat un pod. Se adună oamenii și satul alege pe cei ce trebuie să-l repare. Alegerea e bună. Dacă însă ne-ar duce pe noi de aici în satul respectiv și ne-ar întreba pe cine să alegem să-l repare, n-am ști. Alegerea e valabilă când votezi în cunoștință de cauză. Asta înseamnă că lucrurile despre care am cunoștință de cauză le trăiesc prin experiența mea, le cunosc prin mintea mea. În logică asta se cheamă concret și abstract. Statul e concret pentru noi, pentru țărani e abstract. Funcționează și în statul totalitar alegerea, dar cu alte rosturi decât în democrație. În statul totalitar se face numai pe baza concretului. De aceea există la ei autonomia comunală. Deci în politica actuală hotărăște colectivitatea, care este o ființă cu legile ei, individul supunându-i-se și împlinindu-i legile.

În viața economică, în epoca Renașterii și până la războiul mondial, a dominat liberalismul sau capitalismul, adică priceperea individului, munca și lupta lui. Dar azi? În toate statele apare principiul economiei dirijate. Statul se amestecă, nu dă voie individului să facă ce vrea. Statul este reprezentant al intereselor colectivității, hotărând activitatea individului. Așadar peste tot domină colectivitatea. Totul este răsturnat. În locul individului avem națiunea. Interesul individual (particular) trece după cel colectiv. Individul trebuie să se încadreze în legile colectivității, căci altfel avem o stare anormală, dezechilibrată, de boală, în colectivitate.

CONFERINȚA a IV-a

Trădarea

1. Trădarea este ruperea din comunitate. Un individ se definește prin colectivitate, comunitate. Nu există adevăr individual absolut decât unul: adevărul comunității (de destin, de dragoste etc.). A te rupe din comunitate înseamnă să nu mai vorbești, simți, gândești, lucra ca ea, adică a nu mai recunoaște singurul adevăr absolut, firesc, ca și ereticii. Deci o anormalitate.

2. Nu interesează cauzele, intențiile trădării, nici chiar pedeapsa ei, căci fapta se definește prin ea însăși. Nu spun eu sau altul, nu impun eu sau altul o atitudine față de trădători, ci faptul în sine mă obligă să rup relațiile cu un individ care nu mai există. A lua contact cu el înseamnă a trăda comunitatea, a trăda cauza ta. Trădarea admite numai judecări de existență (constatare) nu de valoare.

3. Trădare și convertire. Convertitul pleacă dintr-o comunitate trecând în alta, pe când trădătorul rămâne izolat, suspendat. Mai mulți trădători nu pot forma o comunitate, căci la temelia comunității lor nu stă ceva pozitiv, ci o negație.

Națiunea

Secolul al XIX-lea e cunoscut ca secolul naționalismului, al statului național. Națiunea se bazează pe ideea de stat și de cetățean, pentru că statul nu este o realitate organică, ci e alcătuit din indivizi care locuiesc un anumit ținut, fără a avea aceeași origine, având aceleași drepturi stabilite de legi pe care le conferă statul.

De exemplu: Constituția de la 1923 consideră statul ca o existență juridică. Toți locuitorii care alcătuiesc statul român sunt români, deși nu sunt toți de origine românească, statul le conferă totuși anumite drepturi, cuprinse în anumite legi. Constituția era, deci, o lege juridică, nu organică.

Secolul al XX-lea dă o altă interpretare națiunii și naționalismului. Naționalismul are un suport organic: poporul. *Ce este poporul?* Orice națiune este conturată numai relativ (teoria cunoașterii), tot așa și cu poporul. Poporul este o realitate organică: trăiește, crește, moare. Poporul e ca și un câine care știe, vede, cunoaște, dar n-are conștiință de sine. Câinele e subiect față de lumea înconjurătoare, pe când omul este și subiect și obiect, adică are și știință și cunoștință. Între om și câine, care deși sunt două realități organice, există totuși și această deosebire fundamentală.

Când un popor capătă conștiință de sine, încetează de a mai fi un popor și devine națiune, adică o realitate spirituală, conștiința de sine necunoscută în trecut. O națiune, ca o co-lectivitate organică și spirituală, are anumite legi firești. Acestea trebuie realizate în formă optimă, căci nu se poate cădea la tranzacție în realizarea lor. Această realizare a lor în formă optimă se cheamă ideal. O nație trăiește în timp și spațiu, în istorie, în veac. Cel mai mare cerc colectiv din care face parte omul este națiunea. Omul trăiește în mai multe colectivități: familia, biserica, meseria etc. Biserica și națiunea la noi, ortodocșii, se suprapun. Pentru individ deci, adică în istorie, națiunea este un absolut.

Națiunea, având legi firești, acestea se impun așa cum sunt ele, după state, nu cum vrem noi. Adevărul în privința acestor legi nu e la noi, indivizii, ci în consemnul colectiv, în ceea ce gândește nația. De exemplu: unirea tuturor românilor era o lege firească, nu o dorință a oamenilor – motiv politic. Dumnezeu a făcut neamuri, toate cu o singură datorie, de a realiza legea firească pe care Dumnezeu a pus-o în ele. Pilda talanților, căci astfel realizează pe Dumnezeu, în istorie, în veacul de acum, nu în cel viitor, când va fi o turmă și un păstor, realizând legea firească pusă de Dumnezeu, ca orice existență lăsată de Dumnezeu. Deci o națiune trebuie să se realizeze în legile sale firești.

Fiecare națiune reprezintă un fel de *ireductibil de existență*. De exemplu: trecerea de la un popor la altul e însă posibilă, dar *de la o nație la alta este imposibilă*. O nație poate să moară, dar nu se poate schimba.

Caracterul națiunii: *ofensiv și imperialist* prin excelență, adică un organism care nu poate trăi decât în expansiune, viață, dinamism. S-ar putea obiecta care e poziția față de alte neamuri? Ireductibilitatea nației.

a) Nu mă interesează pe mine, națiune vie în ofensivă, ci pe ele. Să se aranjeze ele, cum pot, cu mine.

b) Noi trăim în istorie, unde este păcat, veșnică luptă, unde trebuie să ne cucerim dreptul la existență, prin vrednicia noastră. (Dacă nu există dreptul de existență, am fi în acest caz îngeri și nu sub păcat și în istorie!).

Aici este adevărata înțelegere a lumii în istorie. A pune altfel problema e o dobitocie, cei ce o susțin sunt sau proști sau imbecili. Prin urmare, cel care vrea să-L realizeze pe Dumnezeu, nu o va face decât cucerind în afară, strângând de gât pe altul, deci națiunea e dinamică, este viață ofensivă și imperialistă. Nu există, altfel zis, cumițenie și defensivă în naționalism, căci neamurile care se pun pe o astfel de temă, poziție, cad în robie. Un exemplu: Orice formulă de viață culturală, politică etc., se naște în chip organic într-un anumit loc, dar ea tinde în chip firesc să ia în stăpânire locuri și nații care nu-i sunt proprii.

Concluzia logică

Orice formulă de viață a unei națiuni vii, în expansiune, are clientelă (tributari), în mod fatal. Națiile clientelă sunt astfel forme hibride. Exemplu: cultura hibridă veche care s-a răspândit în Asia, Africa, Italia (de sud), malurile Mării Negre.

Deci imperialismul unei nații este justificat, întrucât realizează o formulă de cultură nouă, o formulă nouă spirituală. Altfel zis, imperialismul este justificat în măsura în care voiește să realizeze pe Dumnezeu, adică să reprezinte o nouă formulă spirituală de viață, nu să realizeze pe Diavol: mongoli, ruși, turci, austro-ungari, evrei, căci idealul tuturor celorlalte popoare fiind contrare nouă, este contrar Dumnezeului nostru.

Rezumând până aici, cele trei consecințe, prin naționalismul secolului al XX-lea se înțelege potențarea existenței în realități organice devenite, prin conștiința de sine, realități naționale, care în absolut tind la identificarea națiunii cu Dumnezeu, prin realizarea completă a legilor lor firești.

Deci naționalismul secolului al XX-lea pleacă de la popor, trece la națiune (în original popor – n. ed.) pentru a ajunge la Dumnezeu.

Cuvântul lui Hristos este unul în cer, pe linia perfecțiunii, dar noi oamenii, care trăim în istorie, îl înțelegem deosebit, deci relativ, după națiunea din care facem parte, altfel am fi îngeri. Așadar, fiecare om trăiește cuvântul lui Dumnezeu în felul său, conform cu colectivitatea supremă absolută, în istorie, care este națiunea.

În lumea Răsăriteană există un simț mai dezvoltat al realității, fapt care ne deosebește de Apus, unde domină simțul generalității, al abstracțiunii. Deci aici, în Răsărit, există deja nuanțe în trăirea lui Dumnezeu. Dacă nația realizează pe Dumnezeu pe pământ, pe mine nu mă interesează decât Dumnezeul pe care-l trăiesc eu și nu ungerii, francezii etc. În Neapoli, aproape fiecare stradă are Madona ei, ceva al străzii; aceasta însemnează necesitatea localizării, individualizării, naționalizării lui Dumnezeu. Deci eu sunt dator lui Dumnezeu numai în nația mea. Ori, cum nația este cel mai important cerc colectiv în care trăiește omul în istorie, eu n-am decât un singur tribut de plătit în viață, față de Dumnezeu: prin nație. Dacă Dumnezeu nu este numai Dumnezeul meu, dacă nu este un Dumnezeu singular, ci este și al ungerilor, francezilor etc., atunci eu n-aș mai fi român și n-aș mai putea plăti lui Dumnezeu tributul meu prin nația mea.

Despre Constituție

Constituția presupune un regim politic. Regim constituțional: obligații reciproce. Doi factori: poporul și capul statului, între care se stabilește un raport (pact fundamental). Dacă este în pace, viața dinlăuntru unui stat este exprimarea de voință de ambele părți și un acord perfect.

Înțelesul acesta este fals, nu-i obligatoriu. Prin constituția a ceva se înțelege felul în care acel ceva e constituit și cum funcționează el firesc. Cuvântul *constituție* exprimă o stare de fapt firească și se poate aplica acest cuvânt când e vorba de un stat.

Legea poate fi înțeleasă în două feluri:

1. Felul general în care se întâmplă anumite lucruri;
2. Felul general în care trebuie să se întâmple anumite lucruri.

Deci un înțeles de constatare și un altul de normă, regulă a întâmplării. Adică morala și dreptul cu legile normative și științele naturii cu legile care constată stările de fapt. Legile-norme sunt existențe deosebite sau nu? Dreptul zice că există o autonomie a normei. Morala zice: există o autonomie a valorilor morale. Dacă există legi-norme ca realități independente, atunci și constituția poate fi o învoială.

Legea de drept dă constrângere unui conținut moral. Dar normele juridice nu sunt realități autonome, ci concluzii. Deci nu există o știință a dreptului și a moralei ca știință, ci numai ca tehnică, fiindcă o știință nu se întemeiază pe corolari, pe concluzii. Deci existența autonomă o au numai legile naturale, nu și legile normative. Deci constituția, în înțeles de pact, este de două feluri: înțeles de existență, de voință firească, și cum trebuie să fie.

Când creăm cu privire la noi o constituție, facem ceva arbitrar, o formă care să nu se potrivească cu realitatea. Ca o constituție să fie bună, să fie expresia realității, nu pleci nici de la principiu, nici de la norme, ci trebuie să studiezi forma normală a statului.

De exemplu: Constituția corpului omenesc, anatomia și fiziologia. Deci constituția este starea de fapt a unui neam și nu o învoială între diferite părți.

Constituția nu trebuie să fie deci o normă, ci totalitatea formelor firești. Azi mentalitatea juridică trebuie înlocuită cu mentalitatea organică. De la statul juridic până la statul organic este tot atâta distanță cât este de la Renaștere până astăzi.

EPILOG

Semnificația jertfei profesorului Nae Ionescu*

- Cuvânt comemorativ -

Ne-am strâns laolaltă să ne reculegem câteva clipe pentru sufletul profesorului Nae Ionescu. Profesorul Nae Ionescu a căzut în luptă pe reduta onoarei legionare. Pierderea lui este imensă pentru întregul neam românesc. Cu el s-a dus o lume de gânduri cum rar se sălășluiește într-un cap omenesc atât de formidabil organizat. Buzele lui reci au zăvorât pentru totdeauna un verb încărcat de vrajă. Pleoapele lui s-au lăsat grele peste acele priviri pătrunzătoare care au scrutat adânc pământul și cerul românesc. S-a stins un mare focar de atracție și educație socratică al culturii românești.

Dar din jertfa lui a țâșnit o imensă flacără care luminează calea destinului acestui neam în zilele tenebroase ce le străbatem, când infame urzeli pornesc din toate ungherele.

E plină de adânc înțeles jertfa profesorului Nae Ionescu! El n-a fost din generația Căpitanului. Era mai vârstnic. N-a trecut prin școala *Frățiilor de Cruce*. Nu și-a făcut educația în cuib. N-a deținut vreun grad legionar. Nu se legase prin jurăminte sfinte și nu purtase săcușorul. S-a apropiat circumspect de Mișcare. Drumul lui n-a fost un drum obișnuit. N-a venit în Legiune din elan tineresc, fiindcă era în plină maturitate atunci când a apărut Legiunea. Nu l-a furat vreun val efemer al popularității, fiindcă prin structura lui era tăios de lucid. Nu l-a mânat oportunismul politic pe care totdeauna l-a detestat și nici vreun gând de a-și „face situații”, el, care de atâtea ori a refuzat să le primească, în special după restaurație.

---

* Am publicat în acest *Buletin* gândurile profesorului Nae Ionescu privitoare la multe probleme care se pun Mișcării Legionare. Moartea lui prematură, survenită în condiții nelămurite, a secăt acest izvor de adâncă gândire legionară. Dar totodată această moarte le-a sfințit și le-a dat toată tăria pentru lumea legionară de acum și de mai târziu. Mișcarea Legionară nu va uita niciodată semnificația jertfei profesorului Nae Ionescu.

Reproducem cuvintele comemorative rostite cu ocazia morții lui și la o grea cotitură pentru Mișcarea Legionară.

După experiența cu țărăismul românesc care a eșuat atât de lamentabil, profesorul Nae Ionescu a încercat o mare deziluzie. Dar acest lucru nu l-a descurajat.

Dimpotrivă, a continuat să adâncească mai mult explorările lui făcute ani de-a rândul pe tărâmul material și spiritual al obiditului neam românesc. Atunci a văzut el cum toate izvoarele de viață ale acestui neam – pornite din adâncurile pământului și istoriei românești – formează marele fluviu al spiritualității și energiei legionare care curge când maestos, când involburat în matca adâncită printr-o viață de trudă și jertfă a Căpitanului. Cu aceasta profesorul Nae Ionescu și-a găsit sensul existenței sale, pe care atât de amar de vreme l-a căutat prin toate părțile minții lui cuprinzătoare.

De acum încolo, unicul lui gând va fi să propovăduiască adevărul cu deplina mulțumire că a cunoscut și a înțeles pe Căpitan.

De matca acestui torent de nouă viață românească nu s-a îndepărtat nici o clipă. L-a urmat pretutindeni, prin beciurile poliției, în lagăre, în închisori, prin infirmerii murdare și cu cât a suferit mai mult, cu atât s-a îndrăgît mai mult de el.

Când însă a văzut că la cotitura zilelor de astăzi se sapă diabolic această matcă și se încearcă deturnarea curentului de nouă viață spre mocirla pestilențială a lumii vechi, plină de bube fizice și morale, pe care el le-a identificat atât de bine, s-a opus cu toată rezistența ființei sale. La temelia acestei rezistențe a căzut corpul său, ca simbol de jertfă, pentru a se putea dura digul salvator. În fața jertfei lui, se apleacă smeriți legionarii să-și ia noi puteri de luptă. Ce vor fi înțeles din această impresionantă jertfă unii bieți intelectuali pretențioși și înfumurați, care cu greu pot găngăvi un silogism de-al maestrului, puțin interesează.

Adevărata intelectualitate românească vede prin jertfa celui mai de rasă intelectual român, definitivă ei încadrare în spiritualitatea legionară.

Prin moartea lui Nae Ionescu, Mișcarea Legionară face un mare pas spre învierea *Neamului Românesc* care, peste toate uneltirile și mișelile întunericului, va învinge.

Berlin - Amalienhof,
24 Martie 1940

Constantin Papanace

Cuprins

Constantin Papanace – Mihai Eminescu un mare precursor al Legionarismului românesc

Introducere	5
Câteva vorbe	15
Lămurire	18
Lămurire la a doua ediție	27
I. Autohtonismul românesc	33
1) Sensul misiunii românești	33
2) Predispozițiile organice ale rasei	35
II. Contra xenocrației	38
1) Aspectul fanariont și nefanariot	39
2) Aspectul Evreesc	41
3) Aspectul politicianist	46
III. Primejdia rusească	51
IV. Necesitatea unei noi elite conducătoare	56
V. Vestirea Căpitanului	61
VI. Fecundarea gândirii eminesciene	64
VII. Sinteza legionarismului	68
VIII. Destin comun de martiri	71
IX. Pe linia destinului românesc	73
Cuvânt de încheiere	76
Note	79
Anexe	85

Constantin Papanace – Destinul unei generații
(Geneza și urmările lui 10 decembrie 1922)

Lămurire	93
Lămurire la a doua ediție	94
I. Zvâcnirea instinctului național	95
II. Climatul războinic	97
III. Întregirea teritorială	100
IV. Împroprietărirea țăranilor	102
V. Conspirația bolșevică	103
VI. Apariția Căpitanului	105
VII. Izbucnirea mișcării	108
VIII. Plumb în aripi	110
IX. Limpezirea orizontului	115
X. Revanșa istorică	119
XI. Ziua suferinței legionare	123
XII. Ținuta legionară	126

Nae Ionescu – Fenomenul legionar

Cuvânt introductiv	147
Conferința I	161
Conferința a II-a	...
Conferința a III-a	168
Conferința a IV-a	173
Epilog	178

CĂRȚI APĂRUTE LA EDITURA SCARA

- ***, *Ortodoxia și internaționalismul religios*
- Slobodan Mileusnici, *Ruinele Ortodoxiei, Iugoslavia 1991 - 2000*
- ***, *ROMFEST 2000 – Întâlnirea românilor de pretutindeni* (catalog cu conferințele și studiile manifestării)
- Corneliu Zelea Codreanu, *Pentru Legionari*
- Părintele Nicolae Grebenea, *Amintiri din întuneric*
- Dumitru Bordeianu, *Mărturisiri din mlaștina disperării*
- Părintele Liviu Brânzaș, *Raza din catacombă*
- Radu Gyr, *Poezii/Pesme*, ediție bilingvă
- Constantin Papanace, *Mica antologie aromânească*
- Fritjof Tito Colliander, *Calea Asceților*
- Ivan Ostrumov, *Istoria Sinodului Ferara – Florența*
- Firmilian Gherasim, Ion Vlăducă, *Ortodoxia și eroarea evoluționistă*
- Părintele Cleopa, *Predici la Duminicile de peste an*
- Fritjof Tito Colliander, *Credința și trăirea Ortodoxiei*
- Mircea Eliade, *Salazar și revoluția în Portugalia*
- Ionel Zeana, *Vulturii Pindului – Roman istoric*

ÎN PREGĂTIRE LA EDITURA SCARA

- Florin Stuparu, *1848. Anarhia democratică*
- Florica Elena Laurențiu, *Vânătoarea de simboluri*
- SCARA, revista de oceanografie ortodoxă, Treapta a VIII-a
- Sfântul Iustin Popovici, *Biserica Ortodoxă și ecumenismul*
- Teodorit, Episcop al Kirului, *Zece cuvinte despre dumnezeiasca Pronie*
- Florica Elena Laurențiu, *Poveștile Cocosârcului Alb*
- Sfântul Nicolae Velimirovici, *Omilii*
- Sfântul Ioan Damaschin, *Logica (Dialectica)*

